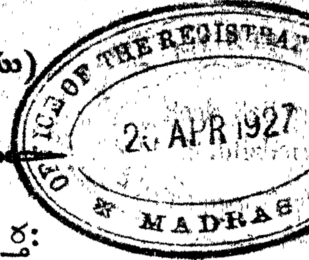
శ్రీ

వీరబ్రహ్మయోగి

(నాటకము)

గ్రంథకర్త:

పండిత, ద్రోణంరాజు సీతారామారావు,

పీఠిక:

కవిశేఖర, పండిత, వడ్డెపాటి నిరంజనశాస్త్రిగారు, దుగ్గిరాల.

ప్రకటనకర్తలు:

కె. యస్. మూర్తి అండ్ బ్రదర్సు,

తెనాలి.

[వెల రు 1-0-0.

వీరబ్రహ్మయోగి

[శ్రీవిరాట్ పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామివారి చరిత్రము.-నాటకము.]

గ్రంథకర్త:

పండిత, ద్రోణంరాజు సీతారామారావు.

తెనాలి రంజని ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము.

మొదటి కూర్పు.

1926

వెల రు 1-0-0.

శ్రీమద్వేంకటేశ్వరస్వామి, (నందిమల్లయపల్లె)

శ్రీ విరాట్ పోతులూరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి

పీఠిక.

"యదాయదాహి ధర్మస్యగ్లాని ర్భవతి భారత ।
అభ్యుత్థానమధర్మస్య తదాఽఽత్మానం సృజామ్యహం ॥"

అను భగవద్వచనానుసారముగఁ బ్రపంచమున ధర్మానుష్ఠానము సన్నగిల్లి యధర్మాభివృద్ధియగునప్పుడెల్లను బరమేశ్వరునకు లీలామానుషవిగ్రహమునఁ దానవతరించి సద్ధర్మాభివృద్ధి యొనర్చుట సహజవిలాసము. ఇట్టి భగవద్విలాసమే మున్నూరు వర్షముల మీఁదట దేశమందంతటను మ్లేచ్ఛమతవ్యాపకమున హైందవ మతానుష్ఠానమెడఁబాయుతఱి వేదాంతముఁ బ్రత్యక్షానుభవమొనర్ప శ్రీవీరబ్రహ్మయోగీంద్రస్వరూపమున నావిర్భవించెను. ఇమ్మహామహుఁడు తన మతమునందుఁ బ్రజావిశ్వాసముగల్గునట్లు దానావిర్భవించినది మొదలుకొని యనంతములగు వివిధమహిమలఁ బ్రదర్శించి యశేషజనస్తూయమాన చరిత్రాత్మకుఁడై వెలుఁగొందె. ఆ చరిత్రపయోనిధిలోని యొకతరంగపంక్తియే, యీ "వీరబ్రహ్మయోగి" నాటకగ్రంథరంగమునఁ బ్రచలితయు వర్ణితయు నయ్యె.

మననాటకములు రంగస్థలములు శృంగారకరుణాద్భుత వీరాది రసముల దనికిపట్లయి చూపఱఁ దన్మయతఁ బొందించి వెనువెంటనే స్వప్నసదృశములుగఁ దిరోహితము లగుచుండెడివి. ఎంతయోకాలము నుండివచ్చు నిట్టియాచరణ యీనాటకగ్రంథమున మారి కేవల సుబోధామృతమే వర్ణింపఁబడినది. ఈనాటకప్రదర్శనమున సామాజికులకు శాంతయుతమైన భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యము లుల్లసిల్లుననుటలో నతిశయోక్తి గానరాదు. కథానాయకుఁడగు వీరబ్రహ్మయోగి, వేదమతదూరుఁడగు నొకపింజారిశిష్యునాకర్షించి, యతనికద్వైతబోధనొనర్చి, యతనిమతప్రచారము నడ్డగించిన ద్విజవర్యుల యనుమానాంధకారము నడంపఁ దనతేజోమహిమఁ బ్రకటించి, తురుష్కప్రభునంతవానిఁగూడఁ దన

యపూర్వమహిమచే, శాంతచిత్తునొనర్చి, వైరాగ్యముఁబురికొల్పి, తుట్టతుదకు నిర్వికల్పమయిన జీవత్సమాధినొందుటయే యిందలికథాంశము.

ఈ ప్రబంధకర్త "నాటకసరస్వతి" యను పేరుగాంచుటయేకాక "నిరర్గళాద్భుతాకర రసపుంజమంజుల వికస్వరచారు కథాసుధాధురంధర బహుళ ప్రబంధకవితా వనితామహితోక్తిసంపదన్ । ధరణి ఖ్యాతిఁ జెందుకవితల్లజుఁడ" గుటచే, నేనెట్లు విశేషించి వ్రాసినను జర్వితచర్వణమే యగును. శైలి సులభముగానుండి శ్రోతలకుఁ గర్ణపేయమగుట నిస్సందేహము. ఈనాటకరచనాసందర్భమున, నీకవి ప్రవరునిగూర్చి పెక్కంశముల పెక్కువిధముల వక్కాణించుటనిక్కమే కాని, జాతిభేదభావము నీమనీషి పకాండుఁడు మొదలంటఁ గోసివేసెననుట యనుమానరహితము. గ్రంథద్రష్టలకెల్లరకు నీవిషయములు తెల్లముగాక మానవు.

కర్తృ భర్తృ ప్రేరయిత లిట్టిగ్రంథములు వృద్ధిపరచుటకు, నయ్యావి సహృదయహృదయంగమ మొనర్చుటకుఁ, గరుణామయుఁడగు జగదీశ్వరుఁడు ప్రేరేపించుచుండుఁగాత !

ఇట్లు,

మగ్గిరాల, బోర్డుహైస్కూలు

28—10—26

వడ్డెపాటి నిరంజనశాస్త్రి

పండితుడు.

ఒక చిన్న మాట.

(పీఠిక)

నాటకమంతా చక్కనిభాష. పీఠికమాత్రము గ్రామ్యమేమిటని నలుగురూ నవ్వకండి. వ్రాయవలెననే వ్రాసినాను. అసలుదీనికి పీఠికే అక్కరలేదనుకొన్నాను. కాని వ్రాయవలసివచ్చింది. కలం పట్టనేర్చుకొన్ననాటెల్ల కవులుగానున్న మహనీయులముందు ఇదివఱకు నుంచో, చెడ్డో 100 గ్రంథాలు వ్రాసినప్పటికీ లేనిభయం యీనాటకం వెల్లడించడానికి కలిగింది. ఈభయానికి గొప్పకారణమేమయినా వుందనుకొంటారేమో? నుకేమీలేదు. రెండు తోహరాలు, రెండు భజనకీర్తనలు, వ్రాసి మేము కవులము మేము శాస్త్రులము మేము శిష్యులము మేము గాయకశిరోమణులము మేము హరిదాసులమని వారిలోవారే కులుకు కవి వృషభములను చూస్తే నాకుభయం "half knowledge is dangerous" (సగం తెలిసి అపాయం) అని ఇంగ్లీషులో ఒక సామెత వుంది. తెలిసితెలియనివారికి సమాధానంచెప్పడం చాలకష్టం. తెలిసినా వుండాలి తెలియకన్నా వుండాలి ఈరెంటికీమధ్యలో తేనెలోపడ్డ యీగలాగ కొట్టుకొనే తెలిసితెలియనివాళ్ళకు చెప్పడం నాచేతకాదు. అల్లాంటివాళ్ళు పోనీమనకెందుకని వూరుకోరు. ఇదిగో ఇదితప్పు అని:- ఎవరో నలుగురునిచేర్చి చెప్పడం ప్రారంభిస్తారు. వినేవాళ్ళుకూడా "ఆహా" అంటారు? వాళ్ళదగ్గఱయినా తెలివివుంటే అల్లాటివాళ్ళను నాలుగుచివాట్లుపెట్తారు. కాని వినేవాళ్ళదగ్గఱకూడా మంచిచెడ్డలు విచారించే శక్తిలేదుగా! అది కొనుక్కొన్నా దొరకదు. పాటకుతగిన తాళముకాబట్టి ఇంకకూ నేను వ్రాసేదేమిటంటే నేను ఈనాటకము అల్లాటివాళ్ళుచూచి మెచ్చుకొంటారని వ్రాయలేదు. వాళ్ళు దీనిని మెచ్చడానికిగాని తప్పులున్నాయి అనడానికిగాని అర్హతలేదు. అందుచేత వాళ్ళు పూరికేకూర్చుంటే గౌరవముంటుంది. కదిపితే కంపు. తీగ కదిపితే డొంకంతా కదులుతుంది.

2. పోతులూరు వీరబ్రహ్మముగారంటే మనవేపున విశ్వబ్రాహ్మలకు గురువని ఒకపిచ్చవూహవుంది. ఆయనను వారేగాని మఱొకరు

పూజింపరాదని తక్కినవారంటూవుంటారు. నిజం గ్రహించలేరు. అన్నిమతములవారు ఆయన్ని కొలుస్తారు. మహిమవున్న మహా పురుషులు అందఱిచేతను పూజింపబడదగినవారే. ఈయభిప్రాయమునే మనస్సులోపెట్టుకొని మత సంబంధమైన పక్షపాతానికి మనస్సులో స్థలమీయకుండా యిది వ్రాసినాను. ఇది వ్రాసినందుకు ఎవ్వరైనా నవ్వుతారాయేమిటి! నవ్వితేనవ్వండి! మెచ్చుకొంటే మెచ్చుకోండి దానికి విచారించను దీనికి సంతోషించను. నాకంతా ఒకటే.

మఱొక విశేషము:— నాటకం వ్రాతపూర్తి అయ్యేటప్పటికి కృతిపతి తలవనితలంపుగా లభించినాడు. నాకావ్యకన్యలు సాధారణంగా డబ్బుకాసపడరు. వరుని గుణమే చూస్తారు ఆశలేనివాడికి డబ్బు తానంతటదే వస్తుంది. అందుకనే తగినవాడని కొల్లూరు కాపరస్తులు శాంతగుణం కలవారు కల్లకపటము లెఱుగనివారు అగు శ్రీరాం కోటయ్యగారిని వరించినది. ఈకాలంలో వరాన్వేషణం స్వయంగా కన్యకలు చూచుకొంటేనే మంచిది. అది అనుకూలదాంపత్య మవుతుంది లేకపోతే డబ్బుకాసపడి గుణము లేనివరుని తెస్తే యిబ్బందులు చాలావుంటాయి. మాకృతికన్య కృతిపతికి సర్వవిధముల శుభములనే కూర్చుచుండును. మఱిన్ని నాకు కవిత్వము ప్రసాదించిన అపరదేవత నన్ను సర్వవిధాలకాపాడుచున్న ఆ తల్లి ఆదిశక్తియె యుండియు నామీద దయచేతకాబోలు నేను చెప్పినట్లువిను ఆశ్రీచక్రసంచారిణి ఆరాజరాజేశ్వరి కృతిపతిని దత్కుటుంబమును సర్వదారక్షించుగాక !

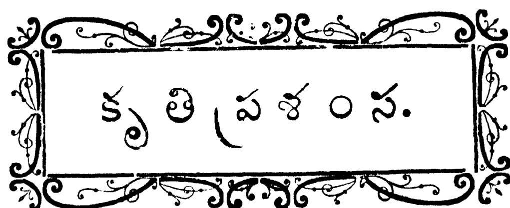
అన్నిటికంటె గొప్పభాగ్యం.

దుగ్గిరాల హైస్కూలులో ఆంధ్రోపాధ్యాయులును అనేక గ్రంథకర్తలునునగు బ్రహ్మశ్రీ కవిశేఖర, పండిత వడ్డెపాటి నిరంజన శాస్త్రిగారు నామీదయభిమానముచేత నాటకమునకు పీఠికవ్రాయుట నాకు గొప్పభాగ్యము నేను వారికి సర్వదా కృతజ్ఞుడను.

తెనాలి
18—10—26

ఇట్లు,
గ్రంథకర్త దో॥ సీతారామారావు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్లో॥ దేవప్పాయాదమృత కిరణస్రావి చూడావిభూషః
లోకత్రయ్యాదమృత కణికాదాయి ధమిల్ల పాశః
నాట్యారంభ ప్రసృతడమరుధ్వాన సృష్టాక్షరాళిః
శ్రీ శ్రీరామాన్వయ జలనిధిశ్చంద్రి కోటీశ్వరాఖ్యమ్.

శా॥ శ్రీమత్సర్వ చరాచర ప్రకృతిఁ గు ♦ క్షిందాల్చి రక్షించి, స
ర్వామర్త్యుల్ పినుతింపఁ బ్రత్యణుగతుం ♦ డై యొప్పు సర్వేశ్వరుం
డోముంగాత సమస్తవైభవ మహా ♦ యుర్భాగ్యముల్ గూర్చి సు
శ్రీమాన్యున్ నర విశ్వకర్మకుఁజున్ ♦ శ్రీరామ కోటీశ్వరున్.

క॥ కాపురమై కలుములకును
గోపురమై పురములకును ♦ గురుజనములకున్
దాపురమై కొల్లూరను
శ్రీపురరాజంబు చెలఁగు ♦ క్షితితలమందున్.

తే॥ గీ॥ అప్పురమున శ్రీరామ వం ♦ శాబ్ధిచంద్రుఁ
డైన వెంకట కృష్ణాహ్వ ♦ యమున నొప్పు
నమలగుణునకు శ్రీవేంక ♦ మాంబయందు
సుతులు జనియించి నారేవు ♦ రతులగుణులు.

ఉ॥ అందఱు సద్గుణాకరులె ♦ యందఱు నీశ్వర పాదభక్తులే
యందఱు ధర్మచింతనులె ♦ యందఱు ధీజన సద్విధేయులే
యందఱు బండితాదరణ ♦ మందతిమోదము గల్గువారలం
చందఱు వేయినోళ్ళఁగొని ♦ యాడఁగ భాసిలిరందు నల్వురున్.

శ్రీ గంగయ్య, కోటయ్య, కైలాసము, రాజశేఖరము, నను నా
నల్వురు సోదరులయందును,

మ॥ దివిజేంద్రార్చిత విశ్వకర్మ పదభ ♦ క్తి ప్రోషికిందావు. ధ
ర్మవిచారంబునకున్ నివాసము, మహా ♦ మర్యాదకున్ బేటి, స
త్యవచోదీక్షకుఁ బట్టుకొమ్మసుగుణో ♦ ద్దామా మరోర్వీజ మం
చు విశేషంబుగ సన్నుతింతురు ♦ జనస్తోమంబు కోటీశ్వరున్.

మ॥ సిరికిన్ వాసము తద్గృహంబు. మఱి త♦ చ్చిత్తంబు కాత్యాయనీ
శ్వర పాదాంబుజ సేవఁగోరును; బ్రశ ♦ స్తంబైన హస్తంబులా
నిరతంబున్ ఘనదాన ధర్మనియతిన్ ♦ వెల్గొందగాఁగోరు న
ద్దిర కోటీశ్వరు మెచ్చుకొందురుసదా ♦ ధీరోత్త మాగ్రేసరుల్.

శా॥ సొమ్ముల్ వాహనముల్ గృహంబులును సం♦శోభిల్లఁగాఁజేయలే
వెమ్మాడ్కిన్ మదిఁ జూచినన్ సతికిఁ బ్రా ♦ ణేశాంఘ్రి సత్సేవయే
సొమ్మైన్ పుణ్యముగూర్పఁగాఁ గలదటం♦చున్ గోటయాభిఖ్య నా
యమ్మా యమ్మనరించె భర్తగ మహా ♦ హ్లాదంబు సంధిల్లగన్.

మ॥ పతిభక్తిన్ సుజనానురక్తి హితవా ♦ క్పాంశిత్య శక్తిన్ రమా
సతికిన్ దోడనఁజాలి, సాధుసుమన ♦ స్సంస్తూయ మానంబనా
రత సత్కీర్తి నిధానదానమహిమన్ ♦ రంజిల్లి యజ్ఞాదికిన్
జతగావర్ధిలె నాసతీతిలకమె ♦ న్కన్ శక్యమే యేరికిన్.

సీ॥ సర్వలోకానంద ♦ సంపాదకక్రియ
దావితోఁ గుసుమంబు ♦ తనరినట్లు
నరనాథచంద్ర స ♦ న్మాన్యమై శోభయు
మానికంబును నేక ♦ మైనకరణి
శృతికనుకూలప ♦ ద్ధతిగల్గి వాగర్థ
ములు పరస్పరమును ♦ గలియురీతి
జగదవనోత్సాహ ♦ సన్నద్ధసంపద
శ్రీసతియుఁ బతియుఁ ♦ జెలగువగుస

తే॥ బహుళ సజ్జన సంస్తుత ♦ భవ్యభోగ
భాగ్య సంతానకీర్తి ప్ర ♦ పత్తి తోడఁ
జెలఁగుచుండిన యీ దంప ♦ తులు సుగుణములు
కవివరుల శేఖినులను దాం ♦ డవమునాడు.

సద్గుణ గరిష్ఠుఁడును, నిరంతర విద్వద్గోష్ఠీతత్పరుఁడును, మిత్రహిత కార్యధురంధరుండును, నగు నా శ్రీరామ వంశక్షీరజలధి సంపూర్ణశశి పాకరుండగు, కోటయాభిధానుఁడు కార్యాంతరవర్తియై కొల్లూరునుండి తెనాలి కరుదెంచి, నేను శ్రీపోతులూరు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి చరితము నాటకరూపమున వ్రాయుచుండుట విని, మదీయ ప్రాణమిత్రులును, నాయుర్వేద విద్యావిశారదులును, నాంధ్రగీర్వాణ భాషాకవులును నగు శ్రీ దంతనాల నాగేశ్వరశాస్త్రిగారిచేఁ బ్రేరేపింపఁబడి మదీయ సదనమునకరుదెంచి,

మ॥ నను శ్రీద్రోణమరాజ వంశజమణీ ♦ శాలామహామంత్ర చిం
తన సంపాదిత చిత్రచారుకవితా ♦ ధారాలసత్కీర్తిచం
దన సంలబ్ధ మహావధానధన సీ ♦ తారామ నామాంచితుఁ
ఘన విద్వన్మణిగాంచి యిట్లుబలికెఁ ♦ జాతుర్య వాగ్వైఖరిఁ.

తే॥గీ॥ సప్త సంతానములయందుఁ ♦ జర్చసేయ
గృతికిఁ బతియౌటయే కదు ♦ గొప్పయండ్రు
రందుచే నీవు రచియించు ♦ నట్టి వీర
యోగినామ నాటకమును నొప్పమీఱఁ
గృతిని సంధింపుమీ మాకు ♦ నతులకరుణ.

అని వచియించి సువర్ణయుక్తమైన తాంబూల సత్కార మొనర్పగా, శాంతగుణప్రధానుఁడును, నిష్కల్మషచిత్తుఁడును, గర్వ రహితుఁడును,నగుటంజేసి. మత్కావ్యకన్యక యీ సుగుణమణిని వరించుటకు సమ్మతింప, నేనును బ్రముదితచిత్తుండనై తగిన వరుఁడేయని తలంచి, యీతని. గృతిపతిగా నొనర్చితిని.

సీ॥ సకల భాషావిశే ♦ ష రహస్యనిక్షేప
దక్షుఁడై యలరెడు ♦ కోమలాంగి
వ్రేళ్ళఁజూపఁబడఁ గొ ♦ ప్పిన యరుంధతిరీతి
భాసిల్లుచుండిన ♦ పద్మగంధి
క్షితినాధచంద్రుల ♦ స్తుతిఁగాంచియశముతో
వర్ధిల్లుచుండిన ♦ వారిజాక్షి
గర్వమింతయులేక ♦ కవులకెల్లను విధే
యతఁజూపి చరియించు ♦ నమలగాత్రి

తే॥గీ॥ అట్టి మామక కావ్య క ♦ న్యాలలామ
ఘనశుభంబులు నీకిచ్చి ♦ మనుచుఁగాత
ధరణియందున నాచంద్ర ♦ తారకముగ
నమల గుణగేయ; శ్రీకోట ♦ యాభిధేయ.

వీరబ్రహ్మయోగి.

—♦ నాంది ♦—

చ॥ సిరిమగఁడున్ బితామహుఁడు ♦ జేరిభజింపఁగ వెండికొండపై
సరసన వేందు కాంతమణి ♦ సౌధమునందుఁ బసిండిగద్దెపై
గిరిసుత గూడి వేడుకల ♦ గేరెడు బాల శశాంకమౌళి, కి
న్నరగణ రాజమిత్రుఁడు ఘ ♦ నంబుగ సభ్యుల నేలుగావుతన్.

శా॥ ఏజాతిన్ జనియించినన్ మఱియుదా ♦ మెచ్చోటవర్తించినన్
సౌజన్యాకలితాంతరంగులగుచున్ ♦ సద్భక్తితో నుండి, తన్
బూజల్ చేసెడుమానవాళికిశుభం ♦ బుల్ సౌఖ్యముల్ గూర్చు,నా
"జేజేనాయన" వీరసద్గురుఁడు, రక్షించున్ సభాస్తారులన్.

(నాంద్యంతమున)

సూత్రధారుఁడు:— (తనలో) నేడీసభ్యుల యాజ్ఞనిర్వహించి మెప్పు బొందుట యెట్లో కదా! పారిపార్శ్వకుఁ డీవిషయమునఁదగిన యాలోచనముజెప్పకయుండునా! బుద్ధిబలమున నాతఁడు నాకంటెఁ బెద్దగదా! (ఎదుటజూచి) తలంచినయంతనే యాతఁడేవచ్చుచున్నాఁడు. ఇదియొక శుభసూచకము.

పారిపార్శ్వకుఁడు:—(ప్రవేశించి సూత్రధారునిజూచి) బావగారీరోజున వీరబ్రహ్మగురునామస్మరణ జేయుచున్నారేమి! శరీరములో నస్వస్థత లేదుకదా! అయినను మీకిప్పుడు భయము లేదులెండి. మాయక్కగారి మంగళసూత్రము కడుఁగట్టిది.

సూత్ర:— నీపరిహాస వాక్యములకేమిగాని, యిపుడొక చక్కని విషయముమాత్రము జ్ఞప్తికిఁదెచ్చి మహోపకారమొనర్చినావు.

పారి:— ఏదది !

సూత్ర:-వీరగురునామస్మరణమంటివే! అది యే! ఏలయనిన,నటుజూడుము.

తే. గీ॥ రాజు నీక్షింపవేచు చ ♦ క్రములరీతి
మనప్రదర్శనమీక్షింప ♦ మహితసభ్యు
లరుగో వేచియుండిరికాంతు ♦ ననుఁగుమఱఁది
వీరిరంజింపఁజేయుట ♦ వేడ్కకాదె.

పారి— నాటకములనినఁ జనులపాలిటికిఁ గాటకములుగా భావింపఁబడుచున్న యీదినములలో దత్త్వదర్శనమునకు మిమ్ము బ్రేరేఁపవచ్చిన యీసభ్యులనెంతయుఁ గొనియాడవలయును. (ఆలోచించి ఓహో! మఱచితిని. నేడుశివరాత్రికదా! నీవిధముగ నైననీరాత్రి జాగరణంబొనరింప దలఁచిరి కాబోలు!

సూత్రి:— వీరందఱును బరమభక్తులు. అందుచేతనే నన్ను బిలిచి;

సీ॥ ఎవ్వానికథలుక ♦ ర్ణాగ్రదయాంబులు సోకనఖిలకల్యాణంబు ♦ లలరుచుండు
ఎవ్వానిపదసేవ ♦ లేప్రొద్దుగావింపఁ బాపజాలంబులు ♦ భస్మమగును
ఎవ్వానిచర్యల ♦ నెవ్వియైనను విన్న సంతాపములువాయు ♦ శాంతికలుగు
ఎవ్వానియాలయం ♦ బీక్షింపగల్గిన నమితతత్త్వజ్ఞాన ♦ మందనగును.

తే గీ॥ నెవఁడు రజితాద్రివాసుఁడే ♦ యిట్లు పుట్టె
ననుచుఁ దలఁచి కొలిచి నిఖి ♦ లార్థసమితి
నందగల్గిరి జనలెల్ల ♦ నట్టి బ్రహ్మ
చరితమును నాడుమనిరి యీ ♦ సదస్యులెల్ల.

దానినిప్పుడు మనము ప్రదర్శింపవలయును.

పారి:— కందిమల్లయపురమున జీవసమాధి గ్రహించిన వీరబ్రహ్మముగారికథయన్నమాట. ఇదియు వింతగనేయున్నది. చింతామణి మొదలగు శృంగారప్రదర్శనముల కుబ్బి తబ్బిబ్బుపడుచుండు వీరు భక్తిరసప్రధాన నాటకమును గోరిరిగా! శుభము శుభము- కాని, యట్టినాటకముచే వీరిని రంజింపఁజేయుట మిగులఁ గష్టము. ఏమాత్రము కొఱతకల్గినను రసగ్రహణపారీణులగు వారు శాంతభావముతో నెమ్మదిగా మంచిచెడ్డలఁ దెలుపుదురు. పనిపాటులు లేక, దేనికిని సామర్థ్యములేక, విద్యయున్నను దానినుపయోగించు తెరువుగానక, యుండు మహనీయులు మాత్రము:— నాటకరచన శ్లాఘ్యముగనుండలేదు. ప్రదర్శనము బాగులేదు,- అని మెడకు "డప్పు" కట్టుకొని రహస్యముగాఁ జాటుచుందురు. అయినను, నిట్టిదంతయుఁ జూచుచున్నచో గ్రంథకర్త నాటకమును వ్రాయలేదు.

నటకులు ప్రదర్శింపలేరు. కావున నట్లుసేయు మహాత్ములను స్మరింపకుండిన మనముగాని, గ్రంథకర్త గాని విజయలక్ష్మిం బొందుటకు సందియము లేదు. (ఇంచుక యూరకుండి) ఇంతకును నా చరిత్రమును నాటకముగా రచించిన దెవ్వరు?

సూత్రి:— గ్రంథకర్త మనకుం జిరపరిచితుండే. అంకినీడు భూపాల కృతసన్మానవిలసితుండు; వెంకటకృష్ణరాడ్విభుదత్త హేమపతక విరాజితుండు; వెంకటాద్రియప్పరాయ క్షితిపాల సమాదరణపాత్రుండు; పీఠికాపుర సంస్థానాధీశ్వర శ్రీ మహారాజ రావు కుమార మహీపతి వెంకట సూర్యరాయ ప్రభువరానుగ్రహపాత్రుండు;- రాణీరావు రామయాంబా కృపావిశేష సంలబ్ధ గౌరవ శ్రీయుతుండు; చెలికాని వెంకట ధర్మరాయ సూర్యరాయ సోదర సమర్పితానేక సత్కార విభ్రాజితుండు:—

పారి:— సీతారామ కవినిగూర్చియేకద నీవు చెప్పుచుంటివి. అది నేనుగ్రహించితిని.

చ॥ తిరుపతి వెంకటేశ్వర సు • ధీశులఁ గొల్చి నిరర్గళాద్భుతా
కర రసపుంజమంజుల వి • కస్వర చారుకథాసుధా దురం
ధర బహుళప్రబంధ కవి • తా వనితా మహితోక్తిసంపద
ధరణిని ఖ్యాతిఁ జెందు కవి • తల్లజు నాతని నేనెఱుంగనే.

ఈతఁ డానాటకము నేల వ్రాయవలసివచ్చెనో. అతఁడు మధ్వకులస్థుఁడు. ఇది శైవసంబంధమైన కథ కదా!

సూత్ర:— అదియా నీకుగలిగిన సంశయము. అతఁడు హరిహర భేదములేనివాడే. అదియుంగాక వీరబ్రహ్మగురుఁడు వీరనారాయణ పరబ్రహ్మయని పేర్కొనఁబడినాడు. అమ్మహాత్ముఁడు హరిహరాంశములఁ బూని ధాత్రి నుదయించినవాఁడని యెఱుంగుము. మతభేదములేక యా యోగివర్యునిగొలిచి యందఱును కృతార్థులగుచున్నారు. మఱియొక విశేషమున్నది.

మ॥ తనకుం మిత్రుఁడు దంతనాలకుల స • త్స్వాదోధిచంద్రుడు; ధీ
జనసంస్తోత్ర భిషగ్వరుండు భయభా • షా సేవకుండైన యా

ఘన నాగేశ్వరశాస్త్రి యిక్కడ నొగిన • గావింపుమా నాటకం
బని, ప్రేరేపంగ వ్రాసె మోదమున సీ • తారామనామునకిలన్.

ఈతండీగ్రంధమును రచించి కొల్లూరుపుర నివాసియు, విశ్వబ్రాహ్మణకులసంభూతుండును, సచ్చరిత్రుండును. నిరంతర విద్వద్గోష్ఠీతత్పరుండును, శ్రీరామ వంశజలధి చంద్రుండును, నగు కోటయ్యాభిధానునకు కృతినిచ్చెను.

పారి:— అట్లయిన నిక జాగేల! ప్రదర్శనోద్యోగమున వర్తింతము.

—* లయగ్రాహి *—

కాంతులు నిరంతరము - కాంతలనుగూడి ముద
మెంతయు గ్రహింగల - కాంతవన కేళీ
స్వాంతులయి యేగెదరు - సంతసమునీయ దరు
సంతతుల సీడలను - శాంతిగొనుచున్ భూ
బంతులను బూనుచును - పంతమున నాటలను
నెంతయును నాడుచును - ప్రాంతములలో శ్రీ
కాంతసుతు క్రీడలన - నంతముగ దేలగను
వింతయగు కాలము వ - సంతమొలయన్.

అట్టి వసంతకాలముం గూడ నాటకప్రదర్శనమునకు నెంతయు బాగుండును.

(తెరలో) ఛీ! ఎవతవురా నీవు! భక్తిలో శృంగారమును గలుపుచుంటివి. వీరబ్రహ్మగురుని సేవింపంబోవు నా శ్రవణముల నిట్టివాక్యములు వేసిన నీనాలుక వేయిచీలికలు చేసెదగాక!

పారి:— (భయమునభినయించి) ఇది యేమి!

సూత్ర:— మన మీ ప్రదర్శనమునుగూర్చి ప్రశంసించుచుండగా, మాయక్క తెలివిగలిగినదగుటచే ప్రదర్శనములకు పాత్రములను వెంటనే సిద్ధముజేసినది. ఇప్పుడు మనము విన్న పలుకులు సిద్ధునిపాత్ర ధరించినవాని నోటినుండి వెలువడినవి. రమ్ము మనమును పోవుదము. (నిష్క్రమింతురు.)

—: ఇది ప్రస్తావన. :—

వీరబ్రహ్మయోగి.

ప్రథమాంకము

ప్రవేశము:—సిద్ధుఁడు.

సిద్ధుఁడు:—ఛీ! ఎవడవురానీవు! భక్తిలో శృంగారమును గలుపుచుంటివి. వీరబ్రహ్మగురుని సేవింపఁబోవు నాశ్రవణముల నిట్టివాక్యముల వేసిన నీనాలుక వేయిచీలికలుచేసెదఁగాక! (అటునిటు చూచి) ఏరీ! ఎవ్వరును లేరు. (ఇంచుకయూరకుండి) ఈప్రపంచమంతయు మాయ. ప్రజాసమూహమంతయు మాయ. తల్లిదండ్రులు, ఆలుబిడ్డలు, అన్నదమ్ములు వీరందఱును నెక్కడనుండివచ్చిరి? నేనెవ్వఁడను! ఎట్లుపుట్టితిని! ఎక్కడికిబోవుదును! ఈ యస్థిరములగు సంపదలేమి! ఈసౌఖ్యములేమి! ఈభోగములేమి! భార్యాభర్తలకు మోహసంబంధమైన యనురాగమట! పుత్రవాత్సల్యమట! అన్నదమ్ముల ప్రేమయట! ఇవియన్నియు స్థిరముగా నిలిచియుండుననియే కాబోలు, నజ్ఞానులయభిప్రాయము! లోకమున్నంతవఱకు జీవించియుండవలయునని ప్రతిమనుజుఁడును గోరుచుండును. ఇది నాగృహము! ఇదినాధనము! అని పలుకుచుండును. వచ్చునప్పుడు తాము గొనిరాలేదు. పోవునప్పుడు గొనిపోరు. అప్పుడు తమదేమగునో!

మ॥ తనువుంబోయినమీఁదటన్ బహుళ ఖే ♦ దంబందుచున్ గాటిదా
కనె నేతెంతురుగాని చుట్టములు బ ♦ ల్కాలెవ్వరున్ జీవితోఁ
దనవెంటం జనుదేరరంచనెడి స ♦ త్యంబున్ విచారించి, యీ
జనముల్ బాయరదేల ఘోరమగు నా ♦ సంసార విభ్రాంతులన్.

ఈసంసార కూపమునఁబడి నానా కష్టములఁబొందు వారికి మోక్ష మెట్లులభించును! పరమేశ్వరుఁడు వారి ననుగ్రహించునా!

మ॥ తనువుల్ సంపదలున్ సుఖంబులును ని♦త్యంబంచు నూహించి,యీ
జనులే వేళ నుమేశునింగనక సం ♦ సారాంధ కూపంబులో
మునుఁగన్ జూచుచునుందు రెవ్వఁడు న దే♦ మోక్షాని,యీ మాయనా
యనఘుండే యొనరించుచుండు ననినే ♦ నాత్మన్ విచారించెదన్.

ఇదియంతయు నిశ్చయముగా భగవంతునిమాయయే. సంసార మొక మాయానాటకము. ఈజీవులు పాత్రలు. భగవంతుఁడు సూత్రధారియై వీరినాడించు చుండును. (ఆచుకయూరకుండి) అబ్బబ్బా! ఈమాయా సంసారకూపమున నేను బడఁజాలను. ఈసౌఖ్యములుగాని భోగములుగాని నాకువలదు. తల్లిదండ్రులతోఁగాని, హితులతోఁగాని, బంధువులతోఁగాని నాకుఁబని లేదు. జన్మ జరామరణంబులును, సుఖదుఃఖంబులును, లేక నెలుఁగు మహాత్ముని, సత్యమై నిరాకరమై, శాంతమై,బుద్ధమై, సిద్ధమై, పరిపూర్ణమైయొప్పుమూర్తి వానిని, ఆపరబ్రహ్మను, సృష్టిస్థితిలయకారణుని. ననంతుని సేవించి మోక్షసామ్రాజ్యం బునందెదనుగాక. (ఇంచుకయూరకుండి) ఇఁక నేనింటికిబోవను. వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామిని జేరికృతార్థుండనయ్యెదఁగాక! నాకిదియే తోఁచిన. అమ్మహనీయుఁడు హరి హర రూపంబునఁ గలికాల మూఢజనుల యజ్ఞానంబు వాప నుదయించి మహామహిమాస్పదుఁడై విలసిల్లుచున్నాఁడు. అమ్మహానుభావుఁడు నన్ను రక్షింపక యుండునా!

మ॥ ఇతఁడాచూడఁగఁ జిన్నవాఁడు; భళిరా ♦ యీరీతి సంసార దు
ర్గతినిం జెందగ నిచ్చలేక ముదమా ♦ రన్ వచ్చె నిచ్చోటికే
గతిఁ జేపట్టుదునంచు లోఁదలఁచునో ♦ కారుణ్యమున్ బూని స
న్మతి రక్షింపఁగఁజూచునో యికపయిన్ ♦ నా భాగ్య మెట్లున్నదో.

ప్రథమాంకము.

ఆ యవతారపురుషుఁడు ఆశ్రితత్రాణ పరాయణుండనియు, సత్కృపాకరుండనియు వినియుంటిని. అట్టియెడల నన్నాతఁడేల యనుగ్రహింపక యుండును! (ఇంచుకయూరకుండి తనచిత్తము నుద్దేశించి) ఓచిత్తమా! నీవిఁక నన్యచింతలను బ్రవేశపెట్టుకొని గృహాభిముఖవుగావలదు. జననీజనకుల ప్రేమను విడిచిపెట్టుము. బుధుజనానురాగమునుమఱచిపొమ్ము.మిత్రవాత్సల్యమునుబరిత్యజింపుము. సంసారబంధమును గోసివేయుము, వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామిని నాశ్రయింపుము. అతఁడేనీకు దైవము. అతని దయచే నీవు కడతేరఁగలవు

మ॥ తనువుల్ శాశ్వతమాయశోవిదిత మాం♦ధాతాదిభూమీశ్వరుల్
చనరే, యైహిక సౌఖ్యముల్ సతము లా♦జాయాత్మజుల్ నిత్యులా
ఘనసామ్రాజ్య రమావిలాసములు వీ♦ కణ వెంట నేతెంచునా
మనమా! నీవిఁక వీరసద్గురుని సం♦ భావించి పూజింపుమా.

మ॥ జననీ మూత్రపురీషసంకుల రస♦ స్సంభూతమై యాగతిణ
దనువుందాల్చిన నీచమర్త్యుఁడనుచుణ♦ భావించి సంసార వా
ర్ధిని నన్నుణ బడవేయకుండ ఘన సం♦దేహంబులణ బాసి, యో
మనమా! నీవిఁక వీరసద్గురుని సం♦ భావించి పూజింపుమా.

ఇంక సందేహింపనేల! (ఆకసమువంక జూచి)

సీ॥ పచ్చికబయళుల♦ పిచ్చలవిడి మేసి
యాలమందలు నిండ్ల♦ జాలువట్టె
తీయతేనియఁద్రావి♦ దేహంబులెఱుఁగక
తేటగములు పద్మ♦ వాటిఁజేరె
జక్కవకవలకు♦ సంపుల్లకుముద లో,
కములకుమతుల ము♦ దములెసంగె
తప్పనేమోయని♦ దారికేదారముల్
వృద్ధులెల్లరు వేగ♦ విడచుచుండి

తే॥ గీ॥ పొక్కిళుల నెర నిరికించి ♦ పులుగుగములు
కలకలారావముల గూళ్ళ ♦ కెలనఁ బర్వ
సంజకెంజాయ మెలమెల్ల ♦ జారదొడఁగె
పద్మినీకాముకుఁడు గ్రుంకెఁ ♦ బడమటి దెస.

నేను సత్వరముగ నడచి నేటిరాత్రికా కనఁబడు పల్లెయందు నిద్రించెదగాక. (నిష్క్రమించును.)

రంగము:— [బనగానపల్లెయందు వీరబ్రహ్మాశ్రమమున నొంటరిగా ఈశ్వరి ప్రవేశించును.]

ఈశ్వరి:— (తనలో) ఈలోకమంతయు నాకదియొక విధముగఁ గన్పట్టుచున్నది. పుణ్యభూమియగు నీయార్యావర్త ప్రజలందఱును నజ్ఞానాంధకార మగ్నులై యుండిరి. దీనికిఁదోడు పరిపాలనమా తురుష్కులదై యున్నది. భారతీయుల నే తెఱంగునఁ జూడవలయునో వారొక్కింతయు గ్రహింపకయున్నారు. (దేశమునుద్దేశించి)

సీ॥ ధర్మవ్రతాచార ♦ ధౌరేయుఁడైన దు
ష్యంతుఁడేలెను నిన్ను ♦ సత్యవిధిని
బహుయాగములు జేసి ♦ ప్రజలను రక్షింపు చు
భరతుండు మేటియై ♦ పంథవిల్లె
సగర నెల్లరఁగూల్చి ♦ పాండవాగ్రజుఁడు నిన్
బాలించెఁ దానతి ♦ ప్రతిభతోడ
తాత యశంబు వి ♦ ఖ్యాతి నందించుచు
నా పరీక్షితుఁడేలె ♦ నవనీతలము

తే॥ గీ॥ అట్టిమహనీయులందఱు ♦ నరిగినారు
పాపమే యెక్కుడగుచును ♦ బ్రబలుచుండె
కలుష తుఱకల పాల్జేరి ♦ క్రాలుకతన
భరతవర్షమ! యేమని ♦ వగతుదాన.

(తెరలో)

తల్లీ! ఈశ్వరీ!

ఈశ్వ:— (పక్కకుఁ దిరిగిచూచి) తాతగారు కాబోలు పిలుచుచున్నారు! (ప్రకాశముగా) తాతగారూ! నేనిచ్చటనే యుంటిని.

వీరబ్రహ్మగురుఁడు:— (ప్రవేశించి యీశ్వరిం గాంచి) అమ్మా! నీవిచ్చట నొంటిగ నేమిచేయుచున్నావు? నీతండ్రి గోవిందుఁ డెచ్చటికరిగెను. పోతులూరయ్య యాశ్రమంబున లేడేమి! (పరికించి) ఇది యేమి!

తే॥ గీ॥ చారుశారదపూర్ణిమా ♦ చంద్రుపోలె
వెలుగుచుండెడి నీముఖ ♦ బింబమిట్లు
వాడె నేటికి నిశియందుఁ ♦ బద్మమట్లు
చెప్పుమాతల్లి నీకున్న ♦ చింతఁదీర్తు.

ఈశ్వ:— తాతగారూ! హరిహరస్వరూపులగు మీకడనుండగా నాకితర చింతలేమి యుండును. లోకవిషయమైన చింత యొక్కటియే నామనంబునఁ బాదుకొనియున్నది.

వీర:— అదియెట్టిది?

సీ॥ ఆచారమంతయు నసని పా ♦ ల్గావించి
భూసురగ్రామణుల్ ♦ బోలుతురనియొ
మతవిచక్షణలేక ♦ మతములెల్లను నేక
మగుచు ధరాస్థలి ♦ నలరు ననియొ
రత్నగర్భయగుచు ♦ రాజిల్లుదేశంబు
పాడి పంటలతోడఁ ♦ బ్రబలదనియొ
జారచోరులు హెచ్చ ♦ సర్వేశుపూజలు
సమధికప్రీతిని ♦ సాగవనియొ
తే॥ గీ॥ పృథ్విపతులు విప్రులను సే ♦ వింప రనియొ
రాజభక్తిని ద్యజియించి ♦ ప్రజలు ధరను

విమల దేశాభిమానంబు ♦ విడుతురనియొ
చింత నొందుచునుంటివి ♦ చెప్పుమమ్మ.

ఈశ్వ:— మహానుభావా! నీకుఁ దెలియని దేమున్నది!

సీ॥ ఏయభీష్టము గోర ♦ నాయభీష్టముదీర్పఁ
దృటిలోన యత్నింపు ♦ ధీరచరిత
సకల దిగ్దేశ రా ♦ జన్యులు భక్తిమై
సేవింప నలరారు ♦ చిగురుబోఁడి
అఖిల సంపదలకు ♦ నాకరంబైనట్టి
పాడి పంటలకెల్లఁ ♦ బాలవెల్లి
సకలభాషా విశే ♦ ష రహస్య నిక్షేప
కుక్షియై యలరెడు ♦ కోమలాంగి
తే॥ గీ॥ భవ్యగుణగణోపేత యీ ♦ భరతమాత
వివిధ బాధలఁ బొందెడు ♦ విధముఁ దోచె
నామె కెట్టులైన మోదంబు ♦ నిచ్చు తెరువు
లేకయున్నదే జగమునఁ ♦ బ్రాకటముగ.

దేశస్థితిఁ చూడ నాకు మిగుల విచారమగుచున్నది.

సీ॥ కూటసాక్ష్యములిచ్చి ♦ కొంపలఁ బడఁద్రోయు
విమలాత్ము లెందఱో ♦ వెలసినారు
కల్లవాక్యములాడి ♦ కాంతుల వలలోన
బడవైచు కాంతలు ♦ ప్రబలినారు
మంత్రులై యుండియు ♦ మహిపాలు వంచింప
దలఁచెడివారలు ♦ చెలఁగినారు
మనవా రటంచును ♦ మదినెంచకయ మోస
మునుసేయు వారలు ♦ దనరినారు
తే॥ గీ॥ చిత్రచిత్ర గతులతోడఁ ♦ జెలఁగుచుండె
నేమిచెప్పుదు మఱియింక ♦ నెన్నికలవొ

మెచటఁజూచిన నిట్టిదే ♦ మెంచిచూడ
కట్టి! యిట్లుండె నీకలి ♦ కాలచర్య.

ఇంతకును దేశాధికారులైయున్న తురుష్కుల దుష్కృత్యములు ప్రబలుచున్నవని నాతలంపు.

సీ॥ సకలభాషా విశే ♦ ష రహస్యములఁ దెల్పు
సద్గ్రంథ రాజముల్ ♦ సమసిపోయె
బ్రాహ్మణోత్తములెల్లఁ ♦ బఠియించుచుండెడి
వేదాది విద్యలు ♦ పృథ్విఁగలసె
దివ్య రత్నప్రభా ♦ దేదీప్య మానమా
మాధవాలయములు ♦ మంటఁగలసె
విశ్వేశు గుడిలోన ♦ విగ్రహాళి మసీదు
ముందట సోపాన ♦ ములుగ మారె

తే॥ గీ॥ ధర్మమనుమాట యెక్కడో ♦ దాగియుండె
బాపమే యన్నిమూలలఁ ♦ బ్రబలుచుండె
మ్లేచ్ఛ కులజులపాలన ♦ హెచ్చిపోయె
నేమి చెప్పుదు నింకిట్టి ♦ వెన్నికలవొ.

సీ॥ విగ్రహారాధన ♦ నిగ్రహింపుఁడటంచు
విగ్రహాల్ నీటిలో ♦ విడిచినారు
సంధ్యాద్యనుష్ఠాన ♦ సత్కర్మ నిరతులౌ
భూమీసురులఁ జావ ♦ మోదినారు
వీణెఁ జేతనుబూని ♦ విశ్వేశు గీర్తించు
భక్త సంతతినెల్ల ♦ బట్టినారు
హిందూమత గురుల ♦ నిస్లాము బోధింపు
డంచు నెంతేని హిం ♦ సించినారు

తే॥ గీ॥ దేవతా ప్రాంగణంబులఁ ♦ డీసి యచట
వీరు బొమ్మల ముదమారఁ ♦ బెట్టినారు
చేయవలసిన పనులన్ని ♦ చేసినారు
తండ్రి! నీవింక దీనినిఁ ♦ దలఁపవలదె.

నీవు మహా యోగీశ్వరుఁడవు. లోకంబున మూఢుల యజ్ఞానాంధకారముబాప జనించిన భగవంతుఁడవని జనంబులెల్లరు నిన్ను సేవించి కృతార్థులగుచున్నారు. నీదివ్యమహిమలు మహాద్భుతము గొలుపుచు నెందును నెదురులేనివై యున్నవి.

శా॥ వేదంబుల్ నశియించె, మ్లేచ్ఛమత ము♦ర్వీ వ్యాప్తమయ్యె వృథా
వాదమ్ముల్ బలిసె జనాళికిని దే ♦ వధ్యానముల్ చూడఁగాఁ
జేదయ్యెన్ గులగోత్ర భేదములచే ♦ క్షేమంబు లేదందురో
వేదాంత ప్రతిపాద్యరూప! యిక లే ♦ వే! ప్రోవ వేలోకమున్.

తే॥ గీ॥ భరతమాతకు నెన్నెన్నొ ♦ పాట్లుదెచ్చి
కంట నీరంబు బెట్టించు ♦ కలుషమతుల
జ్ఞాన హీనతఁ బాపంగ ♦ స్వాంతమందు
దలపుఁ బూనవదేమి! యో ♦ గలితచరిత.

వీర:—— ఈ విషయమునుగూర్చియా నీకుఁ గలిగినచింత. ఇట్టి పని యంతియు భయంబున జరుగవలసినదికాదు. తురుష్కులట్టి క్రూర కార్యముల సేయుచుండుట యజ్ఞానముచేతగాని మఱియొందు కాదు. ప్రజల మూఢత్వమును, నీవు చెప్పినతురుష్కుల యధికారమును నేను పరిశీలించుచునే యున్నాను. నిర్మల బోధచే విజ్ఞానంబొసంగి వారిని బవిత్రాంతఃకరణులుగాఁ జేయవలయునుగాని మఱియొక మార్గము లేదు. నేనును సమయము కొఱకే నిరీక్షించుచున్నాను. అట్టి సమయముగూడ ద్వరలోనే

వచ్చును. వచ్చినవెంటనే యెట్టికార్యమునకైననుగడంగఁదగును (ఎదుటఁ జూచి) అరుగో గోవిందుఁడును పోతులూరాచార్యులునువచ్చుచున్నారు.

(గోవిందయ్యయు పోతులూరయ్యయుఁ బ్రవేశించుచున్నారు.)

గోవిం } (వీరగురునిఁజూచి) తండ్రీ! నమస్కారములు (పాదము
పోతు } లకునమస్కరింతురు)

వీర:—చిరాయుష్మాన్ భవ! ఇటఁగూర్చుండుఁడు

(ఇరువురును నాసీనులగుదురు)

గోవిం:—తండ్రీ! జీవస్వరూపనిరూపణంబును గూర్చి చెప్పెదమని సెలవిచ్చితిరి. దేహంబున జీవుఁడెక్కడనుండును? జీవునిస్వరూపమెట్టిది? దేహము నశించినపిమ్మట నెచటికిఁబోవును! దయఁబూని చెప్పఁగోరెదము.

వీర:—పుత్రులారా! మీరతిరహస్యంబైనదాని నెఱిఁగింపుడనికోరుచుంటిరి సత్యజ్ఞానాత్మకుండును, సచ్చిదానందరూపుండును, నవ్యక్తాకారణుండును, నిత్యుండును, నిర్లేపుండును, నిరంజనుండును నైయుండి, సర్వలోకములకగమ్యుఁడై, సర్వంబెఱింగినవాఁడై, సర్వవికారంబులకుఁ బరిణామంబులేక, వాక్కులవచింపనలవిగాక మనంబున కగోచరుండై, యానందమయుఁడైయున్న పరమాత్మఁగనుంగొనిన వానికి జుగుప్సలేదు. మోహశోకములు లేవు. (ఇంచుకయూరకుండి) మీసంప్రశ్నము మిగుల వర్ణనీయమైనది. అట్టిదానికి దగినసమయము జూచి చెప్పెదను.

ఈశ్వ:—తాతగారూ! ఎవ్వరోతమసన్నిధికిఁగాబోలు వచ్చుచున్నారు.

(సిద్ధుఁడు ప్రవేశించును.)

సిద్ధు:— (వీరబ్రహ్మగురునిఁజూచి తనలో) ఆహా!

మ॥ పరమోత్సాహ నిమగ్నమానసముతో • భవ్యుల్ తనూజాగ్రణుల్
వర శైలాత్మజతుల్య యీశ్వరియు శుం • భద్భక్తి రాజిల్లఁగాఁ
గరమొప్పన్ గొలువంగ నాసనమునన్ • గంభీర రూపంబుతో
లలిఁజెన్నొందెడి బ్రహ్మమూర్తిఁ గనఁగ నా • హ్లాదంబు సంధిల్లెడిన్.

భళిరా! ఈయసదృశరూపము! ఇది సామాన్యమైనది కాదు.

సీ॥ పరమపావనియంచు • వరకీర్తిఁ గాంచిన
యమరవాహిని మస్త • కమున నమర
నళికభాగమునందు • నలఘు కుంకుమబొట్టు
కైవడి మూడవ • కన్ను మెఱయ
వజ్రపంజరనిభ • వక్షస్థలంబున
రమణీయసర్పహా • రంబులలర
పగడంపుకాంతికి • వంకఁబెట్టఁగఁజాలు
నరుణజటాసము • త్కరము దనర
తే॥గీ॥ భూరి రజతాద్రినుండెడు • పుణ్యమూర్తి
యైన శంభుఁడే యిట్టుల నవతరించె
నంచుఁ దలఁతుఁ గాకున్న నీ • యనుపమాన
మహిమయుండునే వేఱొక • మానవునకు॥

అమందభస్మోద్ధూళితాంగకములు! రమణీయతర యోగివేత్రము, నిడుయోగపట్టము, నూతన పవిత్రకటిసూత్రము, అతి పృథు స్ఫటిక రుద్రాక్షమాలలు, పల్లవారుణ జటాపటలి, కాషాయ శాటిద్వయము. ఆహా! కన్నులపండువయగుచున్నది. ఈతఁడు హరిహరాకృతి ధరించి యిట్లు జన్మించిన మహనీయుఁడుగాని కేవలము నరుఁడా! (ఈశ్వరినుద్దేశించి) ఆహా! ఏమి! ఈమె దేహకాంతి విద్యుల్లత వలెఁబ్రకాశించుచున్నది. అపూర్వలావణ్యము మూర్తీభవించి చిత్రకారుల లేఖినికందనిదై యున్నది. కవులూహింపఁజాలని సౌందర్యవిశేషము. ఈసీమంతినీలోక

చూడామణి, ఈబాలయోగిని నిశ్చయముగామాతృదేవత, పరంజ్యోతి, ఆదిశక్తి. వీరిముఖావలోకనము, నావైరాగ్యమును స్థిరపఱచుచున్నది. ఇఁక నేనాలసింపనేల! ఈ వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామిని సమీపించి నమస్కరించి నావృత్తాంతంబెఱింగించి,యను గ్రహమునకుఁబాత్రుఁడనయ్యెదనుగాక (వీరగురునిసమీపించి) స్వామీ! నమస్కారములు. (పాదములకునమస్కరించును)

వీర:— అభీష్టావాప్తిరస్తు, (ఇంచుకయూరకుండి) నాయనా! నీవె వ్వరవు?

సిద్ధు:—స్వామీ! కులము దాచుకొనినందువలనఁ బ్రయోజనమేమి యున్నది? సత్యమునే వక్కాణింతును నాదిదూదేకులకులము.

గోవిం:—ఆ! నీవుతురుష్కుఁడవా!

పోతు:—ఛీ! తుఱకయా!

ఈశ్వ:-దగ్గరకురానీయకుఁడు (సిద్ధునిఁజూచి బ్రహ్మముగారినిజూపుచు)

తే॥ గీ॥ కలిజనాజ్ఞానమును బాప ♦ దలఁచియిట్లు
ధాత్రిపైజనించిన యవ ♦ తారమూర్తి
యితఁడౌ; నీవాతురుష్కుఁడ ♦ వేఁవచ్చి
తిటకుతారతమ్యమొకింత ♦ యెంచవలదె.

తెలియక యరుదెంచితివికాబోలు. ఇఁకనైన నీవిచ్చటనుండి పొమ్ము. నీవు మమ్ము సమీపింపరాదు.

సిద్ధు:— తల్లీ! నీవట్లుసెలవిచ్చిన నేనేమనిచెప్పగలుగుదును. అరిషడ్వర్గలతికావితాన మీ బ్రహ్మేంద్రస్వామి సంకీర్తనోగ్రకకచ చమునఁ దెగుననియు, సంసరణసంతమసవ్యాప్తమీ దివ్యపురుషుని చింతనార్కప్రభలచే నడంగుననియు, నపవర్గనిధి యీ మహానుభావుని సమ్యగ్భజనాంజనముచేఁ గానిపించుననియు, నఖిల విబుధులుజెప్పగా విని యాశ్రయింపవచ్చితిని.

వీర:— (తనలో) వీనికిఁ బదియాఱేండ్లయిన పూర్తిగ నుండునో లేదో! ఈవైరాగ్యమేమి చెపుమా! కులమునఁ దురుష్కుండైనను గడు బుద్ధిమంతునివలెఁ గన్పట్టుచున్నాఁడు.

ఈశ్వ:— (సిద్ధునిఁజూచి) ఏమీ! నీవు మా పితామహుని నాశ్రయింప వచ్చితివా!

మ॥ జననంబందినదాదిగా నెపుడు దు ♦ ష్కార్యంబులే సేయుచున్
దినముల్ బుచ్చు తురుష్కవంశమున న ♦ ర్థిన్ జన్మముంగాంచి, యీ
యనఘున్ బ్రహ్మగురున్ భజింపఁగను వ ♦ హ్వా!వచ్చితేయిప్డు?మా
కను మోదంబగునే తలంపనిది, పో ♦ మ్మా! యింకనీవీటికిన్.

నీవు మాయాశ్రమమున నుండరాదు. ఎవ్వరైనఁజూచిన నవ్వుదురు. పొమ్ము పొమ్ము.

గోవిం:— ఓరీ! సత్వరముగ నిటనుండి వెడలుము.

సిద్ధు:— తురకనని నన్ను నిరసించుచుఁ బొమ్మనెదరేల? నేనుమఱల గృహాభిముఖుండనగుటకు రాలేదు. నేనీవీరగురుని సేవించుచు నిచ్చటనుండవలసినవాఁడనే. నాయందు మీరుకూడఁ గరుణింపుఁడు.

పోతు:—ఏమిరా? ఇచ్చటనుండి పొమ్మని యెంతచెప్పినను వినక యేమేమో మాటలాడుచుంటివి? నీవేమి? జగదారాధ్యుఁడగు మా తండ్రిని సేవించుటేమి!

సిద్ధు:—మహాత్మా! బ్రహ్మగురుఁడు జగదారాధ్యుఁడని నీవే వచించితివి కదా! నేనాజగంబులోని వాఁడనుగానా? నేనీ మహనీయునిఁ బూజించి ధన్యుఁడను గాఁగూడదా!

ఈశ్వ:—తురకమతమనఁగా మొండితనమునకుఁ బుట్టిల్లుకదా! పొమ్మని చెప్పినవీఁడు వినఁడేమి!

గోవిం:—మాటలతో నీతురుష్కుఁడు పోవునట్లులేదు. (సిద్ధుని సమీపింపఁబోవును)

వీర:—కుమారా! తొందరపడవలదు.

తే॥ గీ॥ జాతి యిసుమంత గ్రహియించి ♦ స్వాంతమందు
గోపమూనెద వేటికిఁ ♦ గోవిదుండ!
తండు, వచ్చినపని యేమొ ♦ తప్పకిపుడు
కన్గొనుట మనకు మిగుల ♦ ఖ్యాతి కాదె.

నీవు-నేను అనుభేదము మనవంటివారు విడువవలయును కులమును బాటింపఁగూడదు. ఏకులమైన నేమి! అందఱును సములే. అందఱును మాతృపురీషసంకుల రసస్సంభూతులే. వత్సలారా? ఈజాతి మతాది భేదములును, వానింగూర్చిన కలహములును జ్ఞానాభివృద్ధికిని దేశాభివృద్ధికినిఁ గారణములు కావు. ఎప్పుడు ప్రజలెల్లరు నన్యోన్య ప్రేమానుబద్ధులైయుందురో, యప్పుడు దేశమభివృద్ధిఁబొందును. ఎప్పుడు భేదరహితబుద్ధితోనుందురో యప్పుడు జ్ఞానాభివృద్ధిగలుగును కావున నీతురుష్క బాలుఁడు మనకడ కేల వచ్చినను విషయము యోచించవలయునుగదా- (సిద్ధునిజూచి) ఓయీ! భవదీయనివాసంబెద్ది! నీతలిదండ్రులెవరు? నాకడ కేలవచ్చితివి?

సిద్ధు:— స్వామీ! ముదుమాల నా నివాసము. నాతండ్రి పీరుసాహెబు. నేను దూదేకులవాఁడ. దారాపత్య ధనాదిసంపదలశాశ్వతంబులని తలంచి, సంసారాంభోరాశిని మునుంగఁజాలక, జననీజనకులపైఁ బ్రేమనుబరిత్యజించి, భవదీయదివ్య చరణకమలసేవఁజేసి కృతార్థుఁడను గాఁదలంచివచ్చితిని.

మ॥ దరిజేర్పంగలవాఁడవీవనుచుఁ జి ♦ త్తంబందుభావించి, యీ
కరణిన్ జేరితి నాశ్రయింపనిను లో ♦ కస్తుత్య చారిత్రునిన్
వర కారుణ్య కటాక్ష వీక్షణసుధా ♦ వారాశివై, యింకనన్
బరిరక్షింపవె నీకు మ్రొక్కెదఁ బర ♦ బ్రహ్మాంబవీరేశ్వరా.

తే॥ గీ॥ తుఱకబిడ్డఁడువీడంచుఁ ♦ ద్రోసిపుచ్చ
కింక, పాద సేవకునిగా ♦ నెంచి కృపను
రమ్యతరమైనముక్తిమా ♦ ర్గంబుఁజూపి
పుణ్యమును గట్టుకొనుమయ్య ♦ మ్రొక్కుచుంటి.

మహాత్మా! నీవుమహామహిమాస్పదుండవని నేను వినియుంటిని. నీపదసేవతప్ప, ప్రపంచమున నాకితర మేమియు వలదు. సమస్తమైనయాశలను గోసివేసి నీసాన్నిధ్యమునకు వచ్చితిని- చేపట్టి రక్షింపుము (వీరగురుని పాదములపైఁబడును.)

వీర:— (తనలో) వీనివైరాగ్యగుణము నెంతయు మెచ్చనచ్చును.

ఈశ్వ:— (సిద్ధునిఁజూచి) తుఱకనగునీకు ముక్తిమార్గము గావలయునుగా! (వీరగురునిఁజూచి) తాతగారూ! వీడుమీయనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడు గావలసినవాఁడుకాఁడు, వీనికేమి! బ్రహ్మవిద్యారహస్యములు జెప్పి ముక్తిమార్గముఁజూపుటేమి! వలదు వలదు. మీకిట్టిశిష్యుఁడు—

వీర:— సిద్ధా! ముక్తిమార్గముఁగాంచుటయన్న మాటలతోనున్నదనుకొంటివా! అదియునుగాక నీవువయసు మీరినవాఁడవు కావు. అట్టిరహస్యములఁ దెలిసికొనుటకు సామాన్యులు శక్తులు కారు. ఎన్నియోరహస్యములు గ్రహింపవలయును. పరమేశ్వరునిగూర్చి ఘనమైన తపముఁజేయవలయును,

తే॥ గీ॥ పరమునిప్రముఖులైన, త ♦ పంబొనర్చు
వృద్ధయోగీశ్వరులకైన ♦ విశ్వమందు
గానఁబడనట్టి ముక్తి, మా ♦ ర్గంబు తుఱక
వైననీకులభించునే ♦ యాశయేల?

అదియునుగాక, అట్టిదానింగూర్చి ప్రయత్నించుటకిది సమయము కాదు.

మ॥ వినుభోగోచితనవ్యయౌవనవయో ♦ వేళన్ శరీరోద్భవో
ద్ఘనదుస్సాధ్య తపంబునాకడనొగిన్ దా ♦ ల్చెంచెలంపేల, లె
మ్మను మానింపక, పొమ్మునీపురికి, ను ♦ ద్యన్మోదమే పారఁగా
జననీబంధులనెల్లఁ జూచుకొనుచున్ ♦ సౌఖ్యాబ్ధినోలాడుమా.

ఈశ్వ:— తాతగారూ! అట్లు చెప్పి మెల్లగా వీనినావలకుఁ బంపుఁడు.

సిద్ధు:— స్వామీ! సంసారబంధమును దెగఁగోసికొని, వైరాగ్యమనస్కుఁడనై, నీపదసేవఁ జేయఁదలఁచివచ్చిన; ఈదీనునకు, ఈ తురుష్కవంశసంజాతునకు- ఈనిష్కల్మషహృదయునకు- ఈ భంగివచించుట ధర్మమగునా!

శా॥ తారాధీశశిరోవతంసుఁడవుగా ♦ తథ్యంబుగా విష్ణుగా
సారాభీష్టము దీర్చుసద్గురువుగా ♦ స్వాంతంబునం దెంచి, ని
న్నారాధించి, కృతార్థతంగనఁగ, న ♦ య్యా! వచ్చియున్నట్టినన్
బోరా! పొమ్మనిపల్కనీకుఁదగునే ♦ పూర్ణానుకంపామతీ.

దేవా! నీచిత్తము వెన్నవంటిదని యనేకులు చెప్పిరి. అట్టిచో, నాకిట్లు వచించుటకుఁ గారణమేమో యూహింపఁజాలకయున్నాను. నాయందేల నిర్దయవహింతువు. నీవుపలదన్న నాకుదిక్కెవ్వరు? తండ్రీ! వీరగురుశిఖామణీ! సంసారమునుగోసి వచ్చిన నన్ను మఱలసంసారముఖునిఁ జేయఁజూచెదవేల! నాకునీవే తల్లియుఁదండ్రియు-గురుఁడును-దైవము-సర్వమునీవేయని నమ్మి వచ్చితిని. మహాత్మా! నిన్ను సేవించుచు నుందునుగాక! కష్టములురానిమ్ము. సౌఖ్యములురానిమ్ము. గ్రహగతులు గుందింపనిమ్ము. రోగములువచ్చిపైఁబడనిమ్ము నీచరణారవింద సేవయేనాకుఁ గావలసినది- నీదివ్యనామస్మరణమే నాకు సర్వమంగళప్రదము.

మ॥ తలిదండ్రుల్ ఘనబంధువర్గములు, దా ♦ తల్ స్నేహబృందంబు, వే
ల్పులు నీకన్నను నాకుతేరనుచు నా ♦ లోచించి, సంసారపుఁ
సిలుగుల్ జెందఁగలేక నీదుపదరా ♦ జీవంబులఁ భక్తిమై
గొలుచఁ వచ్చినఁ గ్రహింపుమిఁకలో ♦ కుల్మెచ్చ వీరేశ్వరా.

స్వామీ! నాసేవకు నీవంగీకరింపవేని నీయెదుటనే ప్రాణముల
నైన విడిచెదనుగాని గృహంబునకు మాత్రముపోనను-

ఈశ్వ:—(సిద్ధునిఁజూచి) ఏమిరా! ఇంతహఠము. తురుష్కమతమును
సార్థకము సేయుచుంటివే. సాధింపరానిసుజ్ఞానమును, సచ్చి
దానంద ప్రభావమును సాధింపఁ జూచుచుంటివి.

సిద్ధు:— తల్లీ! ఈశ్వరీ! నీవుసామాన్యయోగినివికావు. సమస్త సౌభా
గ్య మోక్షప్రదాయినివైన యీశ్వరిగా గ్రహించితిని. ఆది
శక్తివి. ఇట్టిరూపమున భూమియందవతరించితివి. మీసేవ
జేయవచ్చిన నన్నుఁబరిత్యజింపవలదు. నీచుఁడని తలంపవలదు.
మీకటాక్షమున నేనుపూతచరిత్రుడఁ నగుదును.

శా॥ వాలాయంబుగ నన్నుఁగాతురనుచుఁ ♦ భావంబులోనమ్మి, మీ
పాలన్జేరితినన్ను యిప్పుడు, కృపా ♦ పాథోనిధుల్ మీరలుఁ
బాలన్మించిన నీటముంచిననగే ♦ భారంబుమీదాట, నా
కేలా వేళొకచింత సందగను-త ♦ ల్లీ! యీశ్వరీ! యీశ్వరీ.

జగజ్జననీ! ఇఁకనన్నురక్షించుభారము మీకుఁదప్పదు.

సీ॥ తురకయైననువీడు ♦ వరగుణుండంచును।
జేరితాతకువేగఁ ♦ జెప్పుమమ్మ।
పోపొమ్మపొమ్మంచుఁ ♦ బూర్ణకోపముతో, న।
నెడుతండ్రికోపంబు ♦ నడుపుమమ్మ।

బాలుఁడయ్యును గుణ ♦ శీలుఁడై వైరాగ్య।
మందెననెడుమాట ♦ నరయుమమ్మ।
యవతారరూపులై ♦ వరలుమిమ్ములఁ జేరి।
దలఁచునాకోరిక ♦ దలఁపుమమ్మ॥

తే॥ గీ॥ ఆశ్రయించిన వీనికి ♦ నభయమిచ్చి
యింపుమీఱఁగ వేగఁబ్రో ♦ లింపుమమ్మ
దీనుఁడగు వీనికింక సు ♦ జ్ఞానమిచ్చి
ముక్తిమార్గంబుఁ జూపించి ♦ బ్రోవుమమ్మ॥

(పాదములమీదఁ బడును)

ఈశ్వ:— (తనలో) వీఁడు తురుష్కుండైనను మహాసుజ్ఞానివలె నున్నాఁడు. నిశ్చయముగా నీతఁడు మాతాతగారిచే ననుగ్రహింపఁబడఁదగినవాఁడే. తొలుత తురకయని పలికినయంతనే నేను తృణీకరించితిని-

వీర:— (తనలో) ఈసిద్ధుఁడు సుజ్ఞానియని నేనుగ్రహించినను, నీశ్వరి చిత్తమెట్లుండునో యరయుఁదలఁచి యూరకుంటిని. తొలుత వీరందఱును వీనిని నిరసించిరి. ఇప్పుడు నిశ్చలచిత్తమును, నిర్మలవైరాగ్యమును బ్రకటించుచు నీతఁడుపలికిన పలుకుల కీశ్వరిచిత్తముగూడ గరిగినట్లున్నది- (ప్రకాశముగా నీశ్వరిం జూచి) తల్లీ! ఈశ్వరీ! యోచించుచుంటివేమి! మహాత్ముఁడీయ బాలుని పలుకులవింటివిగదా!

సిద్ధు:— తల్లీ! ఈశ్వరీ! మహేశ్వరివగు నీవునన్ను రక్షింపవలయును. (వీరగురునిఁజూచి) దేవా! నీవుసంశయింపవలదు. ఈసిద్ధుఁడు మీయనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడగుటకు వేచియున్నాఁడు. కటాక్షింపుఁడు- (నమస్కరించును).

ఈశ్వ:— తాతగారూ! ఈతఁడు తురుష్కుఁడేగాని, యీతని వైరాగ్యభావముఁజూడఁగాఁ దమపాదసేవఁ జేసినట్టి సిద్ధనామమును

సార్థకముజేసి కొనునట్లు తోచుచున్నది. అందుచేత నీతడు తమకటాక్షమున కర్హుఁడని తోచుచున్నది.

గోవిం:— తండ్రిగారూ! పరిశీలింపఁగా వీనిముఖమున నదియొక విధమయిన కళకనిపించుచున్నది.

సిద్ధు:— (బ్రహ్మేంద్రస్వామిని జూచి) మహానుభావా! మహామహిమగల తమవంటి భగవత్స్వరూపులు కులభేదమును బాటింపరు. కావున నన్ననుగ్రహించి విగతపాపునిఁ జేయుఁడు.

వీర:— వత్సా! ఇటురమ్ము

సిద్ధు:— (సమీపించును)

వీర:— (సిద్ధుని శరీరముపై జేయివైచి) సిద్ధా! నీబుద్ధికిమెచ్చి నిన్ను శిష్యునిగా స్వీకరించుచున్నాను. ఇఁకఁ జింతవిడువుము.

సిద్ధు:— (సంతోషముతో)

సీ॥ ఇదికదా సుదినంబు • తుదిలేని నాచిత్త
సంతాపమంతయు • సమసిపోయె
నిదికదా సుదినంబు • హృదయ మానందవా
రాసి నోలాడు మా • ర్గంబుఁగంటి
నిదికదా సుదినంబు • కుదురుగా మదిలోన
గురుతైన సద్భక్తి • నరసినాఁడ
నిదికదా సుదినంబు • సదమలచారిత్రు
వీరసద్గురుని సే • వింపఁ గంటి
తే॥ గీ॥ భళిర! నాభాగ్యమిప్పుడు • పలుకవశమె
యెప్పటికి నేదివచ్చునో • యెవ్వఁడెఱుఁగు
నఖిలజగముల కాధారుఁ • డైన దేవ
దేవు లీలావినోదంబు • దెలియవశమె.

(వీరగురునిజూచి) స్వామీ! నీవుదీనుఁడగు వీనియెడలఁ జూపిన

యమూల్యమైన కరుణకు సంతసించుచున్నాను. (ఈశ్వరిఁగాంచి) అంబా! ఈశ్వరీ! నీకు నమస్కారములు. (తెరలో)

బ్రహ్మముగారి యాశ్రమమునకు దారియెట్లు? (ఇందుకయూరకుండి) ఏమనుచున్నారు! ఆకనిపించునదిదే వారియాశ్రమమనియా! సరే.

ఈశ్వ:— ఎవరో మనయాశ్రమమును వెదకికొనుచు వచ్చుచున్నారు సిద్ధుఁడా! ఆవచ్చునదియెవ్వరో యరసిరమ్ము.

సిద్ధు:— (లేచి యీవలకు వచ్చినయంతనే వీరుసాహెబు ప్రవేశించును)

వీరు:— (సిద్ధునిఁజూచి) నాయనా! కంటికిఁ గనిపించితివా! అబ్బా! నన్నెంత కష్టపెట్టితివిరా! నేటికి మూడుదినములనుండి నీకై యన్వేషించుచుంటిని. తుదకొకనివలన సివిచ్చుటి కరుదెంచితి వన్నజాడనెఱిఁగి కాళ్ళీడ్చుకొనుచుఁ బడుచు లేచుచు వచ్చితిని. నీపైబెంగఁగొని మీయమ్మ నిద్రాహారములు లేకయున్నది. సత్వరముగఁ బోవుదమురమ్ము.

ఈశ్వ:— (వీరేశ్వరునిఁజూచి) తాతగారూ! ఆతఁడు సిద్ధునితండ్రివలె నున్నాఁడు.

వీర:— అవునుసిద్ధుని నిశ్చలబుద్ధి యిప్పుడు ప్రకటింపఁబడును. పితాపుత్రుల సంభాషణము మనము వినుచుందము.

వీరు:—(సిద్ధునితో) మాట్లాడవేమి!

సిద్ధు:—తండ్రీ! మాట్లాడకేమి! నన్నెక్కడికిరమ్మందువు.

వీరు:—గృహమునకు

సిద్ధు:—ఏటికి?

వీరు:—గృహమునకురమ్మని పిలిచిన నేటికని వచించెదవేల? ఇంటికిరావా?

సిద్ధు:—గృహమునకు మఱలవచ్చు తలంపుతో నేనిక్కడకురాలేదు.

వీరు:—గృహమునకురాక, యిక్కడనుండి యేమి చేయఁదలంచితివి?

సిద్ధు:—ఇక్కడనుండి చేయవలసిన కార్యము లనేకములున్నవి. ముఖ్యమైనది తపము

వీరు:—కుమారా! నీమాటలన్నియు విపరీతముగనుండి యర్థము నగ్రహింపఁజేయకున్నవి

సిద్ధు:— తండ్రీ! ఇటువినుము సకలమువచించెద నా చిత్తము సంసార విముఖమైయున్నది. నేనీవీరగురుచరణారవింద సేవచేఁ గృతార్థుఁడనై ముక్తిఁబొందఁదలంచి యిట్లువచ్చితిని. నాకుసంసారవాంఛ యావంతయులేదు. నిశ్చలచిత్తముతోఁ బరమేశ్వర ధ్యానము సల్పి, బ్రహ్మేంద్ర స్వామి కరుణకుఁ బాత్రుఁడనై విజ్ఞాన మార్జింపవలయును. ఇంక నీవింటికిఁబొమ్ము.

వీరు:—ఇదేటిమాట. ఇట్టి తలంపు నీకేలకలిగెను? మహమ్మదీయకులమున జన్మించిననీవు హిందూమత గురుచరణారవింద సేవఁ జేయఁదలంచితివా? ఈమాట మన మతమువారు విన్నఁ బరిహాసము సేయరా! చాలుఁజాలు. అందులో నీవయస్సున నీకిట్టి యుద్యమమేమి? ఈ వెఱ్ఱిమాటలమాని రమ్ము. సత్వరముగ గృహమునకుఁ బోవుదము.

సిద్ధు:— తండ్రీ! నీవు నన్ను బలవంతపఱచినందువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. ఈజగమంతయు మిథ్య సంసారాంధకారకూపంబునఁబడుటకు నాచిత్తము సమ్మతింపదు. భాగ్యభోగములకై నామానస మాసింపదు. నాచిత్తము పరమేశ్వర చరణసరసీరుహ సేవయందుఁ జిక్కియున్నది. దీనికన్యథాత్వ మింకఁగలుగదు.

వీరు:— పుత్రకా! ఇట్టిపలుకు లెవ్వరైనవిన్న నవ్వుదురు. నీవిట్టియుద్యోగమునఁ బ్రవేశించినచో మాకుఁదిక్కెవ్వరు?

సిద్ధు:— జనకా! పూర్వజన్మబుణ సంబంధమునుబట్టి నేనుపుత్రుఁడనని యునీవుతండ్రివనియుఁదలంచుచున్నావు కాని తత్త్వము బాగుగ విచారించి చూచినచో నీవెవ్వఁడవో నేనెవ్వఁడనో! నీకును నాకును నెట్టిసంబంధమున్నది. ఇదియంతయువట్టిమాయ. దుష్కర సంసార సంబంధమైన యిట్టి మోహమునందు బడి మూఢుల జ్ఞానవశము చేఁబరమేశ్వర ధ్యానమునకు దూరులై నరకకూప మునఁబడుచున్నారు. ఇవ్విషయమంతయు బాగుగనాలోచించి, సంసారసౌఖ్యములవలన గోరంతయుఁ బ్రయోజనము లేదని గ్రహించి నేనిద్దానికిఁ గడంగితిని.

పీరు:— (తనలో) అక్కటా! నేనిప్పుడేమి సేయుదును! వీనిచిత్తమునిం దెవ్వరు ప్రవేశపెట్టిరో కదా! (ప్రకాశముగా) నాయనా! నా మనంబున బరితాపము గల్గుటకు నీకీబోధ నెవ్వరు గావించిరి?

సిద్ధు:— ఇట్టి దొకరుచెప్పిన వచ్చునది కాదు.

పీరు:— వత్సా! ఈమాటలవలనఁ బ్రయోజనము లేదు. నేనును మీ యమ్మయు నీమీదఁ బ్రాణములు బెట్టుకొని యున్నారము. మాకు నీవేదిక్కు. నీవిట్టియుద్యోగమునఁ బ్రవేశింపనుంటివను వార్తమీయమ్మ వినినచోఁ బ్రాణములతో నిలువఁగలదా! నీకు వివాహము సేయుటకుఁ గూడఁ బ్రయత్నించుచుంటిమే

మ॥ తనయా నీశుభజన్మ మూలమున నే ♦ ధన్యుండనైతింకఁగ
న్నననీవొక్క తలోదరీమణిఁజగ ♦ న్మాన్యన్ సుచారిత్ర మో
హనగాత్రిన్ ముదమారఁగైకొని యప ♦ త్యంబంది ధాత్రీతలం
బునమద్వంశము వృద్ధిసేయుము మహా ♦ పుణ్యంబు చేకూరెడున్.

సిద్ధు:— తండ్రీ! సంసారమునందే పరాఙ్ముఖత్వమువహించి కేవలము విరాగినై బ్రహ్మగురు పదపద్మారాధనమున దినములుగడుపఁ దలంచివచ్చిన నాకు వివాహమా? ఆహా! ఎట్టిమాటఁజెప్పితివి! నాయనా! సంసారమువలన సౌఖ్యమున్నదనియే నీవు తలంచు

చుంటివా! ఇటువినుము.

మ॥ అమలాంగిన్ వరియింపఁ జింతయు నప ♦ త్యప్రాప్తికై చింత, కూ
టమి మెండైన భరింపఁ జింత, కడు జా ♦ డ్యగ్రస్తతన్ జింత క
ష్టము ప్రాప్తించిన జింత యీ యిడుములన్ సారించు సంసార కూ
పమునన్ మున్గెడువారికెల్లనివి సం ♦ ప్రాప్తించు జుమ్మీ భువిన్.

జనకా! వివాహము సౌఖ్యము ధనార్జనము మొదలగునవి యన్నియుఁ గేవల మిహలోక సౌఖ్యము లనుభవింపఁగోరు నజ్ఞానుల కేగాని, సర్వమునురోసి పరబ్రహ్మజ్ఞానము వడసి ముక్తిఁబొంద వీర సద్గురుచరణ సన్నిధికిఁ జేరిన నావంటి విరాగి కవసరము లేదు. సంసార బంధమునఁ దగుల్కొనియున్న మూఢులను జూచిన నాకు విచారము గల్గుచున్నది-

సీ॥ మాయ దేహంబది ♦ మట్టిబొమ్మయొక దా
కన్నులన్ దిలకించి ♦ కలువలనుచు
దుర్గంధకలితమై ♦ తోచు శరీరంబు
మేల్మి బంగరువన్నె ♦ మించుననుచు
మాంసంపు ముద్దలౌ ♦ మగువ గుబ్బలఁజూచి
మత్తమాతంగ కుం ♦ భములటంచు
మూత్రంపు తిత్తియౌ ♦ పురువులుండు బిలంబు
దివ్యమౌ మదన మం ♦ దిరమటంచు
తే॥గీ॥ దలఁచి కామాంధులై హరిన్ ♦ దలఁపకుండ
జగమునెల్ల మరచి యదే ♦ సౌఖ్యమనుచు
నమ్మి భయద సంసార కూ ♦ పమ్మునందు
మునిఁగి తపియించు చుందురు ♦ మూఢులకట.

మోహమును జయించినవాఁడే ధన్యుఁడు. దానింగెల్చినచో విజ్ఞానమలవడును. విజ్ఞాన మలవడెనేని సంసార పరాఙ్ముఖత్వము గలుగును. అట్టిది కలిగెనేని తపశ్చరణమున బుద్ధిప్రవేశించును. దానివలన

బరమేశ్వరానుగ్రహము బడయవచ్చును. ఈ శరీరమొక రథము. బుద్ధియే సారధి. ఇంద్రియగణమే హయములు. బుద్ధియను సారధి యింద్రియహయములను బిగబట్టి శరీరరథమును సరియైనమార్గమున నతిజాగరూకతతో నడిపింపవలయును. సారధి యేమాత్రమజాగ్రత్తగ నున్నను నప్రమత్తత్వము దెలిసికొని యింద్రియ హయములు రథమును బడఁగొట్టి జీవుఁడను రథికునినరిషడ్వర్గశత్రు మధ్యమునఁగూల్చి వేయును.

సీ॥ గిరిజా మనోహరు ♦ చరణసేవను జేయు
భక్తుండు సేయునే ♦ పరులసేవ
సర్వేశు నుతియింప ♦ సంతసించెడు జిహ్వ
వర్ణింపఁ దలచునే ♦ పద్మముఖుల
రజతాద్రివాసునిఁ ♦ బ్రణుతించు చేతులు
గ్రాలునే కాంతల ♦ కౌగిళులను
గరళకంఠునిఁజూచు ♦ కన్నులు జూచునే
విరిబోడుల ముఖార ♦ విందములను
తే॥గీ॥ జగము సకలంబు మాయగా ♦ స్వాంతమందు
నరసి ఘోరశత్రువుల నా ♦ ర్వురజయించి
విమల విజ్ఞానమార్జింప ♦ వీరగురుని
జేరు నాకేల ఘోర సం ♦ సారవాంఛ.

పీరు:— అక్కటా! ఈ బాల్యమునందెంత వైరాగ్యమా! నాయనా గృహమునకు రావా! నీమీదఁ బ్రాణములు పెట్టుకొని యున్న మాయాశ నిరాశఁజేసి మమ్ము ఘోరచింతా సముద్రమునందు ముంతువా! నీవు జన్మించినప్పుడు "పైగంబరులు" నిన్నుఁజూచి యీతఁడొక గొప్ప మహానుభావుండగునని చెప్పిరి. ఆమాటలకు నేను నీవొక గొప్పవాడవగుదువని తలంచితినిగాని యీ మహానుభావతత్వ మీతీరునఁ బరిణమించునని తలంప లేదు. నీకువివాహాది కార్యములఁజేసి యానందించు భాగ్యము

నాకున్నదని తలంచితినే! యుక్తవయస్కుఁడవగు నీవు వృద్ధుఁడనైన నన్నుఁ గూర్చుండఁబెట్టి సుఖముగా సంసారరథమును నడుపుదువని తలంచితినే. అట్టి నాకోరికలన్నియు నడుగంటఁ జేసితివా! హా! కుమారా! ఇక నాకు దిక్కెవ్వరు? నీయుదంతము విన్నచో మహాదుఃఖితయగు నీతల్లి కేమని చెప్పి యూరడింపగలను? ఆమె ప్రాణంబులతో నిలుచునా!

మ॥ నవమాసంబులు మోసి మోసి కని, నా ♦ నాకష్టముల్ బొంది శై
శవ జన్మోత్కట బాధలెల్ల సయిచి, మో♦దంబీవె యంచెంచి పెం
చి వినోదించిన తల్లికిట్టివగపుల్♦ జేకూర్చెదే యిట్లు నీయవి
వేకంబున కేమి చెప్పుదుఁ గుమా♦రా! కర్మమిట్లాప్పెనే.

ఈశ్వ:— (తాతగారినిజూచి) తాతగారూ! ఈసిద్ధుని తండ్రివాక్యములు వినుచుంటిరా! తండ్రి దీనాలాపములకు వీనిచిత్తము గఱుగకయుండునా?

వీర:— అమ్మా! ఈశ్వరీ! ఇఁక సిద్ధుని మఱల సంసారముఖునిగా నొనర్చుటకు బ్రహ్మకైనను దరముగాదు. కాని, యాతండ్రి యావిధమున నట్లు దీనతతోఁ గుమారుని రమ్మని పిలుచుచుండఁగా మనము చూచియు నూరకుంటిమని యాతఁడు తలంచును గావున మనముగూడ సిద్ధునకుఁ దగినవిధమునఁ జెప్పుట మంచిది. (సిద్ధునిఁజూచి ప్రకాశముగా) సిద్ధా! నీ భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యములకు నేను మిగుల సంతసించితిని. కాని నీతండ్రి పలుకులువిన నాకును జాలియగుచున్నది. నీవు బాలుండవు. సంసార సౌఖ్యములనేమియు ననుభవించి యుండలేదు. భగవత్కరుణ నార్జించుటకుఁ గేవలము యోగియే యైయుండ నవసరము లేదు. గృహస్థాశ్రమమందుండిగూడ భగవంతుని యనుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడు కావచ్చును. ఈయాచారము పూర్వకాలమునుండియు వచ్చుచునేయున్నది. సానగ సనాతనాత్రి

వశిష్ఠ జమదగ్న్యాది ఋషిపుంగవు లనేకులు గృహస్థులై యుండియే తపోవృత్తినుండిరి. ఇంతయేల? నేనుగూడ నట్టి యాశ్రమమునందే యుంటిని. కావున నీవు నీతండ్రిచెప్పినట్లు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించి తనయులఁగాంచి పితృదేవతలకు సద్గతిఁగూర్పుము. ఇదియట్లుండ పితృవాక్య పాలనముకన్న సుతుం డనుష్ఠింపఁదగిన మఱియొక ధర్మములేదు. ఈధర్మము ననుసరించియే మున్ను శ్రీరామచంద్రుఁడు సమస్తరాజ్య శ్రీలను, భోగంబులను బరిత్యజించి, నిజకాంతంగూడి యరణ్యములకరిగెను. భీష్ముఁడు గుర్వర్థము వివాహము మానెను. పరశురాముఁడు తండ్రియాజ్ఞ ననుసరించి తల్లియగు రేణుకను వధించి, మఱలఁ దండ్రి యనుగ్రహమునకు బాత్రుఁడై యామెను బ్రతికించి శుభంబులఁ బడసెను. పురాణములయందిట్టి మహనీయుల చరిత్రము లనేకములున్నవి. కావున నీతండ్రి వాక్యము ననుసరింపుము. శుభంబుల నందఁగలవు.

సిద్ధు:— గురువర్యా! మీకుగూడ నీతెఱంగున నచించిన నే నేమందును.

తే॥గీ॥ సారహీనమౌ ఘోర సం ♦ సారవార్ధి
మునుఁగఁ జాలకయేకదా ♦ పుణ్యమూర్తి
వైన నిన్నాశ్రయించితి; ♦ నధికభక్తి
మఱల నీరీతి బోధింప ♦ మాన్యమగునె.

స్వామీ? మీయనుగ్రహమున మీకు శిష్యుండనైతిని. మఱల నాచిత్తము సంసారాభిముఖమగునా? అందునకు సమ్మతించునా? అట్లెన్నటికిని జరుగనేరదు. మీరునన్ను శిష్యునిగానేలఁ గరుణింపకున్నచో, మీచరణసన్నిధిని బ్రాణములనయినఁ బరిత్యజించెదను గాని గృహాభిముఖుండను గాను. ఇది ముమ్మాటికిని నిశ్చయము.

ఈశ్వ:— (తనలో) మహాత్మ్యదీయుఁడైనను వీనికిట్టిభక్తి జ్ఞానవైరాగ్యము లెట్లలవడినవో కదా? ఇఁక వీనిచిత్తము సంసారాయత్తముగాదు.

వీర:— (ఈశ్వరినిజూచి రహస్యముగా) ఈరీతిని జరుగునని నేను నీకు జెప్పియుంటినిగదా! ఈసిద్ధుడిప్పు డిట్లున్నను ముందు ముందు మహా మహిమముగల యొకసిద్ధుఁడు కాఁగలఁడు. ఇంతకుఁ బూర్వము రెండుజన్మముల నుండియు నీతఁడు మదీయ శుశ్రూషనే యొనరించుచున్నాఁడు. ఈజన్మమునఁగూడ నట్లేయయ్యెను.

ఈశ్వ:— మీ యమూల్య కరుణావృష్టి మీతనిపైఁ గురిసెనేని యట్టివాఁడగుట కేమి సంశయముండును ?

వీరు:— (సిద్ధునిఁజూచి) కుమారా! నామాటలకేమని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెదవు ?

సిద్ధు:— దేనికి,

వీరు:— ఇంటికి రమ్మను మాటకు

సిద్ధు:— ప్రత్యుత్తర మిచ్చియుంటినికదా!

వీరు:— ఏమని?

సిద్ధు:— రానని,

వీరు:— హా! నేనెంత నిర్భాగ్యుఁడను! ఇంక నేనెట్లు బ్రతుకుదును!

సీ॥ వంశపావనుఁడైన ♦ వరపుత్రుఁడేడంచు
నడుగు మీయమ్మకే ♦ మనెదువాఁడ
నినుఁ జూడలేకున్న ♦ నిమిషమోర్వని నీదు
చెల్లెండ్ర కేమని ♦ చెప్పువాఁడ
కులవర్ధనుండైన ♦ కొడుకు రాడేమని
యడుగు బంధులకేమి ♦ నుడువువాఁడ

మా హితుండేడని ♦ మాటిమాటికి వచ్చు
ప్రాణమిత్రులకేమి ♦ పలుకువాఁడ
తే॥గీ॥ నకటా! కుమారా! విప ♦ దాబ్ధి నన్ను
ముంచి తేయిట్టులిక నెందు ♦ బోవువాఁడ
దొల్లి నేఁజేసిన సుకృతి ♦ స్తోమమిట్లు
బరిణమించె నటంచును ♦ వగచువాఁడ.

సిద్ధు:— తండ్రీ! నీవు నాపై ననురాగమును విడువలేక యేల విలపించెదవు. దీనివలనఁ బ్రయోజనము లేదు. నీవు నన్ను సంపూర్తిగ మఱచిపోవలయును.

చ॥ కనులనీరు గారఁ గొడు ♦ కా! కొడుకాయని యేడ్చెదేల! యీ
తనువులు శాశ్వతంబులె, వృ ♦ థా, మదిఁ గాంక్షలుగాని, బాగుగా
మనమున యోచనన్ సలిపి ♦ మానుగఁ జూచిన భ్రాంతులన్నియున్
ఘనముగఁ బోవునయ్య జన ♦ కా! చనుమా! యనుమాన మేటికిన్.

తండ్రీ! నీవు నన్నుఁ గూర్చి చింతింపవలదు సుజ్ఞానమార్జించి, సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మపదవిని గాంచ బ్రహ్మానందస్వామి నాశ్రయించిన నా చిత్తమిఁక దిరుగదు. నా యుద్యమమునకు నీవు భంగము గలిగింపవలదు. నాపైనున్న ప్రేమ నా చెల్లెండ్రపైఁ బఱపుము. మా యసంసారమగుట చేతను, నబలయగుట చేతను, విజ్ఞాన సంపన్నురాలు గాక పోవుట చేతను, నా తల్లి తనయుఁడనగు నాపైనున్న వాత్సల్య లతను ద్రెంపఁజాలక పరితపించుననుమాట నిశ్చయమే. పురాకృత సుకృతంబున నీకుమారుఁడు దివ్యజ్ఞానసంపన్నుఁడుగాఁ దలంచి భగవత్స్వరూపుఁడగు బ్రహ్మానందస్వామి నాశ్రయించినాఁడని తెలిపి, శోకమునందకుండ ధైర్యము చెప్పుము. నీవు సకల శుభములను బడయఁగలుగుదువు.

వీరు:— నీవు నాకన్నుల యెదుట లేనప్పుడు నాకు శుభములతో నేమి పని యున్నది? "అభముల" తో నేమి పని యున్నది. (తనలో) ఇంక నీకుమారుని నెంత బ్రతిమాలినను బ్రయోజనము లేదు. వీని

చిత్తము సంపూర్తిగాఁ దిరిగిపోయినది. ఇఁక నేఁ జేయఁదగిన కార్యమేమియు లేదు. నాకంఠమునఁ బ్రాణములున్నంతవఱకు నీతఁడెచ్చటనున్నను జూచుచుందును. (బ్రహ్మేంద్రస్వామిని జూచి) స్వామీ! బాలుఁడైన యీతఁడు వైరాగ్యమనస్కుఁడై మీచరణము లాశ్రయించినాఁడు. ఇక నేనీవిషయమును గూర్చి విచారించినందువలనఁ బ్రయోజనము లేదు. దైవ మీ తెఱంగున నాయందుఁ గృపవహించినాఁడు. మహానుభావా! ఇఁక నేనరిగెదను. వంశవర్ధనుండని యెంచి మాచేనతిగారాబంబునఁ బెంపఁబడిన యీకుమారుని; ఒక్కనిమిషము కనుపింపక యున్నచోఁ దల్లిఁ బెంగగొను నీ కుమారుని; శాంతగుణుండని యిరుగుపొరుగువారి వినుతికిఁ బాత్రుఁడైన యీకుమారుని; భగవత్ప్రేరేపితుఁడై సంసారవిముఖుఁడై జగన్నుత ప్రభావ సంపన్నుఁడవగు నీపవిత్రచరణ సరోజములాశ్రయించిన యీ కుమారుని; నేడు మీవశము జేయుచున్నాను. సమస్తధర్మముల నెఱింగిన మహానుభావులగు మీకు నేను వచియింపఁ దగినవాఁడఁ గాను. కాని పుత్రప్రేమను విడనాఁడజాలక విజ్ఞప్తిఁ జేసికొనుచున్నాఁడ. ఇఁక నీతఁడు మీకుమారుఁడుగాని నాకుమారుఁడుగాఁడు. మీకుమారులపై, మీమనుమరాలును, నీశ్వరీ సదృశయునగు నీశ్వరాంబపైనుంచు ప్రేమ నీతనిపై నుంచఁ గోరెదను. ఇంతకంటె నేను మిమ్ముఁ బ్రార్థించవలసిన విషయము మఱియొక్కటి లేదు. ఈవిషయమై మీరు నాకువాగ్దానమిచ్చితిరేని, సుఖముగా నింటికిఁ బోయెదను.

వీర:— తురుష్కవర్యా! విధికృతమును నెవ్వరును దప్పింపఁజాలరు. కాకున్నచో నింత బాల్యమున నిట్టి వైరాగ్య మెవ్వరికైన నలవడెనా? నీకుమారుని హృదయము నిర్మలమైనది. నిష్కలంకమైనది. భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్య పరిపూరితమైనది. ఇట్టివాని చిత్తమును తన యుద్యమమునుండి యెవ్వరును ద్రిప్పఁజాలరు. ఈతఁడు ముందు

ముందుమహాయోగీశ్వరుఁడై సకలార్యస్తుతిపాత్రుఁడగును. కావున వీనింగూర్చి నీవుబెంగఁగొనవలదు. మాశిష్యుఁడగు వీనికెట్టి కొఱంతయు గలుగదు. నీవుసుఖముగా గృహంబునకుఁబొమ్ము

వీరు:—స్వామీ! సెలవుదీసికొందును అనుగ్రహముంచుఁడు. (తక్కి-నవారింగాంచి) సిద్ధునిమీతోఁబాటు కాపాడుడు- (సిద్ధునిఁ జూచి) వత్సా! ఇఁక నేఁబోయెద-నీవెట్టి యాశ్రమమునందున్నను, మాదేహమునఁ బ్రాణములున్నంతవఱకు మాయోగక్షేమములు విచారింపుము. నీవెంతచెప్పినను పుత్రవాత్సల్యమును మాత్రము విడువజాలను. కానిమ్ము భగవంతుఁడున్నాఁడు.

(నిష్క్రమించును)

ఈశ్వ:— తాతగారూ! సిద్ధునిచిత్తమచంచలమైనది.

గోవిం:— తండ్రిగారూ! స్నానమునకు వేళయైనది దయసేయుఁడు.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

వీరబ్రహ్మయోగి.

ద్వితీయాంకము.

రంగము:— [సిద్ధపురమున- సిద్ధుఁడు- భగవన్నామస్మరణ సేయుచుఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు.]

శ్లో॥ శ్రితరక్షక గుణభూషిత సకలాంతరనివసే
స్మరహంతకమునిభావిత చరణాంబుజయుగళే
కరుణాకర శుభనామక నిగమాంచితవినుతే
గురునాయక గురునాయక శరణాంతవచరణే ।

శ్లో॥ విజితేంద్రియ విబుధావన కరుణామృతజలధే
వరచిన్మయ జగదోన్మయ, మునిరంజితహృదయే
దురితాంతక, రిపుహంతక, పతితాత్మకవరదే
గురునాయక గురునాయక శరణాంతవచరణే ॥

వీరసద్గురుసేవ! ఆహా! మహా ప్రభావయుతము. సంతతానందశోభితము. జగజ్జేగీయమానము. అరిషడ్వర్గలతికావితానమును ఖండించుటకు దానికంటె మఱియొక సాధనము లేదు. (ఇటునటుఁజూచి) ఓహో! ఇదిసిద్ధపురము. తురుష్కపాలితనగరము. మార్గాయాసమున డస్సియున్న నేనీదినమున నాప్రయాణమాపి, యీపురమున విశ్రాంతిఁగైకొందునుగాక! ఈపురంబున నెక్కడఁజూచినను దురుష్కులే యెక్కుడుగఁ గన్పట్టుచున్నారు. నావేషమునుజూచి వీరెట్టి యకృత్యములను జేయనెంచరుకదా! (ఇంచుక యూరకుండి) నాకిట్టి సంశే

యముతో నేమిపనియున్నది. వీరేశ్వరగురు కృపావర్ధిష్ణుఁడనగు నాకొ కరివలన భయంబేలయొదవును. (ఎదుటఁజూచి) ఎవ్వరో యిరువురు పురుషు లిట్లువచ్చుచున్నారు. (పరికించి) ఓహో వీరు తురుష్క భటులవలెనున్నారు. ఎవ్వరయిన నాకేమి?

(అంత జాఫర్ ఖానుఁడు గులాం అను నిరువురుభటులు ప్రవేసించుచున్నారు.)

జాఫర్ —(సిద్ధుని నుద్దేశించి) అరే గులామల్లీ వీడెవఁడో మనపురము నకుఁ గ్రొత్తమనిషివలెనున్నాడు. వేషముఁజూచి చిన్నపిల్లలు భయపడుదురేమో! పిచ్చివాడు కాడుకదా!

గులాం— వెఱ్ఱివాఁడుమాత్రముకాడు. హిందూ పైగంబరువలె నున్నాఁడు.

సిద్ధు:— 1. శ్రీకరంబుగ భక్తజనులను
ప్రాకటంబుగ నేలునట్టిది వీరనామం॥
2. సంతతానందమిచ్చుచు
వింతగల్గగ జేయును వీరనామం॥
3 షడ్గుణంబుల ద్రుంచివైచుచు
నిర్గుణంబుల గూర్చును వీరనామం॥
4. భక్తజనులకు కల్పమౌచును
ముక్తిగూర్చును వీరనామం॥
5. సిద్ధమౌచును బుద్ధమై ఘన
సిద్ధసేవితమైనది వీరనామం.

(తురుష్క భటులిరువురును సిద్ధుని సమీపింతురు)

గులాం:— (సిద్ధునిజూచి నీవెవరవు?

సిద్ధు:— నేనే!

గులాం:— అనఁగా,

సిద్ధు:— అంతకంటె నేను ప్రత్యుత్తర మీయఁదగిన దేమున్నది?

గులాం:— నీకులము,

సిద్ధు:— కులగోత్ర భేదరహితుడను

జాఫ:— నీకుఁ గులగోత్రములు లేవా!

సిద్ధు:— జన్మించినదాదిగ గొంతకాలము మట్టివి యుండెను. గాని మధ్యమునఁ బోయినవి. పోనిండు. మీకదియంతయుఁ దెలియదు. నేను తురుష్కుడను.

గులాం:— అట్లయిన నిది యేమి వేషము! మొగమునిండను శరీరము నిండను ఈ బూడిదయేమి!

సిద్ధు:— అదియొక బూడిద ఇదియొక వేషము. రెంటికిని సరిపోవల యును గదా?

గులాం— తురుష్కుఁడనని చెప్పితివే!

సిద్ధు— అవును-అసత్యమేల చెప్పుదును!

జాఫర్— మహమ్మదీయుఁడవైన నీవీ వేషము ధరించితి వేల?

సిద్ధు— పిచ్చవేషము, భక్తవేషము, గురునియాజ్ఞ ననుసరించిన వేషము, వేషములలోకెల్ల నానందముగనుండు వేషము, గర్వరహితమైన వేషము, -నీవు- నేను- అను భేదమును పాటింపని వేషము.

గులాం— నీకు వెఱ్ఱియున్నదా యేమి!

సిద్ధు— ఉన్నవిశేషమేయది నాకు వెఱ్ఱి మీకు వెఱ్ఱి. జగమంతయు వెఱ్ఱి. ఆ వెఱ్ఱితనములోఁబడి కొట్టుకొనుచుండుటచేతనే, నీవెవ్వఁడవు నేనెవ్వడను-అని యడుగవలసివచ్చుచున్నది.

జాఫర్— నిజముగా నీవు వెఱ్ఱివానివలెనేయున్నావు. తురకనని చెప్పితివి. హైందవుల వేషముధరించితి వేల!

సిద్ధు— ఇందునకుఁ గారణము భగవదాజ్ఞ. జగము సర్వము నాయన వశముననుండును. నీవును నేనును దీనికి గర్తలము కాము.

గులాం——ఈవెఱ్ఱిమాటలుమాని యీవేషము తీసివేయుము. ఇది తురుష్కులరాజ్యము-నీకుఁ బ్రాణములుదక్కవు.

సిద్ధు——ఎవరిరాజ్యమైన మాకేమి! మావంటి సాధువులకు లోకముతోఁబని లేదు.

జాఫ:—— అరే పెంకితనముగా మాటలాడుచున్న వీనిని మనమువిడువరాదు. (సిద్ధునిజూచి) నీమెడలోనున్న యీపూసలు మొదలగు నవితీసి, మొగమునిండనున్న యీబూడిద తుడుచుకొనదవా లేదా?

సిద్ధు:—— విశేషముగ మాటలాడక పొండు.

గులాం:—— అరే! జాఫర్ మహమ్మదీయుడైయుండియు హిందూమతమును స్వీకరించిన వీనిని మనము నవాబుగారి ముందఱఁ బెట్టవలయును (సిద్ధునిజూచి) మానవాబుదగ్గఱకు రమ్ము. లెమ్ము.

సిద్ధు:—— మీనవాబుతో నాకుఁ బనియేమున్నది?

గులాం:—— నీవురావా?

సిద్ధు:—— రాను

గులాం:—— నిన్ను బలవంతముగఁ దీసికొని పోయెదము.

సిద్ధు:—— మీది మనుష్యబలము. మాది దైవబలము. ఆత్మబలము. ఇవి ప్రదర్శింపఁబడఁ దగినవే.

గులాం:—— లెమ్ము-

సిద్ధు:—— ఎక్కడికి-

గులాం:—— పాదుషాగారి యొద్దకు.

సిద్ధు:—— రానని యింతకుమున్నే చెప్పియుంటినికదా! సాధువులు-రాజులను జూచుటకుఁ బోవలయునా? పొండు పొండు. ఈమాటలతో బ్రయోజనము లేదు.

మ॥ స్థిరభక్తిన్ మదినిల్పి వీరగురునిన్ ♦ సేవింపుచున్ సచ్ఛుభా
కరవిజ్ఞానముగాంచి యెట్లయిన మో ♦ క్ష ప్రాజ్య సామ్రాజ్యసుం
దరినిం గాంచఁదలంచు తాపసుఁడు మీ ♦ ధ్యాత్రీశ్వరుంగాంచ నె
క్కరణిన్ వచ్చును, భోగభాగ్యములకున్ ♦ గాంక్షించువానింబలెన్.

గులాం:—నీవు మాటలతో రావు. ముందు మొగమునకున్న బూడిద చెఱుఁపు (బలవంతముగాఁ దుడుచుచున్నాఁడు)

సిద్ధు:— సాహసము వలదు. దీనివలన మీకు హానికలుగును. అనవసరమైన కార్యమునకుఁ గడంగకుఁడు.

జాఫ:— (రెండవవానింజూచి)

చూచుచున్నందువలనఁ బ్రయోజనములేదు. మహామ్మదీయమతమున జన్మించినవాడయ్యును, మన "కురాన్"-లోఁ జెప్పఁబడిన ధర్మములనువిడిచి హిందూమతధర్మముల ననుసరించుచున్న యీ దుర్మార్గుని:— పాపచరిత్రుని:— ఈదుష్కర్ముని మన నేలికదగ్గఱకు గొనిపోయి కఠినముగ శిక్షింపజేసినగాని వీడిమతమును విడువడు. అల్లా! ఇదియేమి! లోకమంతయు మహామ్మదీయమతమైయుండిన బాగుండునని మనవారందఱు చూచుచుండఁగా వీడు మనమతమునువిడిచి సన్న్యాసివేషము చేసికొని "వీరనామం" "వీరనామం" అని పలుకుచు బయలుదేరినాడు. ఛీ! ఇట్టివానిని మనము విడువరాదు (సిద్ధునిబట్టుకొని) రమ్ము- (లాగుచున్నాఁడు.)

సిద్ధు:— మీకు వినాశకాలము సమీపించినది.

గులా:— వీనిని నక్కడవరకు గెంటుకొనిపోయి, తరువాత కట్టితీసికొనిపోయి పాదుషాముందుబెట్టుదము. (సిద్ధునిమెడపై జేయివైచి) మామాటలు నీవువినవుగా-పద-పద- (సిద్ధునిగెంటుకొనిపోవుచు- జాఫరుతో నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:— (ప్రవేశము- సభాభవనమున- నవాబుప్రవేశము)

నవా:— (తనలో) నేఁడేమికారణముననో నాచిత్తమంతయు నదియొకవిధముననున్నది. కొన్నిదినములనుండి యది యేమికారణమో చిత్తము రాజకార్యములయందుఁగూడ వర్తించుటలేదు. (ఎదుటఁజూచి) ఏమది! భటులెవ్వరో యొకనిని బంధించుకొని వచ్చుచున్నారు.

(బంధింపఁబడిన సిద్ధునితో- గులామల్లీయు- జాఫర్ ఖానుడును ప్రవేశించుచున్నారు.)

నవా:— (భటులనుజూచి) ఈతడెవ్వరు! ఈతనినేల బంధించుకొని వచ్చినారు?

గులా:— దేవా! ఈతఁడు తురుష్కుఁడైయుండియు హిందూమతమును స్వీకరించి, తదనుగుణమైన సన్యాసివేషమునఁ దిరుగుచున్నాడు. హిందూమతమును విడువుమని చెప్పితిమి. కాని మామాటలు వినకయున్నాఁడు.

(ఆశ్చర్యముతో)

నవా:— అల్లా! ముసల్మానుఁడు— ఏమేమీ! హిందూమతమును గైకొనెనా! ఆశ్చర్యము! ఆశ్చర్యము! ఇట్టివింత నేను మున్నెప్పుడును జూచియుండలేదు. (సిద్ధునిజూచి) నీవుతురుష్కుఁడవా!

సిద్ధు:— ఓ తురుష్కుల పదీపా! నేను నిశ్చయముగాఁ తురుష్కుఁడనే కాని, గురుకటాక్షమున హైందవమతధర్మముల ననుష్ఠించుచు, నిట్లు యోగినై చరించుచుంటిని.

నవా:— అది మతవిరుద్ధమని యెఱుంగవా?

సిద్ధు:— ఎఱుంగుదును.

నవా:— ఎఱిఁగియుండియు నిట్లన్యమత స్వీకార మొనర్చితివేల?

సిద్ధు:— మహమ్మదీయమతమునందు ద్వేషముండిగాని, యందసందర్భములేమైనయున్నవనిగాని, నేను ఈ యార్యమతమును స్వీక

రింపలేదు. ప్రపంచముననేను ద్వేషింపఁదగిన వస్తువెద్దియును లేదు.

సీ॥ తనకీర్తిచంద్రికల్ • ఘనముగాఁ గాయఁగా,
నల "ఫిరోజిష" యేలె • నవనితలము
అమల యశంబంద • నాజలాలుద్దీను,
రక్షించిమించెను • రాజ్యలక్ష్మి
అనుపమానంద ద • యాబ్ధియై యక్బరు
భూచక్రిమేలెను • బోలుపుమీఱ
మతభేద మింతయు • మది దలంపక యేలి
నారలు గోల్కొండ • వారు భువిని
తే॥ గీ॥ మహ్మాదీయుల మన్నంత • మాత్రముననె
ద్వేషమేటికిఁ బుట్టును • పృథ్వినాథ
వారు వీరును సోదర్య • భావముననుు
బరగవలెనంచు నెంతు మూ• నంటివారు.

మతసంబధమైనవిషయముల నవ్వలకుబాఱఁదోలి కేవలము విరాగినై, మోక్షేచ్ఛను, సద్గురు చరణారవిందంబుల నాశయించి చరించుచు, మార్గవశమున విశ్రాంతిఁగైకొనుటకు నీపురంబుననాగితిని. అట్టి ప్రాపంచిక సౌఖ్యపరాఙ్ముఖుఁడనగునన్ను, మతభేదరహితుండనగునన్ను. నిరంతర వీరేశ్వర సద్గురు చరణారవింద భజనారతింవపరుఁడనగు నన్ను నీభటు లకారణముగ బంధించి యిచ్చోటకుఁ గొనితెచ్చిరి వీరునాపై రోషించి కట్టితెచ్చిరనిగాని, దూషించిరనికాని నాకావంతయు నాగ్రహాములేదు. ఇట్టివన్నియుఁ బురాకృతకర్మఫలము ననుసరించిసంప్రాప్తించుచుండును. కష్టములకు దుఃఖింపక సౌఖ్యములకు సంతోషింపక నిరంతరానందచిత్తుఁడై మెలంగువాఁడే ధన్యాత్ముఁడు. అతఁడేనిశ్చయమైన యోగి. ఓతురుష్క సార్వభౌమా! నీభటులుసదయాంతరంగులై నాకుఁ గూర్చిన యీబంధనములునన్ను బాధింపఁజాలవు. సద్గురుకటాక్షము న్నంతవఱకీసిద్ధున కెంతును భయంబొదవదు. వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి

యనుగ్రహమున నేను బంధవిముక్తుఁడనగుచుంటిని. చూడుము. (తురుష్క భటులచే సిద్ధునకుఁ గట్టబడిన త్రాళ్ళు తెగిపోవును)

నవా—(ఆశ్చర్యము నభినయించుచుఁ జూచి తనలో) ఆహా! ఈతని ప్రభావమత్యద్భుతముగానున్నది. మా పైగంబరులలోఁ గాని, పకీరులలోఁగాని యిట్టి మహనీయుని నేనెందును జూచి యెఱుంగను. ఈతని ప్రభావము గనుంగొనఁజాలక నాభటు లెగ్గు జేసినను, క్రోధచిత్తుఁడు కాడయ్యెను. మహానుభావుల హృదయమిట్లేయుండునుకదా! (ప్రకాశముగా) యోగిపుంగవా! నీకు సలాము లొనర్చుచున్నాను. (సలాము చేయును)

సిద్ధ—(సలామునందుకొనక) ఇఁక నేను పోయివచ్చుట కనుజ్ఞనిచ్చెదవా!

నవా—మహాత్మా! మీరట్లు సెలవిచ్చుటకు నేనెంతవాఁడ. ఈభాగ్య భోగములు స్థిరములనినమ్మి సంసారకూపమునఁబడి, దురాశచేఁ బీడింపఁబడుచు, అన్యమతములయం దసహనబుద్ధికలిగి దుష్కర్మరతుండనైయున్న నాకుఁ దమవంటి దివ్యపురుషుల మహామహిమ తెలియునా! స్వామీ! ఒక్క విషయము మిమ్మడుగుచున్నాను. మన్నించి ప్రత్యుత్తరమీయఁ గోరెదను. అజ్ఞానముచే నావరింపఁబడి నాభటులు మీకెగ్గుసలిపిరి. అందున నేను పశ్చాత్తాపమునంది భక్తిమీఱఁ దమకు సలాములొనర్చితిని. తాము నాయెడల దయఁబూని నాసలాము లేలయందుకొనక యుంటిరి?

సిద్ధ:— తురుష్కాగ్రణీ! ఒకరు మావంటివారికి నమస్కరించినను నమస్కరింపకపోయినను వారియెడల మాకుభేదబుద్ధి యావంతయుఁ గలుగదు. కాని యొక్క విశేషము మాత్రమున్నది. వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి సత్కరుణకుఁ బాత్రులైన శిష్యులెవ్వరును బాహ్యరతుల నమస్కారములఁ గైకొని ప్రతి నమ

స్కారముల నొనర్పరు అట్లు ప్రతినమస్కారము సేయుట సంభవించనేని నమస్కరించిన వారికి హానివాటిల్లును వేయేల! నేను నమస్కరించితినేని గఠిన పాషాణమైనను బ్రద్దలై శకలములగును.

నవా:— మహాత్మా! అనుపమాన మహిమాతిశయులైన తమనామాక్షరము లెట్టివో యీ పాపపుఁజెవులకు వినుపించెదరా?

సిద్ధు:— సిద్ధుఁడందురు.

నవా:—బ్రసిద్ధమైనసిద్ధనామమును సార్ధకము జేసికొనుచు, మముబోంట్లఁ గృతార్థులఁ జేయుటకు దివినుండివచ్చిన సిద్ధపురుషునిగా మిమ్ము భావించుచున్నాను. స్వామీ! తాము నమస్కరించినచోఁ గఠిన పాషాణమైనను బ్రద్దలై శకలములగునని సెలవిచ్చితిరి. అనుగ్రహించి యీనల్లరాతి నావిధముగఁ జేసి యీసేవకున కానందము గూర్పఁగోరెద. దేవరమహిమను బరీక్షింపఁదలచిన వానిగ భావింపవలదు.

(తనయెదుటనున్న నొకపెద్దనల్లరాతిబండను జూపును.)

సిద్ధు:— నీవు ధన్యుడవగుటకే నన్నిట్లుగోరినాడవని తలంచెదను. కానిమ్ము. నీయభీష్టము దీర్చెదను

తే॥ గీ॥ వీరసద్గురుకృపగాంచి ♦ వెలయుశిష్య
జనులకుఁ గొఱంతకల్గునే ♦ ధ్యాత్మలము న
నట్టివో నీవుకోరిన ♦ యట్టులిపుడు
పగలకుండునె యీరాయి ♦ పార్ధివేంద్ర.

(రాతికినమస్కరింపఁగా నది ఘనమైనధ్వనితో బ్రద్దలగును.

గులాం:— (రెండవభటునిజూచి) జాఫర్ ఈతఁడు మనఫకీరులనుమించినమహిమగలవాడు. మనము తెలియక యీతని కెగ్గుజేసితిమి. (సిద్ధుని జూచి) సాధువర్యా! మేము మీయెడల జేసిన యపరాధమును క్షమింపవలయును.

నవా:— (సిద్ధునిజూచి) దేవా! తమయద్వితీయమైన మహిమను విను

తరించుటకు నాకుక్షియందు బదములులేకున్నవి. ఈ దీనుని మీరు రక్షింపవలయును. నాయజ్ఞానము బాపవలయును అతికష్ట సమాక్రాంత సంసారసాగరమునఁ గూలి తరించుటకు దారి గానజాలకయున్న నన్నుఁ గృతార్థునిగాఁ జేయుఁడు. వీనిని శిష్యునిగా స్వీకరించుటకు సమ్మతింపుఁడు. నన్నుఁగూర్చి మీరన్యథాఁ దలంపవలదు

సిద్ధు:—

చ॥ తరుణుల మోముదమ్మి మఱి ♦ దర్పమెలర్పను నిక్కు చన్నవల్
మెరుగుల నీను మేనఁగని ♦ మీసలుదిద్దుచుఁ బూరుషాళి. త
త్తరుణుల బాహువల్లరుల ♦ దప్పక చిక్కియు నాసుఖంబు లే
సిరమని యెంచి పొందుదురు ♦ తీరని బాధల జీవితాంతముల్.

ఉ॥ భూపకులాధినాథ! విరి ♦ బోడుల వాతెర తేనెలాని, సం
ప్రాపిత తుచ్ఛసౌఖ్యములఁ ♦ బాయక మేలని బుద్ధినెంచియున్
బాపపుఁ గార్యభారముల ♦ బంతెముతోఁ దలఁబూని కామినీ
శ్రీపద పంకజంబులకు ♦ సేవకులౌదురు మూర్ఖమానవుల్.

మ॥ పరమార్థుండగు నీశ్వరున్ మదిని సం ♦ భావింపఁగాలేక, యి
ద్ధర మిథ్యాసుఖభాజనంపు జలజా ♦ క్షీ మహాభోగ మం
దరలేకన్ నిజభావమూని తనువుల్ ♦ వ్యర్థంబుగాఁ జేసి, యీ
నరుఁడాత్మీయ వికాస మోక్షగతి. భూ ♦ నాథా! తొలగించెదున్.

చ॥ కనులకుదోఁచుఁ సర్వమును ♦ గల్లయటంచును నమ్మి నెమ్మితో
ననుపమ నిశ్చయాత్ముఁడయి ♦ యాసనుగోసియు మోహనిష్ఠచే
మనమునుబట్టి యీ త్రిగుణ ♦ మాయ జయించి, తిరంబునుండువాఁ
డనఘుఁడటంచు, భూరమణ ♦ యార్యులు తెల్పిరి, శాస్త్రకీతులన్.

మ॥ ముని పాతంజలి యోగశాస్త్రమును సం ♦ పూర్ణార్థ సంవేద్యుఁడై
మనముంబట్టగ యోగమేయనుచుఁ దా ♦ మాన్యంబుగా సూత్రమో
జనపాలా లిఖియించెఁ గాన నదియున్ ♦ సామాన్యమైయొప్పనే
మనమున్ బట్టుటయన్న చిన్నపనియా ♦ మాటాల్ వృథావ్యర్థముల్.

మ॥ పనిశే కింటనునూరుచుండి, యచల ♦ ప్రాగల్భ్య వాక్యాళిచే
తను బ్రహ్మానుభవుండ నేనని యుపా ♦ ధ్యాయత్వముఁ బూనుచుఁ
ధనసంపాదనజేయు మూఢగురులఁ ♦ ధ్యానింప జన్మంబు ము
క్తినిధానంబునుగాంచు నాకనుము ఢా ♦ శ్రీ రాధ చూడామణీ.

ఉ॥ సాధనసంపదల్ మనక ♦ సాధ్యమటంచ వివేకబోధనా
సాధన ముఖ్యమంచు నొక ♦ సామ్యముజెప్పచు మోసగించు, దు
స్సాధులవాక్యముల్వినక ♦ శాంతిమనీషను యోగమార్గమే
సాధనజేసి మోక్షపుర ♦ సౌఖ్యము గాంచుట యొప్పభూవరా.

మ॥ మలభూయిష్టము, పాపకార్యనిధియుఁ ♦ మాయారమా మోహనో
చ్ఛలితస్థానము, శత్రువర్గగృహమూ ♦ శాబద్ధ జీవచ్ఛవో
జ్జ్వలితంబుఁ గడుదుఃఖ భాజనమునై ♦ నర్తిల్లు నీదేహముఁ
గలనైనఁ నిజమంచు నమ్మదగదో ♦ భూపాల చూడామణీ.

నవా:— సిద్ధవర్యా! అమృతోపమానములగు మీవాక్యములు నన్ను జంచలములగు నిహలోక సౌఖ్యములనుండి, పరాఙ్ముఖునిగఁ జేయుచున్నవి. ఇఁక మిమ్ముల విడువను. మిమ్మాశ్రయించిన నన్నుధన్యునిగాఁ జేసితీరవలయును.

సిద్ధ:— భానువర్యా! నీవు తొందరపడవలదు. నీకెవ్విధమైన బోధ సేయుటకును, మద్గురుండగు వీరేశ్వరస్వామి యనుజ్ఞలేకపోవుటచే నేనశక్తుఁడను అమ్మహనీయుఁడు కతిపయ దినములలో శిష్యులతో దేశసంచారమై యీ పదేశమునకు వచ్చును. అప్పుడు నీవాదివ్యపురుషుని దర్శించి కృతార్థుఁడవు కాగలవు. ఇది నిశ్చయము. నీవా భగవత్స్వరూపుని యాగమమునకై వేచియుండుము ఇఁకనే పోయివచ్చెదను.

నవా:— స్వామీ! అనుగ్రహముంచుఁడు.

(తెర వాలును)

ఇది ద్వితీయాంకము.

వీరబ్రహ్మయోగి.

తృతీయాంకము.

రంగము:- [ఆశ్రమములో వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామియు - సిద్ధుఁడును ప్రవేశించుచున్నారు.]

వీర:— ఓహో! ఇదియా నీకుఁ గలిగిన సందేహము! సకలభావముల నాత్మజ్ఞానముచేఁ దెలిసికొని భక్తులకాత్మయోగ ప్రదాతయై, సకలలోక నివాసియై సర్వమును గ్రహించుచు విసర్జించుచు నుండునుగావున నమ్మహాత్ముఁడు మహాదేవుఁడనఁబరగినాడు. మహాజ్ఞానయోగైశ్వర్యంబునందు సర్వమును విడిచి, వెలుంగును గావున మహాదేవుఁడయ్యెను. అతఁడు లోకమున కాదియందు జనించియు, జనిష్యమాణుఁడై, సర్వతోముఖుఁడై, లోకమునకెల్ల నేత్రప్రాయుఁడై సంచరించుచుండును. సకలమనంబుల వాలాగ్రమాత్రముగానుండి విశ్వదేవుండై, జాతవేదుండై యుండు నాదేవుని నెఱుంగువారలకు శాంతి శాశ్వతముగాఁ గలుగును. ఇతరులకుఁ గలుగదు సకలమునకు నమ్మహాత్ముఁడే కారణుఁడు. పంచభూతాత్మకమైన జగంబెల్ల నాతనివలనఁ గలుగును. సకలభూతంబులయందు లింగభూతుఁడై యుండును. కామక్రోధ మోహ మదమాత్సర్యములను నరిషడ్వర్గములజయించి ఏకాగ్రచిత్తులై, యెవ్వరు తన్నాశ్రయింతురో, యెవ్వరు తన్ను నిశ్చలానందముతోను, నిష్కళంకచిత్తముతోను, సేవింతురో యట్టి వారికెట్టి కొఱఁతయు నుండదు. ఆదేవాదిదేవుఁడు మనో

వాక్కులకలవిగానిరకంతరముబ్రహ్మానందమయుండై యుండును. అట్టిజగత్కారణు నెఱింగినవారలకుఁ గొఱఁతయేమియు నుండదు. వారికి ముక్తి కరతలామలకమైయుండును. భక్తులెల్లరును నాదివ్యపురుషుని నామమును జపించుచు, నాతనినే ధ్యానముసేయుచుఁ, దత్సాయుజ్యము నొందుచుందురు. దృశ్యమానములగు పదార్థములనెల్ల నాతని విభూతులై యుండును. అతనియందే సకలముజనించి, లయమునొందుచుండును. అతండణువులకణువై, మహత్తుల కధిపుఁడై, పురాణపురుషుఁడై సకలమునకధికారియై, హిరణ్మయుఁడై, వివిక్తరూపుఁడై, సత్స్వరూపుండై సకలము నెఱుంగుచుండును. వేదంబులాతని నెఱుంగును. ఆతఁడు వేదములయందు విహరించుచుండును. అతనికి బుణ్యపాపములు జన్మనాశనములు లేవు. నిష్కళంకుఁడును, నద్వితీయుఁడును, సమస్తసాక్షియునై యుండి, పరిశుద్ధమైనయాత్మలోనలరు. నాయోగిజన హృదయకమలాకర విహారరాజహంసుని; ఆ, సమస్తామరమణి కిరీటదీపిత పాదయుగళుని; ఆభక్తసంరక్షణదీక్షాబద్ధకంకణుని;ఆగిరిజామనోహరుని యాత్మస్వరూపం బెఱింగినవారలు తప్పక కైవల్యమును బొందుదురు.

సిద్ధ— గురువర్యా! తమ దివ్యబోధామృతరసం బెంత త్రావినను దనివి తీరకయున్నది. మహాత్మా! మీరు సామాన్యులుగారు.

తే॥గీ॥ హరిహరాంశనుబూని యి ♦ ట్లవనియందు
జ్ఞానరహితులకు ఘన వి ♦ జ్ఞానమీయ
నవతరించిన మహనీయుఁ ♦ డంచు నిన్నుఁ
దలఁపవలెఁగాని, నరుఁడంచు, ♦ దలఁపరాదు.

మ॥ అరిషడ్వర్గములన్ జయించి, ఘన మా ♦ యామోహసంసార భీ
కర వారాసిఁదరించి, దుఃఖతర సౌ ♦ ఖ్యంబుల్ మదిన్ రోసి, నీ
చరణాంభోజ సుసేవకుంగడఁగి శ ♦ శ్వద్భక్తి నీదివ్య బో
ధ, రహింగాంచినవాఁడె ముక్తిఁగొనఁగా ♦ ధన్యుండు వీరేశ్వరా!

వీర— సిద్ధా! ఈ వేదాంతబోధ కంతము లేదు. (ఇంచుక యూరకుండి) భగవదారాధనకుఁ గావలసిన పుష్పములు, బిల్వదళములు సేకరించుకొని సత్వరముగ నరుదెంచెదవా?

సిద్ధు— ఆజ్ఞననుసరించుచున్నాఁడ. (నిష్క్రమించును.)

వీర— (తనలో) ఈ సిద్ధుఁడు పూర్వజన్మమున రెడ్డికులమున జన్మించి గోవధఁగావించి మదీయ శాపకారణమున నీజన్మమునఁ బింజారికులమునబుట్టి నాకు శిష్యుఁడయ్యెను. మదీయానుగ్రహమున నీసిద్ధుఁడు యోగసిద్ధుఁడయ్యెను. ఈతనికి మదీయ సేవయం దాసక్తి తప్ప మఱియొక వాంఛలేదు. మనోవాక్కాయ కర్మంబుల నన్నే నమ్మియున్నాఁడు. పరమేశ్వరానుగ్రహమునకుఁ బాత్రుఁడగుట చేతనే, సిద్ధవటమునఁ దురుష్కసార్వభౌముని యెదుట నద్వితీయమైన మహిమను బ్రకటించి, యాతని వినుతికిఁ బాత్రుఁడయ్యెను. నాయందువీనికి సంపూర్ణభక్తియున్నదనుట కావంతయు సందియము లేదు. కాని, నేను కనుపించకయున్నచో నీ 'నిచిత్త మెట్టి యారాటమునందునో యొక్కింత యరయవలయును.

(నిష్క్రమించును.)

సిద్ధుఁడు:— (ప్రవేశించి ఇటునటుజూచి) ఇచ్చట మద్గురువయ్యుఁడు లేడేమి! పుష్పములుగోసికొని సత్వరమ్ముగరమ్మని యాజ్ఞాపించి యింతలోనె మాయమగుటకేమి కారణము. (గురునినుద్దేశించి) స్వామీ! ఎచ్చటనుంటివి? నన్ను మాయజేసితి వేల! ఈసిద్ధుడు నిజమైనభక్తుఁడగునా కాదాయని పరీక్షించుట కిట్లొనర్చితివా? దేవా! నీవు నాహృదయమును బరీక్షింపనవసరము లేదు.

శా. కామక్రోధములన్ జయించి, మదిలో ♦ గర్వంబు వర్జించి ని,
న్నే మర్త్యుండు భజించునోయతఁడె పో ♦ నెంతైన ధన్యాత్ముఁడై

యామోక్షంబును బొందఁగల్గుననని, యు ♦ ద్యద్భక్తి రాజిల్లగా
నీమీఁదన్ మది నిల్పియుంచితిని తం ♦ డ్రీ! వీర యోగీశ్వరా.

శా॥ ఈవే తండ్రివితల్లివీవె మఱి నీ ♦ వే ప్రాణ మిత్రుండవున్
నీవే సద్గురు శేఖరుండ వికనీ ♦ వే! నా సహాయుండవున్
నీవే యాపదలందు రక్షకుడవున్ ♦ నీవేసుమీ దైవమున్.
నీవేగాక వెరయున్న నెవ్వరిని దం ♦ డ్రీ! వేఁడుదున్ జెప్పుమా.

నిన్నునమ్మినవన్ను వంచన సేయుట పాడిగాదు. నీదివ్యవిగ్రహసంద ర్శనము జేసికొనని దినము నాకుదుర్దినము. అట్టిఘటిక విష పూరితఘుటిక. తండ్రీ! నన్నుఁగూర్చి సంశయింపక సత్వరముగ నీదర్శనంబొసంగి నాకానందమునుగూర్పుము. (ఇంచుకయూర కుండి) స్వామీ! పిలిచినఁ బలుక వేమి! రావా! నన్నుఁ గరుణిం పవా! కావవా! సమస్తవిషయములనుబోధించుచు, నన్నుఁ గన్న కొడుకులకంటె నెక్కుడు ప్రేమతోఁ జూచుచుందువే! అట్టిచో నన్నేలవిడిచి యరిగితివి. ఎంతపిలిచినను బలుక వేమి! దేవా! నీచరణసేవ లేకున్నచో నాకీదేహమునఁ బ్రాణములతో నేమి పనియున్నది. నిరంతరము నానయనములు నీదివ్యమంగళ స్వరూపమునే చూడఁగోరును. నాచిత్తము నిన్నుభజించుటకే కాంక్షవహించియుండును. స్వామీ! వీరేశ్వరా!

సీ॥ నీకట్టినవదలిన ♦ నిర్మలపుట్టంబు
నుత్తరీయంబుగా ♦ నందుకొందు
నీమెడన్ వాడిన ♦ నిరుపమ పుష్పంబు
లతిభక్తిఁ గన్నుల ♦ నద్దుకొందు
నీదివ్యతరపాద ♦ నీరేజతీర్థంబు
శీర్షంబుపై వేడ్కఁ ♦ జిలికికొందు
నీమంగళాంగంబు ♦ నిరతంబు మదినిల్పి
మోక్షేచ్ఛ ముదమార ♦ మ్రొక్కుకొందు

తే॥ గీ॥ నీదు పాదుకల్ శిరముపై ♦ నిలిపికొనుచు
వాసిగా నాదుజన్మంబు సఫలతఁ ♦ జేసికొందు
నట్టిచో నన్ను విడనాడ ♦ న్యాయమగునె
దివ్యకృపఁబూని రావయ్య! ♦ దేశికేంద్ర.

(ఇటునటుజూచి) ఏమిది! నేనెంత ప్రార్థించినను గురుఁడు నాయెడలఁ గరుణవహించిరాకుండెను. స్వామీ! ఇంతనిర్దయవహించితి వేల! నేను నీయెడలఁజేసిన యపరాధమమయినఁగలదా! అట్టిది యున్నచో క్షమించి రక్షింపవలయును గాని యీరీతినాకు సంతాపము గూర్చుట భక్తజనరక్షణ పరాయణుఁడవగునీకు ధర్మమా! అక్కటా! ఇఁక ప్రయోజనములేదు. నాగురుఁడు నిశ్చయముగా నన్ను విడిచి యరిగినాడు. ఎక్కడకో యననేల! శాశ్వతమైన సమాధినిషంబూని యుండెనని తోఁచుచున్నది. ఇఁక నాకాదివ్యమంగళ స్వరూపునిదర్శించు భాగ్యములేదుకాఁబోలు! అమ్మహాత్ముని పవిత్రచరణకమలసేవ నాకు లభింపదుకాఁబోలు! హా! ఇఁక నేను జీవించినందువలనఁ బ్రయోజనమేమి యున్నది! మహోగ్ర క్రూరసంసార సౌఖ్యపరాఙ్ముఖుఁడనై యాశ్రయించిన యంతనే, తురుష్కుఁడని తలంపక నన్ను శిష్యునిగా గ్రహించిన యనుపమాన దయాభరితుఁడు; నిరక్షరకుక్షినైన నాకుఁ దనదివ్య మహిమచే సమస్తశాస్త్రార్థరహస్యముల నెఱుఁగజేసిన మహానుభావుఁడు; సిద్ధుని ప్రసిద్ధమహిమాతిశయునిగా నొనరింపవలయునని పలికి యట్లొనర్చిన దివ్యప్రభావసంపన్నుఁడు; అగు ఆగురుసత్తముని—ఆ వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామిని నేనుచూడక నిలువఁగలనా! ఆర్తత్రాణపరాయణా నారాయణా! భక్తవశంకరా! శంకరా! భారతీనాయకా! చతుర్ముఖా! సమస్తబృందారకనాథా! పాకశాసనా! గగన ప్రచారమొనర్చుచు సర్వకర్మసాక్షివై యొప్పునో ప్రభాకరా! త్రిమూర్త్యస్వరూపా! మీరందఱును గటాక్షించి నాగురుండెచ్చట నున్నాఁడో తెలుపుఁడు. మీకెల్లరకును భక్తిపూర్వక వందనము లాచరించుచున్నాను. మద్గురు సందర్శనము సేయఁజాలనైతినేని నాప్రాణములునిలువవు. (ఇంచుక

యూరకుండి) వీరెవ్వరును నాయందుఁగరుణింపక యున్నారు. గురుని సందర్శనము లభింపనప్పుడిక నేనుమాత్రము జీవింపనేల! ఓప్రాణవాయువులారా! మీరు నాశరీరమునుండి లేచిపొండు. ఓయాకాశమా! నీవునాపైఁబడుము. ఓభూమీ! నీవునన్ను నలిపివేయుము. ఓయగ్నిభట్టారకా! నన్ను దహించివేయుము. వీరబ్రహ్మేంద్ర గురుకృపావర్ధిష్ణుఁడనై యొప్పు నేనాతనింజూడక జీవింపఁజాలను. అక్కటా! వీరికిఁగూడనాయందు దయలేకయున్నది. కానిమ్ము ఆకనఁబడు పాషాణమున నాశిరముబగుల గొట్టుకొని దేహముజాలించెద గాక. (ఎదుటనున్న యొక పాషాణమును సమీపించి)

మ॥ నరకారుణ్యకటాక్షవీక్షణ సుధా ♦ వారాశియై నన్నిరం
తరముం బ్రోచినపుణ్యమూర్తి; ఘనవే ♦ దాంతంబుసంపూర్తిగా
గరిమన్ దెల్పినసద్గురుం డఖిలో ♦ కస్తుత్యుఁడౌ వీర స
ద్గురునిన్ జూపుము; లేకయున్న నను ను ♦ గ్గుంజేయుపాషాణమా॥

(తనశిరమును రాతిపైఁగొట్టుకొనఁబోవును)

వీర:— (ప్రవేశించి) ఆగుము, ఆగుము, సిద్ధా! ఈతొందర యేమి.

సిద్ధు:— మహానుభావా! ధన్యుఁడనైతిని. ఆనందమునుబొందితిని. మీదివ్యచరణారవిందసందర్శనమిఁక లభింపదనితలంచి జీవములఁ బాయుటకు సంసిద్ధుఁడనై యుంటిని. స్వామీ! మీదయలేకున్న నేనుజీవించియుందునా! ఈసిద్ధునిజీవితము వ్యర్థముకాదా!

వీర—సిద్ధా! నీకు నాపైన కుదిరిన నిశ్చలభక్తి కెంతయు సంతసించితిని. నీవు సర్వశుభంబులను బొందుదువుగాక! సకల మహిమా విరాజితుండగుదువుగాక!

సిద్ధు—మహానుభావా! తమ కటాక్షమున్నచో నాకుఁ గొఱఁత యుండునా?

వీర—సిద్ధా! శివపూజకు వేళయైనదికదా! అదియుంగాక, భోజనానంతరమున దేశ సంచారమునుగూర్చి మనము యోచించి, నేఁటి

రేపో బయలుదేరవలయును, రమ్ము. ఈశ్వరి నాకై నిరీక్షించుచుండును.

సిద్ధు—చిత్తము. (నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:- పుష్పగిరి వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామియు సిద్ధుఁడు, చిదానందుడు మొదలగు శిష్యులును ప్రవేసించుచున్నారు.

వీర—సిద్ధా! ఇదియేకదా పుష్పగిరి?

సిద్ధు—స్వామీ! వేదాంత తర్క వ్యాకరణ మీమాంసులగు విద్వాంసులచేతను, సాంగపరిచిత శ్రుతిత్రయులగు శ్రోత్రియులచేతను, అశేషపురాణ వేత్తృతా సమ్యగధికులగు కథకులచేతను, అనుపమాన మాధురీధురీణ వాణీమధూమణీ విరాజితులగు కవులచేతను, ప్రజ్ఞాపాటవాస్యభావజ్ఞులగు దైవజ్ఞులచేతను, భాసిల్లుచుఁ బుష్పగిరి నామంబున నొప్పు నియ్యది యొక బ్రాహ్మణాగ్రహారము.

చిదా—ఇందందఱును బ్రాహ్మణులేయుండిరా?

సిద్ధు—అందుచేతనే యియ్యది బ్రాహ్మణాగ్రహారమని పేర్కొనఁబడుచున్నది.

(అంత రామశాస్త్రి జంధ్యమునొడుకుచు విష్ణుశర్మ, సోమావధాని, మొదలగువారితోఁ బ్రవేశించును.)

విష్ణు— ఇప్పుడు మనము పోవుట పొలమునకేనా?

సోమ—మఱి, యింకెక్కడికనుకొంటివి?

విష్ణు—తెల్లవారి లేచినది మొదలు మనకుఁ బొలమేయైనచోఁ వేదపాఠము లెప్పుడువచ్చును? ఈ వ్యవసాయపుబనులు చేయవలసినది శూద్రులుగాని మనముకాదు.

రామ—శర్మా! ఇదియా నీజ్ఞానము! నీవింకను ఆభాగములోనికి రాక

పోవుటచేతఁ దెలియలేదు. వ్యవసాయము శూద్రులకు మాత్రమేయని నిర్ణయింపఁబడియుండలేదు. ఇటువినుము. ఋగ్వేదమున నిట్లుజెప్పఁబడినది.

"శునం వాహాః శ్శునం నర శ్శునం కృషతులాంగలం"
ఇంద్రః సీతాం నిగృహ్ణాతు తాం పూషానుయచ్ఛతు
సానః పయస్వతీదుహా ముత్తరా ముత్తరాం సమామ్"

అనఁగా "వ్యవసాయ పశువులకు క్షేమమును, హాలికులకు క్షేమమును నొసంగుము. నాగళ్ళు చక్కగా భూమిని దున్నుగాక! వానచే పదనువడిన భూమిలో నాగటికొఱ్ఱు చక్కగా దిగునట్లు ఇంద్రుఁడు మమ్మనుగ్రహించుఁగాక! పూషణుఁడు నాగటిచాలును చక్కగానడిపించుగాఁక! పాలుగారెడియీభూమియేటేట మాకుధాన్యరాసులు పితికి యిచ్చుఁగాక!" యనియే కదా యీ మంత్రముల యర్థము. వీనింబట్టిచూడ మన యార్యులకెల్ల కృషి యాధారమైయున్నదనుట నిస్సంశయము.

సిద్ధ—నిజము. నిజము.

"అక్షైర్మాదీవ్యః కృషిమిత్కృషస్వ
విత్తేరమస్వ బహుమన్యమానః
తత్ర గావ, కితవ తత్ర జాయా
త్తన్మే విచష్టే సవితాఽయమర్యః."

అనికూడఁ జెప్పఁబడియున్నది.

రామ:— (ప్రక్కంజూచి) వారెవరు? (తనవారింజూచి) వీరెవరో సాధువులనలెనున్నారు (సమీపించి) మీరెవరు ?

సిద్ధు:— (బ్రహ్మేంద్రస్వామినిజూపి) ఈమహానుభావుఁ డస్మద్గురుం డగువీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి. మేమిరువురమును నాయనశిష్యులము. నన్ను సిద్ధుఁడందురు. వైరాగ్యమంది యీ వీరగురుశిఖామణి

చరణకమలముల నాశ్రయించి హైందవమత ధర్మముల నను
సరించి చరించుచున్న తురుష్కుఁడను.

రామ:— ఏమీ! నీవు తురుష్కుఁడవా!

సిద్ధు— అవును.

రామ:— శివ! శివ! తురుష్కుఁడవైన నీవు నిగమములుగూడఁ జదువ సాగించితివా! 'రహీము'నువిడిచి మా దేవునిపైఁబడితివా!

సిద్ధు:— రహీమన్నను శివుడన్నను నారాయణుడన్నను నొకటే. ప్రధానవస్తువైన సువర్ణమనేక చిత్రవిచిత్ర భూషణములుగా మారుచందమున సర్వవ్యాపియైన భగవంతుఁడనేకరూపములతో ననేకనామములతో భాసిల్లుచుండును ఈతత్త్వరహస్యమును గుర్తింపఁజాలక శివకేశవభేదములును దత్తితరదైవముల యందు భేదమును గల్పించికొనుటచేతనే మతసంబంధమైన వాదములు ప్రబలుచుండును. జగమునకంతకును బరమాత్మ డొక్కఁడే. అతఁడే శ్రీమన్నారాయణుడు. అతఁడే శివుఁడు. అతడే రహీము. ఏపేరుతో నెవ్వరిని గొల్చిననేమి! ఏమతమైననేమి మానవజన్మమంతయు నొకటికాదా!

రామ— కులగోత్రభేధముతోఁ బనిలేదా?

సిద్ధు:— తన్నుఁ దాఁదెలిసికొనిన వానికట్టిభేదములేదు బ్రహ్మజ్ఞానికి మతభేదముతో నేమిపనియున్నది?

రామ:— శూద్రులకు వేదమంత్రాధికారము లేదని శృతులు చెప్పుచున్నవి. అట్టిచో మ్లేచ్ఛుఁడవగు నీవునిగమోచ్చారణమేల సేయుచుంటివనియడుగుచుండ నేమేమోచెప్పుచుంటివి. నీమాత్రము మాకుఁదెలియదని యూహించితివా!

సిద్ధ:— సజాతీయ విజాతీయస్వగతభేదరాహిత్యమై యలరారు యాసర్వ భూతాంతర్గత తేజస్స్వరూపుండగు పరబ్రహ్మము

సర్వమానవులకు నొక్కఁడై పరికాశించుచుండుట "భగవంతుఁడను" పదమునంకర్థమును గ్రహింపుఁడు. భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యతత్త్వములఁ బ్రసాదించువాఁడే భగవంతుఁడు. ఆమహాత్మునకుఁ గులగోత్రభేదములతోఁ బనిలేదు. తను వేదవాక్యములచేఁగాని మతిమొకరీతినిగాని మూఢభక్తిచేఁగాని స్తుతించిన వారికెల్ల శుభంబులొసఁగును. దానికి మతముతోఁ బనిలేదు. ఉత్తమజ్ఞానియైనవాఁడు చండాలుఁడైనను నమస్కరింపఁబడఁదగినవాఁడే (ఇంచుకయూరకుండి) నేను తురుష్కుఁడనని కదా మీరు చెప్పుచుంటిరి. చైతన్యస్వరూపుఁడైన ప్రత్యగాత్మస్వరూపము మీశరీరమందును, నాశరీరమందును, తదితరపిపీలికాది శరీరములయందును నొక్కటేవిధముననుండును. పరమపావనమైన గంగాంబువుల యందును చండాలవీధియందున్న జలమునందును నొకటేవిధముగ ప్రతిబింబించెడు సూర్యున కెట్లుభేదము లేదో యట్లే ప్రత్యగాత్మకు వీఁడు బ్రాహ్మణుఁడు, వీఁడు చండాలుఁడు వీఁడు తురుష్కుఁడు, అనుభేదము లేదు (ఇంచుకయూరకుండి)మీరుసమస్త శాస్త్రముల నభ్యసించిన పండితోత్తములు. అపరబ్రహ్మలు. ఈవిషయము నేను చెప్పనక్కఱలేదు. కాని, మున్ను యతీశ్వరుండగు నాదిశంకరులు వారణాసికేగి, గంగాజలములందు స్నానము సేయుచుండగా, పరమేశ్వరుఁడు చండాలరూపమున వారిని సమీపించుటయు, నాస్వామి యామహాను భావుని దూరముగా దొలఁగుమనుటయు, నందుపైఁ బరమేశ్వరుఁడు వచించిన దివ్యజ్ఞానయుతములైన వాక్యములు విని, శంకరులేమి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరో యనివినుఁడు.

శ్లో॥ బ్రహ్మైవాదమిదం జగచ్చసకలం చిన్మాత్ర విస్తారితం
సర్వంచైతద విద్యయాత్రిగుణయా సేశ మ్మయాకల్పితం
ఇత్థం యస్యదృఢామతిస్సుఖతరే నిత్యే పరే నిర్మలే
చండాలోస్తు సతు ద్విజోస్తు గురురిత్యేషా మనీషామమ."

ఎవఁడు నిత్యనిర్మలమైన పరబ్రహ్మ నేననిభావించి దృశ్యమగుచున్న జీవేశ్వరాదిభేదప్రపంచముసకలము మాయయని తలంచుచున్నాఁడో, వాఁడు చండాలుఁడైనను బ్రాహ్మణుఁడైనను నాకు గురువనికదా యాచార్యులవారి యభిప్రాయము. ఓ బ్రాహ్మణోత్తమా! సర్వధర్మశాస్త్ర పారంగతులగు మీ రిట్టి భేదబుద్ధిని విడువుఁడు.

రామ — చాలుఁజాలు నీ వాక్ఛటికకింక బీగము వేయుము. మాకు వేదాంత బోధసేయ నవసరము లేదు. తురుష్కుఁడవైన నీవు వేదంబుల నుచ్చరించినచో వినినవారికిఁగూడఁ బాపమొదవును. ఇంతకు నిన్ననవలసిన పనియేమున్నది? నిన్ను శిష్యునిఁగా గ్రహించి యిట్టివన్నియు బోధించిన నీగురుని నిందింపవలయును. మతధర్మముల నడుగంటఁ జేయఁదలంచిన యాతని గురుత్వము నేమనవలయును!

చ॥ "ద్విజులకు నాగమాధ్యయన ♦ దీక్షఁ దపోనియమంబు, ధారుణీ
భుజుల కశేషభూమి ♦ జనపోషణ కార్యము, వైశ్యకోటి క
క్షజపుఁ గృషిప్రకృత్యము, జ ♦ ఘన్యజపాళికి దాస్యవృత్తిఁ బ
ద్మజుఁడు విధించెఁ దద్విధులు ♦ దప్పి చరింప నశంబె యేరికిన్."

చిదా:— అందుచేతనా! శూద్రుఁడు వేదపఠనార్హుండు కాఁడనిపలికిరి. వాల్మీకియు, వసిష్ఠుఁడును, మొదలగు బ్రహ్మఋషులు తొలుత బ్రాహ్మణులే కాబోలు! శాస్త్రిగారూ! ఈ విషయమైన చర్చ మీకును మాకును తేలునదికాదు. అనవసరమైన ప్రసంగముతో నేమి పనియున్నది భారతము జదివినమీరు ధర్మవ్యాధుని సంగతి మఱచిరా! ధర్మవ్యాధుఁడెవరు? కౌశికుండు బ్రాహ్మణుఁడు కాఁడా? కౌశికుఁడు ధర్మవ్యాధుని నాశ్రయించి సకలధర్మములు గ్రహించెను. కులమేదైననేమి! జ్ఞానముకదా ప్రధానము. అస్మద్గురుమూర్తులగు వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి యనుగ్రహమున మాకు లభ్యముకానిదెద్దియును లేదు.

రామ:— మీగురుఁడే యింతవఱకుఁ దెచ్చినాఁడు మీకిట్టివి యుపదే
శించుట పాపమని యెఱుంగలేదు కాబోలు!

క॥ గురుఁడఁట మహిమలు గలవఁట
తురుష్కునకు వేదములఁట ♦ తోఁచకయకటా
గురుతుగ వచించినాడఁట
హరి హరి యీ మాటవిన్న ♦ నార్యులు నగరే.

ఛీ-ఛీ! మీరు మా పురంబున నుండఁదగరు- మీ గురువు
నకును, మీకును సరిపోయినది.

వీర:— (తనలో) ఈ వాగ్వాదము తుదకుఁ బెద్ద కలహముగాఁ
బరిణమించునని తోఁచుచున్నది.

సిద్ధు:— (కొంచెము కోపముతో) ఓభూసురవర్యా! వేదముజదువు
టకు నేనధికారినగుదునా- కాదా యను విషయమునుగూర్చి
మిమ్మడుగుటకు మేము రాలేదు. అట్టిచో ననవసరముగ మా
జోలిమీకేల! ఆపాపపుణ్యములన్నియు మమ్మే చెందును. మీ
సంభాషణనాపుడు. మీరు సద్గురుదూషణమునకుఁగూడ గడం
గుచున్నారు.

మ॥ ప్రణుతాఖండవివేకులయ్యును బరమ♦బ్రహ్మణ్యునిన్ దేవతా
గణినిన్ మద్గురు సత్తమున్ విపులగ ♦ ర్వంబేర్చి యీరీతి మీ
రణుమాత్రంబెద సంశయింపక మహా ♦ హంకారులై క్రూరభా
షణముల్ బల్కఁదరేల! యట్లయినచో ♦ సైరించునే యీతఁడున్.

చిదా:— ఓ! ధరాబృందారకమణీ! మీరేల యీరీతి వితండవాద
ములు జేయుదురు. మీ బాల్యమునుండియు మిగులగష్టపడి
యభ్యసించిన విద్యలన్నియుఁ దుదకిట్లు బరిణమించుచున్నవి
కాబోలు!

"శ్లో॥ దాక్షిణ్యం స్వజనే దయా పరిజనే శాఠ్యం సదాదుర్జనే
ప్రీతిస్సాధుజనే నయోనృపజనే విద్వజ్జనేష్వార్జవం

శౌర్యంశతు జనేత్ర మాంగురుజనే నారీజనేధూర్తతా
యేచైవంపురుషాః కలాసుకుశలాస్తేష్వేవలోకస్థితిః ॥

అని యార్యులు చెప్పియుండఁగా మీరాధర్మములను మఱచి సాధుదూషణకు గడంగిరేల! మావిశ్వేశ్వరగురుని మీరు సామాన్యునిగా భావింపవలదు. జగతిని నుతిగన్న విశ్వబ్రాహ్మణకులమున మూఢజనుల యజ్ఞానతమఃపుంజము వాప, హరిహరరూపమున నిట్లవతరించినాఁడు. సమస్తాగమ ప్రవీణత్వ భారతీభర్త; విమలశుచిత్వైకపర్యాయ శుక్రుఁడు; విపుల జపతపోయోగ గరిష్ఠుఁడు; ప్రబల ధరాన్వితుఁడు; సర్వసుమనః ప్రతాన సేవితుఁడు; అనుపమాన మహిమావిలసితుఁడు. ఈతని దివ్యమహిమలు జగంబునఁ బ్రాకియేయున్నవి. ఈ మహాత్ముఁడు మీ పూర్వపుణ్యవశమున మీ యగ్రహారమునకు విచ్చేసెఁగావున గౌరవించి, యీయనవలన దివ్యజ్ఞానమును వడయుఁడు. తల్లిదండ్రులను, నాలుబిడ్డలను, నన్నదమ్ములను బడయవచ్చును. చతుర్దశభువనముల యందును జరింపవచ్చును. హరిహరులను సేవించి స్వర్గకైలాసములఁ బొందవచ్చును. కాని సాధుసమాగమము దుర్లభము. అట్టియెడల నీ వీరనారాయణ పరబ్రహ్మ; ఈ మతభేదరహితుఁడు; ఈ యాశ్రితరక్షాచణుఁడు; ఈ యోగీశ్వరుఁడు; ఈజగత్కళ్యాణతేజుఁడు; మిమ్ములను కృతార్థులుగాఁ జేయుటకే వచ్చెనని తలంచుచున్నాము. కావున మీరు సంశయములనెల్ల నావలకు బాఱదోలి యీ లోకగురుని దివ్యచరణ సరసిజముల నాశ్రయింపుఁడు. ఇతఁడు దయామయుఁ డగుటచే, మీయజ్ఞానమును బాపును.

సోమా:— ఏమీ! విశ్వబ్రాహ్మణ కులసంభూతుఁడగు మీగురుని మేమాశ్రయింపవలయునా! ఎంతమాటఁ జెప్పితివి?

విష్ణు:— (రామశాస్త్రినిజూచి) గురువుగారూ! విన్నారా వీనిపలుకులు! వీరిగురువఁట! గొప్పమహిమగలవాఁడట! మనమాశ్రయింపవలయునట! ఎక్కడనైన నిట్టివింతలున్నవా! ఇఁక మనము వీరినిమన గ్రామమునుండి వెడలఁగొట్టవలసినదే.

రామ:— ఇంకదానికి సందేహమేల!

సిద్ధు:— ఓ బ్రాహ్మణులారా! విశ్వబ్రాహ్మణకుల పావనుఁడగు నీవీర నారాయణ పరబ్రహ్మనాశ్రయించుటకు మీకు సిగ్గగుచున్నది కాబోలు! ఈవిషయము నేను మీకింతకుమున్నే చెప్పితిని. అట్టిసంశయమును మీరు బొందనవసరములేదు, ఇచ్చటమత ప్రసక్తియేమియులేదు. ఏమతమైననేమి! ఉత్తమజ్ఞానసంపన్నుఁడును, మహాప్రభావముగలవాఁడునగు నీతనిని మీరేకాదు విబుధులుగూడ నాశ్రయింపవలయును: అంతియేగానిమతసంబంధమైనయసూయ మనంబునఁబెట్టుకొని, మేమధికులము మేమధికులము. మాకులమగ్రమైనదని యెవ్వరును గర్వింపరాదు. ఎవ్వరిని దూషింపరాదు. అవతార పురుషుండగుటచే నీజగద్గురుఁడగు వీరనారాయణ పరబ్రహ్మమందఱకును బూజ్యుఁడే.

రామ:— (కోపముతో)

శా॥ ఔరౌరా! యిసుమంతభేదమును మీ ♦ రాత్మన్ విచారింపకే
యారాధింపుఁడు, వీనినంచుబలుకన్ ♦ న్యాయంబె; భూదేవతల్
సారాచారపరాయణుల్ సకలశా ♦ స్త్రజ్ఞానపారీణులె
ట్లారాధించెద రొక్కమూఢగురు ను ♦ ద్యద్భక్తి సంధిల్లగన్.

మీ గురుప్రభావము మీ నిగమపఠనమువలననే గ్రహించితిమి. దూదేకులవాఁడనగు నిన్నును, మఱికులమేదోయైన వీనిని నిట్లే కొందఱిని శిష్యులుగా గ్రహించి మతభేదరహితులమనిపలుకుచు సమస్తధర్మములు నేలగలుపుచున్న మీ గురుఁడు జగద్గురుఁడా! ఇట్లు వచింపుమని యాతఁడు మీకుఁ జెప్పియుండెనాయేమి!

సిద్ధు:— కేవలము— మతసంబంధమైన యసూయమనంబున వహించిన మీకు మేము చెప్పఁజాలము మీదారిని మీరు పొండు.

సీ॥ సకలవేదాంతార్థ ♦ సాధంబులందునఁ
జరియించు నెవ్వాఁడు ♦ సంతతంబు

భూరిచతుర్దశ ♦ భువనజాలంబుల,
భరియించు నెవ్వాడు ♦ ప్రకటమహిమ
తనుఁగొల్చుభక్త సం ♦ తతిమానసంబుల,
నివసించు నెవ్వాఁడు ♦ నిశ్చలముగ
మోహాది షడ్గుణం ♦ బులఁ జేరనీకుండ
హరియించు నెవ్వాఁడ ♦ హర్నిశంబు
తే॥గీ॥ లట్టి, పరమాత్ముఁడే యాత ♦ డంచునమ్మి
వీరసద్గురు ఘనపాద ♦ సారసముల
నాశ్రయింపుచు ధన్యులై ♦ యలరుఁడయ్య
దూషణము లేల విపరీత ♦ భాషణముల.

వీర:—సిద్ధా! వీరితో మనకీయనవసర ప్రసంగమేల? (బ్రాహ్మణులం జూచి)

సీ॥ ఆకులు మేయవే ♦ మేకలు
సంచరింపవె నీట ♦ జలచరములు
పృథ్వీరుహంబుల ♦ వేర్లవే గబ్బిలాల్
చెప్పిన బలుకవే ♦ చిలుకలెల్ల
వాయువుఁగ్రోలవే ♦ వ్యాళంబు లసయంబు
విపినవాసము సెయ ♦ వే మృగములు
ధ్యానంబు సేయవే ♦ తద్దయు బకములు
గుహల వర్తింపవే ♦ ఘోరిహరులు
గీ॥ జపతప స్నానసంధ్యలా ♦ సద్గతికిని
కారణంబులు దృఢబుద్ధి ♦ గాక త్రద
హస్య మరయజాలక యేల ♦ యాగ్యులెల్ల
సర్వ మతవివాదంబు నో ♦ సర్తు మీరు?

ఇంతటితో మీరూరుకొనుఁడు. బ్రాహ్మణుల మనిగాని విశ్వ బ్రాహ్మణులమనిగాని గర్వించి పలికినంత మాత్రమున దివ్యజ్ఞానమున్న దని యెవ్వరును దలంపరు. అట్టి యర్థరహితమైన వాక్య మన్యమత ములయం దసూయ దెలుపును. ఇంతకును గేవల పరబ్రహ్మమును

సాధించి ముక్తిఁగై కొనఁదలంచిన వారికీమతములతో నేమిపనియున్నది? అట్టి పరబ్రహ్మమును సాధించుటయన్న మిముబోటివారికి సాధ్యమగు నదికాదు. దారాది కేషణత్రయంబును బరిత్యజించి, సత్త్వాది గుణ త్రియమును వదలి, తాపత్రయమును బరిత్యక్తముజేసి, మలత్రయ విమోచనముగావించి, మండలత్రయా గమ్యస్థలములు వెదకి, యంగ త్రియవ్యాపారము గ్రహించి, లింగత్రయాంతర్విలీనులైన వారికేయట్టి కార్యము సాధింపనగును.

రామ:— అట్టివన్నియు వింక నలువుర తురుష్కులను శిష్యులుగా గ్రహించి బోధింపుఁడు. మాకేమియు నక్కఱలేదు. ముందు మీయట్టివారు మాయగ్రహారమున నిలువరాదు. కావున శిష్యులతోఁగూడ నావలకు గౌరవముగాఁ బొండు.

సిద్ధు:— ఏమేమీ! మాయట్టివారిచ్చట నిలువరాదా! అనవసరమైన ప్రసంగము విడిచి యావలకుఁబొండు.

సోమ:— మేముపోవలయునా! మీరేపోవుదురో మేమేపోవుదుమో యిప్పుడే చూచెదరు.

సిద్ధు:— బలవంతముగా నావలకుఁ బంపెదరాయేమి!

విష్ణు:— మాటలతోఁ బోవకయున్నచో నీఁకిఁ జరుగవలసిన దట్టికా ర్యమేకదా!

చిదా:— అట్టికార్యమును మేము చూచియేపోవుదుము.

రామ:— ఏదీ! ఇఁక మీరు మీయడుగవతలకు సాగించి పిదప మాట లాడుఁడు. లెండు. లెండు. మాటదక్కదు.

(సిద్ధునిసమీపించును.)

సిద్ధు:— దూరముగా నుండుడు.

రామ:— మాయగ్రహారము విడిచి యావలకుఁ బొండని చెప్పుచుం డగా నట్లొనర్పక మూర్ఖులై యేమేమో పలుకుచుండిరేమి?

చిదా:— ఇందులో మూర్ఖులెవ్వరో మాటలవలనఁ దెలియుచునే యున్నది.

రామ:— (తనవారింగాంచి) ఇఁకవీరు మాటలవలన నావలకుఁ బోవరు. అర్ధచంద్ర ప్రయోగములే కార్యసాధనకుఁ దగినవి

విష్ణు:— గురువుల యాజ్ఞయైనచో నదియెంతపని! ఇదిగో చూడుడు ఇక నావలకు నడిచెదరా! లేదా! (సిద్ధుని మెడపైఁ జేయివైచి గెంటుచున్నాడు.)

సిద్ధు:— (కోపముతో) మీరింత సాహసకార్యమునకుఁ గడంగుచుండిరిగా! మేమింతవఱకును శాంతము వహించియుంటిమి. అస్మద్గురుని దివ్యప్రభావము మీరెఱుంగరు. జాజ్వల్యమానదావజ్వాలలశ్రమముగ హరింపవచ్చును. క్షీరసాగర సముద్భవమైన హాలాహలమును గుటుక్కున మ్రింగవచ్చును. నానాజగజ్జాల నాశనప్రక్రియో జ్వలమృత్యువుతోనైనఁ బెనంగవచ్చును. యమదోఃప్రకాండదీవ్యచ్చండదండమునైన నవిఱువవచ్చును. కాని యీ వీరబ్రహ్మేంద్రగురున కాగ్రహముగలిగించి యెవ్వరును బ్రతుకజాలరు. మీరు మాయెడల నిట్టి సాహసకార్యమైనను జేసితిరేని మీపుష్పగిరి నేలమట్టమైపోవును. ఈప్రదేశము భూతప్రేతపిశాచఢాకినీగణంబునకు క్రీడాప్రదేశమగును.

రామ:— ఈ ప్రగల్భవాక్యములకు నిచ్చట భయమందువారెవ్వరును లేరు. (తనవారింజూచి మీరిక సైరింపవలదు. ఇఁకవీరి నావలకు బంపించుమార్గము చూడుఁడు.

సామా:— చూచుట కేమున్నది. నాలుగురాళ్లదెబ్బలుతగిలినచో వీరే యావలకుఁబోవుదురు. రండు.

(ముగ్వురును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

(బ్రహ్మముగారిమీదను- సిద్ధాదులమీదను, రాళ్ళుపడుచుండును.

సిద్ధు:— (బ్రిహ్మముగారినిజూచి) మహానుభావా! వీరెట్టి యకార్య మునకుఁ గడంగిరో చూచితిరా!

చిదా:— (మరలఁ దనపై రాయిపడఁగా) ఇదిగో! రాయి!

వీర:— ఆ రాళ్ళు మనలనేమియుఁ జేయఁజాలవు. అవి యన్నియు మనకుఁ బుష్పములే.

[మరలఁ గొన్ని రాళ్ళుపడి పుష్పములై పోవును.]

వీర:— (ఎదుటఁజూచి బ్రాహ్మణుల నుద్దేశించి) ఓ బ్రాహ్మణులారా ఏల మీరీలీలఁ బ్రయాసమందెదరు! "సాధుజన సంతాపః కిమాశ్చర్యం కులక్షయం" అను నార్యవాక్యము మీరు మఱచితిరా!

చిదా:— (సిద్ధునిఁజూచి) సిద్ధా! గురువర్యుని నోటినుండి యెట్టి తీవ్రమైన వాక్యము వెలువడినదో వింటివా! ఇది మనపై గాడి వెడలివచ్చిన యీ మూర్ఖులపైఁ బ్రయోగించు ఘోరాస్త్ర మనియే తలంచెదను.

సిద్ధు:— సందేహ మేమి! (ఇంచుక యూరకుండి) ఎదుటఁజూచి ఆమంట లేమి!

(తెరలో)

రామశాస్త్రీగారూ! పుణ్యమునకుఁబోయినఁ బాపమెదురయ్యె ననునట్లు అయ్యో! చూచెదరేమి! రండు రండు- మన యగ్రహార మంతయు ననలున కాహార మగుచున్నది.

చిదా—పాపము! బ్రాహ్మణాగ్రహారమంతయు నగ్ని చుట్టుముట్టినది. మంట లాకాశము నంటుచున్నవి. (పరికించి) శివ! శివా! మంటలార్పుటకు ఘటంబులతో జలములుదెచ్చుచుఁ దొందరచేఁ బాదములు తొట్రువడి కొందఱు నేలఁబడుచున్నారు. తమ బిడ్డల కెక్కడ హానియొదవునోయని కదురయంబునఁ

జంకఁబెట్టుకొని, యంగనలు బరుగిడుచున్నారు. దేవతా ర్చన పెట్టెలకై గృహంబులఁజొచ్చి, వానింగైకొని ప్రాణం బులఁ దక్కించుకొని యూవలఁ గొందరుపడుచున్నారు.

సిద్ధు—వారెంత ప్రయత్నించినను మంటలఁ ఒల్లార్పలేకయున్నారు.

చిదా—సాధుజనదూషణ మింతవఱకుఁదెచ్చినది.

సిద్ధు—(బ్రహ్మముగారినిఁజూచి) దేశికోత్తమా! ఆ బ్రాహ్మణు లెంత యవస్థపడుచుండిరో వీక్షించితిరా!

వీర—సిద్ధా! ఎవరిపాపము వారనుభవింతురు. వీరినిజూచిన నాకు మిగుల జాలియగుచున్నది. పాపమొనర్చినవారు తాముచే సినకార్య మకార్యమని యెఱింగి పశ్చాత్తాపమునందినగాని, కొంతవఱకుఁ దత్పాపమునకుఁ బరిహారముకలుగదు.

చిదా—(ఎదుటజూచి) ఎవరో బ్రాహ్మణులుకాబోలు రోజుకొనుచు నిట్లు బరుగెత్తుకొని వచ్చుచున్నారు.

(రామశాస్త్రియు-విష్ణుశర్మయు-సోమావధానియు
బ్రవేశించుచున్నారు.)

రామ:— (బ్రహ్మముగారినిజూచి) ఓ మహానుభావా! నీవు జగద్గురుం డవని తలంపలేక యజ్ఞానచిత్తులమై నీయెడల మహాపరాధము గావించినందునకు దత్ఫలం బనుభవించితిమి. దేవా! అటుచూ డుము. అగ్రహారమంతయు నగ్నిచే నావరింపఁబడి నామ మాత్రావశిష్టమగుచున్నది. మే మొనర్చిన యపరాధమును మన్నించి రక్షింపుము.

మ॥ అపరాధంబగునంచు నెంచక మదీ ♦ యంబైన దుర్బుద్ధిచే
విపరీతంబుగ జేసినాడను; భవ ♦ ద్విఖ్యాత కారుణ్య దృ
ష్టి పథంబందున మమ్ముఁబెట్టి యిక ర ♦ క్షింపంగదే ప్రొక్కెదన్
జపలుల్ వీరని యెంచకుండ జగదీ ♦ శా! వీర నారాయణా.

సీ॥ పాలింపుమీా, కొంప ♦ గూలెనటంచును
బెద్దపెట్టున యేడ్చు ♦ విప్రవరుల
రక్షింపుమీా, నిజ ♦ ప్రాణేశులంగూర్చి
పలవించు చుండిన ♦ పద్మముఖుల
కాపాడుమీా, వేగ ♦ గన్నవారినిఁగూర్చి
వెతుకులాడుచు నున్న ♦ సుతుల సుతల
బ్రోవంగ నెంచుమీా ♦ పుడమిపైఁ బరువెత్త
శక్తిచాలని వృద్ధ ♦ జనులసమితి

తే॥గీ॥ మాయొనర్చిన దోషముల్ ♦ మదినిమఱచి
సత్కృపనుజూడు మింకబు ♦ వ్వగిరియెల్ల
భవ్యభవదీయ కరుణకుఁ ♦ బాత్రమౌచు
నలరునట్టుల సేయుచు ♦ నమలచరిత.

విష్ణు:— ఓమహానుభావా! మేమునీయెడల నజ్ఞానులమై వర్తించితి మనుమాట మఱచి మమ్ముఁగాపాడుము. జాగుజేసినచోఁ బ్రయోజనముండదు. వీరనారాయణ బ్రహ్మమూర్తి, తాణపరాయణుండని, కీర్తిడిండమము సర్వదిక్కుల మ్రోగునట్లు సేయుము.

సీ॥ అగ్రహారంబెల్ల ♦ నార్తనాదముతో
బెండుచుఁగళమాసి ♦ యుండకుండ
చిరకాలముననుండి ♦ చేర్చిదాచిన గ్రంథ
ములు మంటిలోపలఁ ♦ గలియకుండ
దివ్యమైయలరారు ♦ దేవతార్చన పేటి
కల్ నిప్పులోఁబడి ♦ కాలకుండ
బాఱుగాఁగట్టిన ♦ భవనంబులెల్లను
బెంపుదక్కుచునశి ♦ యింపకుండ

తే॥గీ॥ సింపుగావేగమమ్ము ర ♦ క్షింపుమయ్య
మాయొనర్చిన దోషముల్ ♦ మఱువుమయ్య

భవ్యభవదీయ సత్కృప ♦ బలుపుమయ్యె
గైకొనుమిదిగో నానమ ♦ స్కారమయ్య.

సోమా:— యోగివర్యా! మముఁగటాక్షింపుము పుష్పగిరి యగ్రహారము శ్మశాన వాటికగఁ జేయువలదు. అవివేకులమైనమమ్ము మన్నింపుము. నీవుసామాన్యయోగివి కావు. భగవత్స్వరూపుండవని మేమిప్పుడు గ్రహించితిమి. మమ్ము మీయాశ్రితులుగా గ్రహించి రక్షింపుము

వీర:— (తనలో) గర్వంబేర్చితొలుత శాపంబొనర్చి పశ్చాత్తాపమంది నాశరణముఁగోరుచున్న వీరియెడల నాహృదయము గఠినత్వము విడిచి కరుణవహించుచున్నది.

రామ - శా॥ లీలా నిర్మిత నైకకోటిఘన నా ♦ ళీకోద్భవాండచ్ఛటా
మాలాజాల విరాట్స్వరూపమగు నీ♦ మాహాత్మ్య మింతైన మే
మాలోకింపఁగలేక సల్పితిమి నీ ♦ యందెగ్గు, మన్నించి, దు
ష్కీలలల్ వీరనరుండఁ బ్రోవుము దయన్ ♦ శ్రీవీరనారాయణా.

వీర — (బ్రాహ్మణులనుజూచి)

కం॥ పాపముజేసియుఁ బశ్చా
త్తాపము, నందినకతమునఁ ♦ దగ్ధయు శుభముల్
ప్రాపించును మీకునుగిరి
భూపతి కృపచేతనింక ♦ భూసురవర్యుల్.

బ్రాహ్మణోత్తములారా! మీ పుష్పగిరి యెప్పటయట్లెయున్నది. చూడుఁడు

రామ— (చూచి) మహానుభావా! మీకనేకవందనములు. హరిహర రూపముదాల్చి యీరీతి నవతరించిన భగవంతుఁడవగు నిన్నేమని వినుతింపఁగలము? మీప్రభావ మత్యద్భుతమై యున్నది.

విష్ణు—నిజముగా నీవు భగవంతుఁడవు. గాకున్న నిట్టి దివ్యమహాత్మ్య మెం దైనఁగలదా!

సోమా—స్వామీ! ఇదియంతయు మాకొక వింతయగు స్వప్నముగఁ దోచుచున్నది. అగ్నిజ్వాలలచే నావరింపఁబడి యాకాశమున కెగసిన మంటలు చల్లారుటేమి? దహింపఁబడిన సర్వగృహములు యథాస్థితినందుటేమి?

(తెరలో)

రామశాస్త్రీ! సోమావధానీ! ఆమహానుభావుని మనపురములోనికి దీసికొనిరారేమి! భగవత్స్వరూపుఁడగు నాతనిని మనము విడిచిపెట్టరాదు.

రామ:— (బ్రహ్మేంద్ర స్వామినిజూచి) స్వామీ! తమ యాగమనమునకు బురివారెల్లరు వేచియున్నారు. తామరుదెంచి యిటఁగొన్ని దినములుండి మాయొనర్చుపూజలను గైకొనఁగోరుచున్నాము.

వీర:— ధరామరవంశాగ్రిణీ! ఒకసామాన్యుని నన్నింతో పెద్దగాఁ జేసెదరేల!

రామ:— మహాత్మా! నివురుగప్పిన నిప్పుచందమున నున్న నీప్రభావము నెఱుంగఁజాలక, యజ్ఞానులమై నీయెడల నపరాధము జేసితిమి. భగవత్స్వరూపుఁడవని యిప్పు డెఱుంగఁగలిగితిమి.

మ॥ సత్యజ్ఞానసుఖప్రదాయకము నీ ♦ శశ్వన్మహాత్మ్యంబు దా
నత్యంతాద్భుతమై పవిత్రకరమై ♦ యజ్ఞానవిచ్ఛేదమై
నిత్యశ్రీకరమై చెలంగు నిదిగో ♦ నిక్కంబుగానిప్పుడే
ప్రత్యక్షంబుగఁజూచినార మనల ♦ జ్వాలల్ నివారించుటన్.

మ॥ నుదుటన్ భూతినలంకరించి యఱుతన్ ♦ రుద్రాక్షలన్ దాల్చి లీ
లఁదలిర్పన్ భవదీయదివ్యమహిమల్ ♦ భక్తిన్ బ్రశంసించుచున్

ముదమొప్పన్ జరియించుసత్పురుషునిన్ ♦ మోహాతిరేకంబునన్
వదలంజాలదు ముక్తికన్యక సుభా ♦ వా! వీరనారాయణా.

శా॥ నీనిర్హేతుకజాయమాన కరుణన్ ♦ నిష్కాముఁడై నీపద
ధ్యానాసక్తమనస్కుఁడై దురితబృం ♦ దధ్వంసియై దివ్యసు
జ్ఞానాత్ముండగుఁగాని మూఢుఁడు నిజే ♦ చ్ఛాలబ్ధశాస్త్రోద్భవ
జ్ఞానస్ఫూర్తిని జ్ఞానియెట్లగును నీ ♦ శా! వీరనారాయణా

మ॥ ధనధాన్యాత్మజకామినీజనముపైఁ ♦ దథ్యంబుగానుండు ప్రే
మ నిమేషార్ధమ చంచలంబున భవ♦ న్మాన్యస్వరూపంబునం
దునఁజిత్తంబునుజేర్చియుండు నరుఁడొం ♦ దున్ దివ్యమోక్షంబు భూ
జనరక్షార్థనిజావతార జగదీ ♦ శా! వీరనారాయణా

విష్ణు:— స్వామీ! దయసేయుఁడు. పురంబులోనికిఁబోవుదము.

వీర:— (సిద్ధునిఁజూచి) సిద్ధా! మనయందింత గౌరవముంచి వీరిట్లు గోరుచున్నప్పుడు మనముపోవకయుండుట ధర్మము కాదు. (బ్రాహ్మణులనుజూచి) భూసురులారా! రండు.

(అందఱునిష్క్రమింతురు)

ఇది తృతీయాంకము.

వీరబ్రహ్మయోగి.

చతుర్థాంకము.

రంగము:—[పుష్పగిరిలో నొక గృహమందు వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామియు సిద్ధుఁడు చిదానందుఁడు రామశాస్త్రి విష్ణుశర్మ సోమావధాని గోవిందశాస్త్రి మొదలగువారు ప్రవేశించుచున్నారు.]

గోవిం:— (బ్రహ్మేంద్రస్వామినిఁజూచి) యోగీశ్వరా! అమృతము స్రవించుచున్న మీవాక్యములు నాకపరిమితానందమును గలుగఁజేయుచున్నవి. మీయుపదేశమున నేనుసమస్తబాధ విముక్తుఁడనయితిని.

రామ:— దేవా! నీవు నాకుపదేశించిన తారకామనస్క యోగములును, నచలమార్గవిధంబును, మొదలగునవి యెప్పటికిని నాహృదయమును బాయవు

వీర:— ధరామరవంశభూషణులారా! శాస్త్రాభ్యాసమను పదమున కర్థమేమి! విజ్ఞానమార్జించుటయే జ్ఞానమునార్జింపఁజాలని శాస్త్రాభ్యాసము వలనఁ బ్రయోజనమేమియున్నది? తన్నుఁదాను తెలిసికొనినవాఁడేజ్ఞాని. అట్టిజ్ఞాని పరమతములను ద్వేషింపఁడు. బ్రహ్మజ్ఞానము వడసిన మహాపురుషుఁడు కులభేదమును బాటింపఁడు.

గోవిం:—వీరయోగీశ్వరా! భవదీయదివ్యబోధ నన్ను సంసారపరాఙ్ముఖునిగా జేయుచున్నది. ఇఁక నే నీసంసారపయోధియందుఁబడ

కొట్టుకొనజాలను. కావునగగుణించి నన్ను నీశిష్యునిగా గ్రహించి కృతార్థునిగాఁజేయుము. నీసన్నిధినుండెదను.

వీర:— బ్రాహ్మణోత్తమా! ఇట్టియూహ నీకేలజనించెను! గృహస్థుఁడవైననీవు నేనుచెప్పిన నియమములననుసరించివర్తించుచు భగవధ్ధ్యానమునఁ గాలముగడుపుము. పరమేశ్వరుఁడు నిన్నను గ్రహింపగలఁడు

గోవిం— స్వామీ! నీవట్లు సెలవీయవలదు. ఈ ఘోర సంసార సాగరమునబడి కొన్నాళ్ళుగొట్టుకొంటిని. సుఖమో, దుఃఖమో యనుభవించితిని. సంతానమువడసితిని. ఇంతకుమున్ననుభవించిన సౌఖ్యములుచాలును. ఇఁక సంసారము నిస్సారమని గ్రహించితిని. మీ యమూల్యకృపకుఁ బాత్రుఁడనై విజ్ఞాన మార్జించి మోక్షసామ్రాజ్య పట్టాభిషిక్తుఁడయ్యెదను.

వీర— కానిమ్ము. పరమేశ్వరానుగ్రహమునకు బాత్రుడవయ్యెదవు గాక! (బ్రాహ్మణులందఱినిజూచి) భూమీసుర పుంగవులారా! మీరిన్నిదినములనుండియు నన్ను నీపురముననిలిపి చేసినగౌరవంబునకెంతయు సంతసించితిని. ఇక మేమిచ్చటనుండి బయలుదేరుదుము. సాధుజనులకు దేశసంచారమావశ్యకమైయున్నది. భగవంతుఁడు ప్రసాదించినబుద్ధిని బ్రయోగించి యజ్ఞానమాయావ్యామోహితులై భగవచ్చింతనకు దూరులైయున్న మూఢుల కెట్టియిన జ్ఞానోపదేశమిచ్చి వారిని సన్మార్గమునబెట్టవలయును.

(తెరలో)

వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామివారు విడిసియున్న గృహమెచ్చట! (ఇంచుక యూరకుండి) ఏమనుచున్నారు! ఆయెదుటనున్న గృహమున ననేకభూసురులచేఁ బరివేష్టింపఁబడి యామహానీయుఁడున్నాఁడనియా! సరే! నేనా యోగీశ్వరుని సందర్శించెదను.

వీర:— (సిద్ధునిఁజూచి) సిద్ధా! ఎవ్వరో నన్నరయుచు వచ్చుచున్నట్లున్నారు పోయికనుఁగొనిరమ్ము.

సిద్ధు:— మహాప్రసాదము. (నిష్క్రమించి, వెంటనే రుస్తుంఖానునితో బ్రవేశించును.)

రుస్తుం:—(బ్రహ్మేంద్రస్వామినిజూచి) స్వామీ! సలాములు.

సిద్ధు:—గురువర్యా! ఈతఁడు సిద్ధవటము నవాబునకు మంత్రి. భగవత్సందర్శనార్థమై యరుదెంచెనట.

వీర:— ఖానువర్యా! అటఁ గూర్చుండుము.

రుస్తుం:— (ఆసీనుఁడగును.)

వీర:— (రుస్తుంఖానునిజూచి)

మ॥ పరమోత్సాహనిమగ్న చిత్తుఁడగుచున్ ♦ భాసిల్లునే జేషు; త
త్పరివారంబునకున్ సుఖంబె! ప్రజకున్ ♦ భద్రంబె! రాజ్యంబు సు
స్థిర భాగ్యంబుల కాకరంబయి సదా ♦ చెల్వొందునే! సాధువుల్
నిరతంబున్ జనుదెంతురే నగరికిన్ ♦ వేజెప్పు మాలించెదన్.

రుస్తుం—మహాత్మా అందఱును కుశలముగనేయున్నారు. సిద్ధయోగీంద్రుఁడు మా నగరంబున కరుదెంచి తన మహిమఁ బ్రకటించిననాటనుండియు మా పాదుషాగారి చిత్తము మాఱిపోయినది. నేనమ్మానవేశ్వరుని యాజ్ఞననుసరించి మీసన్నిధి కరుదెంచినాడ. ఆతఁడు రాజ్యకార్యములన్నియు నావలకుఁ ద్రోసిపుచ్చి మీదివ్యపదపంకేరుహ సందర్శనభాగ్య మెప్పుడు లభించునాయని, ఘడియ యొక్క యుగముగాఁ గడుపుచున్నాఁడు. సకలవిధములయిన భోగములను మఱచినాడు. స్వామీ! తామరుదెంచినచో సకలము దెలియఁగలదు. కావున మాయెడలఁ బరిపూర్ణ కృపాంతరంగులై యటకు విచ్చేయవలయును.

వీర—మీపాదుషాకు మాయందట్టిభక్తి కలిగినందున కెంతయు సంతోషము. మేమును నేడే యీ యగ్రహారమునుండి బయలు దేరఁదలంచు చుంటిమి

సిద్ధు—గురువర్యా! సిద్ధవట నగరపాలకుఁడు తమ కృపకుఁ బాత్రుఁడుగాఁదలఁచి యున్నవాఁడనుట కావంతయు సందియములేదు. తమ దివ్య పాదారవింద సేవఁజేసి కృతార్థుఁడు కాదలఁచిన యాతనిని మనము ముందుగఁ జూడఁబోవుట యుక్తమని నాయభిప్రాయము.

రుస్తుం—స్వామీ! తమ రవ్వోట్టికి విచ్చేయుటకు శ్రమ యొక్కింత యులేకుండ హారులుగాని, కరులుగాని తేర వార్తఁబంపెద.

వీర.— తురుష్కకేసరా! మాకట్టివేమియు నవసరములేదు. సాధు జనులకు వాహనాదులతో నేమిపనియున్నది! (బ్రాహ్మణులను జూచి) ధరామరవర్యులారా! మాయందభిమానముంచి భోజనానంతరమున మాప్రయాణమున కనుమతింపుఁడు. అదియుంగాక మీరెల్లరు మావెంట సిద్ధవటమునకు రావలయును.

రామ:— ఇంతకంటె మాకుఁగావలసిన భాగ్యమేమున్నది లెండు. శివపూజకు వేళయైనది.

(తెరవాలును)

రంగము:— [సిద్ధవటము సభాభవనము ప్రవేశము నవాబు మంత్రియగు రుస్తుంఖానుఁడు వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి సిద్ధుఁడు చిదానందుఁడు రామశాస్త్రి గోవిందశాస్త్రి మొదలగువారును బ్రవేశించుచున్నారు]

నవాబు:— మీరు నేను పూర్వజన్మమునఁజేసిన సుకృతముచేత తామునాకు దర్శనంబొసంగిరి. కాకున్న చో దురుష్కుఁడను అజ్ఞానచిత్తుడను అగునాకడకు దమవంటి భగవత్స్వరూపులరుదెంతురా!

మ॥ పరమోదారగుణస్వభావులు సుమా ♦ పద్మాయతాక్షీ నిజే
శ్వరతుల్యుల్ శ్రితబృందరక్షణులు శ ♦ శ్వత్కీర్తివిస్తారులున్
వరయోగీంద్రులునైన మీరలిటకున్ ♦ హర్షంబునన్ వచ్చుట
ద్దిరగంగానదిచౌటినేలపయిన ♦ ర్ధింబాఱినట్లేకదా

“మాతమిలేపణ తాతమిలేసుత భ్రాతమిలేయువతీ సుఖదాయి
రాజమిలే గజరాజమిలేసబ్ సహాజమిలేమన యిచ్ఛతిపాహి
సురలోకమిలే బిధిలోకమిలే వైకుంఠమిలే కైలాసకుజాయి
సుందర అవరత సబహీమిలే పరసాధుసమాగమ దుర్లభభాయి”

స్వామీ! తమవంటివారు మావంటివారికి దొరుకుట దుర్లభము. నన్నుఁ గృతార్థునిఁ జేయుటకే తాము విచ్చేసితిరి. అజ్ఞానసాగరంబున మునిఁగి ధనధాన్యదారాసుతాదులే శాశ్వతంబని తలంచి, చిత్తంబున భగవచ్చింతనంబున కొక్కింతయైన యెడమీయక యనేక దుష్కార్యములాచరించి మహాపాపం బార్జించిన నాకు సత్పథంబును జూపి రక్షింపుఁడు. ఈవిషయమును గూర్చి నేను మున్నే సిద్ధయోగీంద్రుఁ డియ్యెడకరుదెంచినప్పుడు వేడుకొనియుంటిని అమ్మహాత్ముఁడు దేవరవారియ్యెడ కరుదెంతురని చెప్పియుండెను. నేటికి నాపుణ్యము ఫలించుటచే మీ దివ్యమూర్తిం దిలకింపనోచితిని. ఇంక నన్ను మీదివ్యపాదాశ్రితునిగాఁ జేసికొని రక్షింపుడు. (ఇంచుకయూరకుండి) స్వామీ! ఎంతవైరాగ్యభావమవలంబించియున్నను నామనంబునకుఁ గొన్ని సంశయములు కలుగుచున్నవి. మావంటి యజ్ఞానుల సంశయములఁ బాప నీవే సమర్థుండవు.

వీర — భానువర్యా! ఎవ్వరికైన సభయందేదైన సంశయార్థము దోచినప్పుడు, దానిం గూర్చి సభ్యుల నడుగవలయును. సభ్యులును దాని సంశయార్థమునకుఁ దగిన ప్రత్యుత్తరం బొసంగవలెను.

ఒక్కొక్క సమయమున సభయందు దేవ్వఁడైనఁ దన సంశయార్థము వెల్లడించినచో యందున్నవారిలోఁ గొందఱు కోపస్వభావులగుదురు. కొంద ఱసూయవహించి, యేదో తమకుఁదోచిన ప్రత్యుత్తరము నీయఁదలంతురు. ఇట్టి వనేకము లున్నవి. వీనితోఁ మనకేమియుఁ బనిలేదు. సంశయముల నెల్లఁ దెలియఁజేయుము. నాకుఁదోచినవిధమున నీకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చి ముదముగూర్చెద. నీవు బుద్ధిశాలివగుటచేత నే నన్ను నీ సంశయార్థములఁగూర్చి యడుగఁదలంచితివి. కానిమ్ము.

నవా:—(సంతోషమునటించుచు) మహాత్మా! దైవ మెచ్చటదాగి యుండును? అతని స్వరూపమెట్టిది? స్త్రీయా! పురుషుడా? ఇఁక నొకసంశయము. స్వామీ! ఇతరుల యసువులఁదీసి, తన్మాంసము భుజించుట పాపకర్మమా!

వీర:— నరపాలా! నీవుమంచిప్రశ్నము నే యడిగినాఁడవు. స్వప్రకాశమానంబగు పరమాత్మ స్వరూపము నే దైవమందురు. ఆపరమాత్మస్వరూపము సకలస్థావర జంగమాత్మక ప్రపంచమునందంతటను నిండియుండి సర్వదేహములయందును నెలకొనియుండును. ఒకచోటనుండి మఱియొకచోట నుండడనితలంపరాదు. అట్లున్నచో సర్వాంతర్యామి యనుశబ్దము సార్థకము కాదు అట్టి సకలవ్యాపియైన వాడొక్కడే దైవంబని పేర్కొనఁబడును. అతఁడేపరబ్రహ్మము ఆపరబ్రహ్మమును దెలిసికొనుట సామాన్యులకలవికాదు. నాయీశ్వరతత్త్వము స్త్రీలయందును బురుషులయందును నీయందును నాయందును సమస్తజీవరాసులయందును నొకటేవిధముగనుండును. దానిని స్త్రీయనిగాని పురుషుఁడనిగాని యనఁజెల్లదు. దానికిస్త్రీత్వ పురుషత్వ భేదములేదు. ఇట్టిరహస్యమంతయుఁ దత్త్వజ్ఞానమువలనఁ దెలియనగును. ఇక మాంసభక్షణమునుగూర్చి చెప్పెదవినుము. జీవంబులవధించి

తన్మాంసమును దినుచు భోగియైయుండరాదు. మాంసభక్షణము దూష్యమని యార్యులు వక్కాణించియున్నారు. కానిధర్మరక్షణార్థము సమయమునననుసరించి చేయుజీవహింసమాత్రము పుణ్యమును గూర్చునని శాస్త్రములయందుఁ జెప్పఁబడియున్నది. నిరర్థకముగ జీవహింస సేయుటన్యాయము కాదు. మఱియొకవిషయము జెప్పెదవినుము. జీవహింసయొనర్చి దానిమాంసమును భక్షమొనరించినంతమాత్రమున నాతఁడే యట్టి కార్యమునకుఁగారణుండనితలంపరాదు. సర్వమును బుట్టించుటకును రక్షించుటకును భగవంతుఁడేకర్త. ఐహికవాంఛలను సర్వముబరిత్యజించి యరణ్యములందుఁ గుటీరములనిర్మించుకొని తపముసేయుచుండు మహామునులే యాశనార్థమామిషమును భుజించుటకలదు. దానిచే జీవహింసాదోషము వారినిబొందియుండెనా! ఇట్లుజెప్పియుండెనని పలలాహారము ఘనంబనితలంపరాదు. దానివలననాత్మకు మందభావమేర్పడును.

నవా:— మహానుభావా! మిమ్ము మఱియొకవిషయమును గూర్చియడుగుచున్నాను. సేవకుని మన్నింపుఁడు సర్వజీవరాశులయందును నుండు తత్త్వమొక్కటియేయని తామువచించియుండిరికదా. అట్టిచో నీజాతిభేదములేమి! భోజనాదివిషయములు వేఱైయుండనేల? ఈసందేహమును దయఁబూని నివారింపుఁడు.

వీర:— జాతియనునది భ్రాంతిమూలము. ఆత్మను నేజాతిలోఁజేరినదానిగ నిరూపింతుము! కేవలము భ్రాంతిచేతనే యజ్ఞులు జాతిసంబంధమైన వివాదములకుఁగడంగుచుందురు. సర్వజ్ఞులు స్వప్నముననైననిట్టిదానికిఁగడంగరు వారుదీనిని బాటింపరు. సర్వముదెలిసిన విద్వాంసుఁడైన బ్రాహ్మణుని తక్కినవారిని నొకటేవిధమునఁ జూచును. వీడధికుండు వీడధముఁడు వీనిజాతిగొప్పది వీనిదధమము; అనిమూఢులు తలంచుచుందురు. ఇఁకమతమనునది యందఱికిని నవసరమైనదే. మహత్సృష్టికంతకును గారణమగు దో

కనుంగొనుటయే మతము. తనగమ్యస్థానమును గ్రహించుటయే ముఖ్యమైనమతము. తానెవ్వఁడో తానుదెలిసికొనుట మతము ఇదియేయందఱికిని గావలసినమతము. దీనిని గ్రహింపఁజాలక, మూఢులు పెడత్రోవఁబట్టి యీర్ష్యాసూయాగ్రస్తులై చరించుచుందురు. ఇట్టిమతమునకు నిత్యానిత్యవస్తువిచారణ మావశ్యకము. ఏశాస్త్రములయందుఁ జూచినను నన్ని దేహములయందు నుండునది యొకవస్తువేయని తెలియుచున్నది. దీనిని గాదని యెవ్వరును వాదింపలేరు.

నవా:— మహానుభావా! నామనంబునంగల సంశయంబుల నివారించితిరి.

రామ:— (తనలో) అబ్బా! భోజనపు వేళగూడ యతిక్రమించుచున్నది.

విష్ణు:— (బ్రహ్మేంద్రస్వామిని జూచి) స్వామీ! శివపూజకు వేళమించుచున్నట్లున్నది.

నవా:— (తనలో) వీరుభోజనము వేళదాటుచున్నదని సూచించుచున్నారు. నిశ్చయముగా వేళమిగిలినది (ప్రకాశముగా బ్రహ్మేంద్రస్వామిఁజూచి) స్వామీ!

తే॥ గీ॥ మిట్టమధ్యాహ్నమయ్యె న ♦ మేయచరిత
దైవతార్చనవేళయు ♦ దాటిపోయె
బ్రాహ్మణు మోములన్నియు ♦ వాడఁదొడఁగె
నోగిరం బారగించుట ♦ యొప్పుగాదె.

దేవరవారితో సాహసించి విన్నవించుకొనుచున్నందునకుమన్నింపుడు. మీదివ్యబోధచే నెంతెను తెలివిఁగాంచినవాడనగుటచే మిమ్ము బ్రార్థించుచున్నాను. కావున మీపదసేవకుఁడనగు నాకోరికకు భంగముసేయక మీరీవచ్చినవారితో నేనొసంగు ప్రసాదమును స్వీకరింపవేడుచున్నాను.

వీర:— (నవ్వుచు) తురుష్కకులదీపా! ఇందభ్యంతర మేమియున్నది. నేనింతవఱకుఁ జెప్పినసంగతి యిదేకదా! సభయందు నేదేనివిషయముగూర్చి చెప్పినవాఁడు చెప్పినట్లుమాత్రము చేయఁడు. అట్టివాఁడు నిందకుపాత్రుఁడగును. పరులకు జెప్పినట్లు చేయువాఁడే ధన్యుఁడు కావున నేనిందున కావంతయు సందియము నొందను. నీయభీష్టముదీర్చుటకు నేను సంసిద్ధుడనైయుంటిని. వీరందఱుకూడ నట్లె యొనర్తురు.

నవా— (మంత్రినిజూచి) మంత్రిపుంగవా! సత్వరంబుగ వివిధభక్ష్యయుతమైనభోజనంబు నిటకు దెప్పింపుము.

రుస్తుం— (నిష్క్రమించును.)

రామ:— (విష్ణుశర్మనుజూచి రహస్యముగా) ఇదియంతయు వింతగా నున్నది.

విష్ణు:— నేనును నదియే యాలోచించు చున్నాను. (రుస్తుంఖానుఁడిరువురు మహమ్మదీయులచే వస్త్రములచేఁ గప్పఁబడియున్న భోజన పళ్లెరములఁ బట్టించుకొని ప్రవేశించును. మహమ్మదీయులు తాము తెచ్చిన పళ్లెరములను అచ్చటనున్న వారి ముందుఁ బెట్టుదురు. నవాబొక పళ్ళెరమును స్వయముగా నందుకొని బ్రహ్మేంద్రస్వామి ముందు బెట్టును.)

నవా:— ఓ మహానుభావులారా! మీరెల్లరు నాయెడలఁ గరుణించి మత్ప్రసాదము స్వీకరింప సమ్మతించినందున సలాము సేయుచున్నాను. (బ్రహ్మేంద్రస్వామిని జూచి) స్వామీ! కాలాతీతమయినది.

రామ:— (విష్ణుశర్మతో) అయ్యో! ఇదియేమి! నేఁడు తురకలకూడు దినవలసి వచ్చినది.

సోమా:— వీరందఱికి కులహాని గలిగినప్పుడుకదా మనకుఁగూడ గలుగును.

విష్ణు:- శాస్త్రిగారూ! ఇప్పుడు మన మేమియుమాటలాడరాదు. అన్నము పరబ్రహ్మస్వరూపమని వేదములయందుఁ జెప్పఁబడి యున్నది కదా?

గోవిం:— ఈ సంశయమును మీరావంతయుఁ బెట్టుకొనవలదు. నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుఁడయిన వీరేశ్వరగురుని యానతికన్న మనకుఁగావలసినది మఱియొకటిలేదు. పరబ్రహ్మ స్వరూపుఁడగు గురుఁడే యారగింపఁ దలంపఁగా మనకు సందియమేల కలుగవలెను!

వీర—(తనలో) ఈ బ్రాహ్మణోత్తములెల్లరును బలలాహారమునె ట్లుగైకొందుమాయని దీర్ఘాలోచనము సేయుచున్నారు. వీరి సంశయము వారింపవలయును. (ప్రకాశముగా)

మ॥ ఇతఁడాక్లేచ్ఛుఁడు, మాంసమిద్ది యకటా ♦ యేరీతినాచారమున్
క్షితిలోఁగల్పి భుజించువారమనుచున్ ♦ జిత్తంబులో నెంచకే
శితికంఠార్పణమంచుఁ బల్కుచు గుణ ♦ శ్రీభాసిలన్ వేగమే
కుతుకంబార భుజింపుఁడీ యిఁకను, మీ ♦ కుంగల్గు గల్యాణముల్.

ఆత్మవేదులగు మీరు హిందూ మహమ్మదీయ భేదమును బాటింపవలదు. ఈవిషయమును గూర్చియేకదా నేనింతకు మున్ను చెప్పియుంటిని. ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మస్వరూపము. సంశయింపక సత్వరముగా నారగింపుడు.

[అందఱును తమతమ ముందు బెట్టఁబడిన పళ్లెరములమీఁదఁ గప్పఁబడిన వస్త్రములను దీయుచున్నారు. ఫలలము పండ్లు మొదలగునవిగా మారుటఁగని యాశ్చర్యము నటించుచున్నారు.]

రామ—బ్రాహ్మణులారా! ఈవిచిత్రమేమి? ఇదియంతయు వీరేశ్వరుని మహిమ. కాకున్న నిట్లగునా! అమ్మహానీయుఁడు పలలము దినవలసివచ్చెనుగదాయని మనమందుచున్న యాందోళనము

గ్రహించి యిట్లొనర్చినాడు. అద్వితీయప్రభావముగల
యీతఁడు నిజముగా భగవంతుఁడేయనఁదగును.

నవా— (ఆశ్చర్యమునందుచు దనలో) ఆహా! నిశ్చయముగా నియ్య
ది మాయగానున్నది.

వీర— తురుష్కాగ్రణీ! అనేకవిధములయిన యీ దివ్యఫలములన్నియు
మాకొఱకెక్కడనుండి సంపాదించితివి? భోజనమునకు వేళమిగి
లినదనితలంచి మాకావంతయు శ్రమకలుగకుండ నందఱికిని నుప
యోగమైన ఫలాహారమును దెప్పించిన నీయభిమానమునకెం
తయుసంతసించితిని.

(అందఱును ఫలాహారములను భక్షించుచున్నారు.)

నవా— (బ్రహ్మేంద్రస్వామినిజూచి) స్వామీ! నీమహామహిమ విను
తించుటకు నాకుక్షియందుఁ బదములు లేకయున్నవి. ఫలాహా
రమునుగూర్చి మీరుచెప్పగా నందఱును నయ్యది స్వీకరింతురు
గదాయని దానిందెప్పింప నయ్యదిఫలములుగా మార్చినాడవు.

వీర— తురుష్కసార్వభౌమా! నీయభీష్టమునననుసరించి నీ నగరంబున
కరుదెంచితిని. నీసంశయంబులెల్ల వారించితిని. నీవుమాయెడలఁ
జూపినగౌరవంబునకు మిగుల నానందమందితిని. ఇఁక గావల
సినదేమున్నది! మేమిఁకనరిగెదము.

నవా— స్వామీ! మీరరిగెదరా! మిమ్ముఁవిడిచిపెట్టుటకు నాచిత్తము
సమ్మతించునా? దేవా! నాకీ రాజ్యముతోబనిలేదు. ఈభోగ
ములు ఈసౌఖ్యములువలదు.

మ॥ తురగస్యందన మత్తసామజభట • స్తోమాది దివ్యాంబరా
భరణామూల్య సువస్తుసంచయముపై • భ్రాంతుల్ దలంపక భవ
చ్చరణాంభోరుహచింతనామృతరస • స్వాదోలసచ్చిత్తపరం
పరచే నొప్పెదు భాగ్యశాలికిఁ దృణ • ప్రాయంబు వీరేశ్వరా.

కావున నేనుకూడ- ఈసర్వమును విడిచి మీపదములుగొలుచుచు
నరుదెంచెదను. అనుమతినీయుఁడు.

వీర.— మహమ్మదీయవంశదీపా! నీవట్లు చెప్పదగదు. నీవు నరపాలుడవు. ప్రజలకు తండ్రివంటివాడవు. నీవు రాజ్యమువిడిచి మావలె జరింపరాదు. పరమేశ్వరానుగ్రహమున నీవు సర్వశుభంబులను బొందగలవు.

శా॥ శ్రీకల్యాణగుణాకరుండు సురసం ♦ సేవ్యుండు నిత్యుండు లీ
లాకారుండ ఖిలాంతరంగుఁడభవుం ♦ డాద్యుండనంతుండు సు
శ్లోకుండాశ్రిత భక్తపాలకుఁడు ♦ త్రైలోక్యప్రభుండైన, గౌ
రీకాంతుండల శంకరుండు నిను ♦ రక్షించుఁ దురుష్కాగ్రణీ.

ఉ॥ ఆయతబాహు విక్రమస ♦ మార్జిత వంశపరంపరాగత
శ్రీయుతరాజ్య వైభవముఁ ♦ జెందిన నీవిక ధర్మరక్షణో
పాయవిధుండవౌచుఁ బరి ♦ పాలనసేయుచు నుండుమయ్య దీ
ర్ఘాయురుపేతకీర్తి జను ♦ లందఱు మెచ్చఁ దురుష్కభూపతీ.

ఉ॥ జాతిమతాదిభేదముల ♦ సాంగముగా విడనాడి యాత్మసం
జాతులరీతినెల్ల రను ♦ సాకుచు శిష్టజనావనంబు దు
ష్టాతతి శిక్షణంబు వెల ♦ యన్ ధరణీతల మేలుమయ్య ని
ఖ్యాతి ప్రశస్తమానుసుగు ♦ ణాకర! ఖానుకులాబ్ధిదీపమా.

సీ॥ ధర్మంబెయాతప ♦ త్రముగాఁగ సర్వప్ర
జానురాగంబె సిం ♦ హాసనముగ
సజ్జనాశీస్సులే ♦ చామరంబులుగాఁగ
న్యాయవృత్తియె కృపా ♦ ణంబుగాఁగ
దశదిశవ్యాప్తమౌ ♦ యశమెధనంబుగా
సత్యంబెదివ్య ధ్వ♦ జంబుగాఁగ
రారాజులజోహారు ♦ నీరాజనముగాఁగ
నవిరళతేజంబు ♦ దివిటిగాఁగ

తే॥ గీ॥ నఖిలజనమనోవీధుల ♦ హర్షమెసఁగ
నిత్యమునుబట్ట భద్రత ♦ నెగడుచుండి

ధరణిబాలింపుమా ♦ చంద్రతారకముగ
భవ్యసద్గుణదీప భూ ♦ పాలచంద్ర.

నవా— స్వామీ! మీరట్లు శెలవిచ్చిన నేనేమనువాఁడ. అట్లయిన మీరు శిష్యసహితముగా నీపురంబునందే యుండుడు. అహర్నిశలు మీ పదసేవ జేసికొనుచు నేనుధన్యుఁడనయ్యెదను.

వీర— ఖానువర్యా! నీకు మాయందట్టి యభిమానమున్నచో భవత్పరిపాలితప్రదేశమున నెలకొనియున్న కందిమల్లయపాలెమున మఠమేర్పఱుచుకొని యుందుందును. అందునకు దగినప్రదేశము నొసంగుము.

నవా— మహానుభావా నేనుమీకీయవలయునా! సర్వముమీయదియే! నేఁడే నాసచివుని తమవెంటఁ బంపెదను. తమకు గావలసిన యేర్పాటు నతఁడు చేయును.

వీర— మంచిది. నేమా ప్రదేశమునుగూర్చి చనెదను.

నవా— మహాప్రసాదము,

(తెరవాలును.)

ఇది చతుర్థాంకము-

——:0:——

వీర బ్రహ్మయోగి.

పంచమాంకము

రంగము:—కందిమల్లయపాలెమున ఇరువురు పౌరులు ప్రవేశించుచున్నారు.

మొ-పౌ—మన భాగ్యవశమున బ్రహ్మేంద్రస్వాములవారు మనగ్రామమున మఠము నిర్మించుకొనియున్నారు. వీరీప్రదేశమున నడుగుబెట్టినదిమొదలు క్షామబాధలు, మొదలగునవియేమియు లేక ప్రజలెల్లరు సుఖముగా వర్ధిల్లుచున్నారు.

రెం-పౌ—అవతారపురుషుఁడగు నాతఁడున్నప్రదేశమున నేవిధమగు కొఱంతయైననుండునా? ఆ మహనీయుని నామస్మరణము జేసినంతమాత్రమున సర్వజాడ్యములు హరించుచున్నవి. సర్వాభీష్టములు దీరుచున్నవి.

మొ-పౌ—ఆ దివ్యమంగళస్వరూపుని ప్రతిదినము, నుదయమున దర్శనము జేసికొనువారలకుఁ బాపములు దూరమగును.

రెం-పౌ—నీవుచెప్పినమాట నిశ్చయమేకాని మనకాభాగ్య మెల్లుండి దినమునుండి యుండదుకదా!

మొ-పౌ—అట్లుచెప్పుచుంటి వేమి?

రెం-పౌ—ఇంకను నీవు వినలేదా? విశేషము!

మొ-పౌ—లేదు. నేను నాలుగుదినములనుండి గ్రామములోలేను. నేడేవచ్చినాను.

రెం-పౌ:- ఆ మహనీయుఁడు భూమిపై నవతరించి, చేయవలసిన కార్యములు ముగిసినవఁట. అందుచే నెల్లుండి దినమున జీవసమాధిం బ్రవేశించునఁట. ఆవిచిత్రమును జూచుట కనేక గ్రామములనుండి జనులు వచ్చినారు.

మొ-పౌ:- ఆహాహా! ఆమహానుభావుఁడిఁక జీవసమాధినిఁ బ్రవేశించునా! ఆతఁడు మనలఁబాసి పోవుచున్నందునకు విచారింపవలసినదే కాని జీవసమాధిఁ బ్రవేశించుట సామాన్యుల కలవి కాదు. కేవల పరబ్రహ్మయే యతఁడగుటంజేసి యిట్లొనర్చుచున్నాఁడు. ఇఁక మనమంచిచెడ్డలు, వారిపుత్రులును మనుమరాలగు నీశ్వరాంబయు, శిష్యులును విచారింతురు. కానిమ్ము ఈ రెండురోజులును బ్రహ్మముగారి సేవయందుండి కృతార్థులము కావలయును రమ్ము- (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

రంగము [మఠము: ప్రవేశము-వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి-గోవిందయ్య-పోతులూరయ్య-ఈశ్వరి-సిద్ధుఁడు-గోవిందశాస్త్రి-గోవిందమాంబ-ప్రవేశించుచున్నారు]

వీర:— (ఈశ్వరింజూచి) అమ్మా! ఈశ్వరీ! నీవు సాక్షాత్పరమేశ్వరివి మద్విరచితమైన కాలజ్ఞానమును బ్రకటింప నీవయర్హురాలవు. అందు నాచే వ్రాయఁబడిన ప్రతివిషయము ముందు జరిగితీరు. (ఇంచుకయూరకుండి సిద్ధునిఁజూచి) సిద్ధా! నియమిత లగ్నమాసన్నమగుచున్న కావున మాసమాధిని సిద్ధపరచితివా!

ఈశ్వ:— సర్వమునుసిద్ధపరచితిని. (ఇంచుకయూరకుండి)

సీ॥ నిర్మోహమనుభూతి ♦ నింబెట్టి సమభావ
కౌపీన వసనంబు ♦ గరిమఁదాల్చి
సత్యకమండలిఁ ♦ జక్కఁగాఁ జేపట్టి
సత్కృపారసమును ♦ జలముబోసి

దాయలార్ద్వారను రు ♦ ద్రాక్షల బంధించి
'విజ్ఞానపాదుకల్ ♦ వేడ్కఁదొడగి
సంసారమనెడు ని ♦ స్సార కాననము వి
రాగ పరశువున ♦ ప్రచ్ఛిన్నచేచి
తే॥ గీ॥ సచ్చిదానందమూర్తివై ♦ జగమునందు
భక్తకోటిని రక్షించి ♦ ప్రబలి, నేడు
మమ్ము విడనాడిజీవ స ♦ మాధియందె
జొచ్చెదవె గురుమూర్తి! వి ♦ శుద్ధకీర్తి.

గోవిందయ్య:— తండ్రిగారూ! ఇంక మాకు దివ్యబోధ నెవ్వరు గావింతురు?

పోతు:— జనకా! మీరులేకున్న మేమెట్లు నిలువగలము.

గోవిందశాస్త్రి:— స్వామీ. ఈశిష్యున కేమిమార్గము జూపుదురు.

సిద్ధు:— దేవా! నాగతియేమి!

వీర— మీరు నేనొర్చిన మాయందేహమునుగూర్చిన బోధయంతయు మఱచి యిట్లు విచారించుచుంటిరా! ఇది విచారమునకు సమయముకాదు. మహా సంతోషమును బొందవలసిన సమయము (సిద్ధునిజూచి) సిద్ధా! నీవు ముడుమూలలయందు మఠమేర్పఱచుకొని యందుండుము నీకు జీవసమాధియోగము లభించుఁగాక! (గోవిందశాస్త్రినిఁగాంచి) బ్రాహ్మణోత్తమా! నీవు గోవిందస్వామినామంబుననొప్పుచు బిడుగురాళ్లపల్లియందు మఠము నిర్మించుకొని యుందుండుము. (ఈశ్వరింజూచి) తల్లీ! ఈశ్వరీ! నీవు మద్విరచితమైన కాలజ్ఞానము లోకులకు బ్రకటించుచు మహామహిమతో రాజిల్లగలవు. నిన్ను జగదీశ్వరియగు నీశ్వరి గాదలంచి భక్తిమెపూజించు వారఘుంబులబాసి సర్వశుభంబులను బొందుదురు. (పుత్రులజూచి) జ్ఞానపూర్ణులయిన మీరు జగంబున సద్బోధగావింపుడు. సకలవిషయములెఱింగిన మీ

జనసికి నేను చెప్పవలసిన దేమియులేదు. ఇకనాకు సమాధిం బ్రవేసించుటకు వేళయైనది. (లేచి సమాధి సమీపించి యందు బ్రవేశించును-) (అందరు హా! వీరబ్రహ్మ దేసికేంద్రా! అని సంతోషధ్యానములు సేయుదురు,)

వీర—సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ,"

సిద్ధు:— (చేతులుజోడించుకొని సమాధింజూచుచు)

దండకము.

శ్రీమన్మహాదేవ చిద్రూపదీపాసురేంద్రాది దిక్పాలసంపూజితాంఘ్రిద్వయా యద్వయా! హే త్రిలోకేశ, యీశా, లసద్రత్నకేయూరహారాళి శోభావిశేషద్యుతీవక్ష, దుష్టాత్మశిక్షా, జగద్రక్ష, హస్తాంబుజాభాస రుద్రాక్షమాలా, సుఫాలా, లలాటోజ్జ్వలద్వీతిహోత్రా, సునేత్రా, సుషుమ్నాంతవిద్యోత, పూర్ణేందుసంకాశ, తేజస్స్వరూపా, విదూరీకృతానేకభక్తాళిపాపా, త్రిమూర్తిస్వరూపా, సదానందభాజా, శ్రితానీకవాంఛాసుగీర్వాణభూజా, మహోదార, యోగీశహృత్పద్మసంభావనానామమంత్రాక్షరా, అక్షరా, వేదవేదాంత శాస్త్రాటవీమధ్యసంచారపాదా, వరాళిప్రదా, భూరిధర్మైకనిష్ఠాగరిష్ఠా మితోత్కృష్టనిర్మోహసత్కర్మసంధాయకా, విశ్వవిశ్వంభరానాయకా, కేవలాధ్యాత్మికాభోగనిర్మోహకామాది షడ్వర్గసంసర్గవిచ్ఛేదకా, నిర్మలోంకారసింహాసనాధ్యక్షకా, సర్వభూతప్రియోద్వేలకారుణ్యపీయూష వృష్టిప్రదయా, ధూతమాయా, సహస్రార నీరేజమధ్యస్థకింజల్క సంవేష్ట్యసప్తాంతిసందోహబిందూర్ధ్వభాగస్థితామోద, ఓంకారనాదానుసంగీతసంవేదితానంద వార్ధినిమగ్నాత్మ, గాంభీర్యధీరా, నిరాకారసారా, జగచ్ఛ్రితకల్యాణ, నిర్మాణవైశద్యసామర్థ్య దృగ్దీక్షవిస్తారజేగీయ, చిత్తా, సుశబ్దావళీ భోధనాసక్తవక్త్రా, విధాతాది నారాయణేశాదిమూర్తిలసత్కామితార్థి, నిరాభాస నిర్లేపనిర్ద్వంద్వ నిస్తేజకీవ్యత్ప్రభాఖండహృత్కంజసామ్రాజ్య సంస్థాన రాజేశ్వరా, దేవ, భూమీశ్వరా, పార్శ్వ

భాగోల్లసద్భారతీ భార్గవీహస్త సంవీజితా చామరోద్భూతశీతానిలా హ్లాద, భూయిష్టసంఫుల్లహృత్పద్మ, గోవింద మాంబా మనోనాయకా, సాదుసంధాయకా! నీదివ్యమహాత్మ్యమెన్నంగ, భారతీనేతకైనఁవశంబే, చిదానందరూపా, తదీయాంఘ్రులంగొల్చు భక్తాళినింబ్రోవగా, దుష్టులఁ గూల్పగా, లోకముఁ మంచిమార్గంబునంబెట్టగా నిట్టిరూపంబునఁ బుట్టినావోమహాదేవ, నినుఁ మదిన్నమ్మియున్నట్టివారిఁ గృపఁ మహాజ్ఞానులం జేసి, సిద్ధాగరిష్ఠుండవై యోగముఁబూని యిందుంబ్రవేశించి యున్నట్టి నినుఁ సదాగొల్చుచుఁ నీయాలయంబున్ప్రకాశించుచుఁ బ్రశంసంచుచుఁ నీకథల్ గానముఁ జేయుచుఁ గంది మల్లయ్యవీటిఁ ముదంబారగా జేరువారిఁ దయఁజూచుచుఁ, సదాగాచుచుఁ, గోర్కులన్ దీర్చుచుఁ, నీమహాత్మ్యముఁజూపుచుఁ రాణదీపింపుమో దేవ శ్రీపోతులూర్వీర నారాయణా వేదపారాయణా, సర్వయోగీశ్వరేశా! నమస్తే నమస్తేనమః.

—* మంళహారతి *—

శ్రీపోతులూరు వీరయోగిచంద్ర - దివ్యమంగళమ్॥
పరమభక్తకోటినెల్ల నేలనీవిఁక
ధరణినవతరించినట్టి - దైవరాయ - నీకు ॥మంగళమ్॥
సకలజనులు మిగుల సన్నుతింపఁగా।
కందిమల్లయ పురిని వెలసిన - గరళకంఠ మంగళమ్॥

(తెరవాలును)

ఇది పంచమాంకము.

సంపూర్ణము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

తప్పు	పుట	పంక్తి	ఒప్పు
దేవప్పాయా	(కృతిప్రశంస)		దేవఃపాయా
మర్తుల్	,,	6	మర్త్యుల్
దురం	3	16	ధురం
పేర్కొస	3	23	పేర్కొన
విశ్వబ్ర	4	3	విశ్వబ్రా
మెంతయు	,,	9	మెంతయును
బూ	,,	11	భూ
చీలుకలు	,,	20	చీలికలు
బుధు	7	6	బుధ
శాశ్విత	,,	10	శాశ్వత
రసస్సంభూతమై	,,	14	రసమువన్ సంభూతమై
తేటగములు	,,	22	తేటిగములు
పరిజలను	8	17	ప్రజల
ధన్యుండనై తింక	25	19	ధన్యుండనై యుంటి
కనుల	31	10	కనుగవ
శాశ్వితంబులె	,,	,,	శాశ్వతంబులె
శ్లో॥ జగదోన్మయ	34	6	జగదున్మయ
వితావమును	,,	10	వితానమును
క్షూపాల	44	12	క్ష్మాపాల
నాదుజన్మంబు	49	2	జన్మ
భూపతి	65	19	జాపతి
కామనీ	67	7	కామినీ
దమ్యోదను	69	12	దనమ్యోదను

తప్పు	పుట	పంక్తి	ఒప్పు
దారా శాశ్వి	72	11	దార శాశ్వ
స్వ	74	9	సర్వ
సప్కారం	84	20	సత్కారం
తదీ	85	4	త్వదీ
వినుఁ	,,	6	నిన్నుఁ
నినుఁ	,,	8	నిన్నుఁ

(ఇంకను నక్కడక్కడగల యచ్చుతప్పులను చదువరులు గమనించి చదువుకొనవలయును)

14985